

Ғафур Ғулом номидаги
нашриёт-матбаа уйи

КАФТДАГИ НИҲОЛ

Адабий-бадиий нашр

Тошкент — 2010

Масъул муҳаррир
Иқбол МИРЗО
Ўзбекистон халқ шоири

Нашр учун масъул
Носиржон ЖЎРАЕВ

“АДАБИЁТ ЯШАСА — МИЛЛАТ ЯШАР”

Ўзбек халқи учун ҳикматга айланиб улгурган бу калом хануз миллатимизни ёруғ йўллар, улкан мақсадлар томон бошлаб бормокда. Шундай топиб айтилган, элнинг орзу-истакларини ўзида жам қилган иборалар йиллар, асрлар ўтса-да, ўз қимматини, охорини йўқотмайди. Юртбошимизнинг “Адабиётга эътибор — маънавиятга, келажакка эътибор” номли рисоласининг мазмун-моҳияти ҳам Чўлпон домланинг орзусига муштарак. Даврлар, тузумлар ўзгариши мумкин, аммо миллатни улғайтирган сўзнинг қадри баландлигича қолаверади. Бундан юз йиллар аввал бир улкан қалбдан отилиб чиққан нидо бугунги ёруғ кунларда юрт раҳбарининг эътирофи билан янги охор топди, кулоч ёйди.

Ўзбек халқи азал-азалдан адабиётга меҳр қўйган. Чунки сўз қадри, сўз тафтини жон қадар ҳис қилган. Келажак авлодига қоладиган энг катта мерос ҳам шу эканини яхши англаган. Ана шу гўзал анъана — сўзга бўлган меҳрни янада кенг қанотлантириш, ёш авлодни бу йўлга йўналтириш ҳозирги кунда энг долзарб масаладир.

Шу маънода, Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси бу жараённинг энг қайноқ ўчоғи, соддароқ айтганда, сувбоши бўлмоғи ҳам юртимиз раҳбари томонидан таъкидланди. Бизга ҳаётий дастуриламалга айланган рисолада ҳам, “Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси ҳузурида “Ижод” фондини тузиш тўғрисида”ги Қарорда ҳам айнан ёш авлодга — навқирон ижодкорларга қаратилган эътибор, ғамхўрлик барчамизга бирдек қувонч бағишлаш билан бирга, жиддий масъулият ҳам юклайди.

Мамлакатимизнинг турли ҳудудларида униб-ўсиб келаятган навқирон қаламкашлар қадамига умид билан қараб турибмиз. Фақат улар бундай ғамхўрликни, эътибору эътирофни вақтида англай олсалар бўлди. Мана шу ишонч, мана шу рағбат чин ижодкор учун битмас-туганмас илҳом манбаидир.

Адабий жамоатчилик эътиборига ҳавола этилаётган бу гулдаста — ёшлар баёзини ана шу самимий, навраста кўнгишлар илҳоми меваси, деб ҳисоблаш мумкин.

Бобур АЛИМОВ,
Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси раиси

НАЗМ

ЖЎРАБЕК ЖАҲОН

Жўрабек Жангиров — 1987 йил 22 апрелда Сурхондарё вилояти Жарқўрғон туманининг Янги ариқ маҳалласида туғилган. Ҳозирда Ўзбекистон Миллий университети журналистика факультети III босқич талабаси.

ТОШКЕНТ

Онамнинг дуоиси: “Озод бўсин эл,
Фаровон, чароғон, обод бўлсин эл!”
Хизматингга кирдим маҳкам боғлаб бел,
Нурафшон, шарафшон ойимсан, Тошкент,
Юракда энг чуқур жойимсан, Тошкент.

Эйфелни дўст билган телеминоранг,
Бу — буюк дўстликка буюк ишоранг,
Қадим Бақтрия оғангми, тоғанг,
Тарихдан қадимроқ илдизинг, Тошкент,
Ҳеч қачон ўчмасин юлдузинг, Тошкент.

Минг битта синовга бериб келдинг дош,
Ҳар ким — яхши-ёмон бўлаверар фош,
Дўсту душманингда бирдай бериб ош,
Оғир-енгилимда елкадош Тошкент,
Келажаги буюк серкуёш Тошкент.

Боболар этагин маҳкам тутган юрт,
Бахту иқболини узоқ кутган юрт,
Дарду аламини ичга ютган юрт,
Ортаверар сенга ҳавасим, Тошкент,
Юртимнинг юраги, нафасим Тошкент.

* * *

Таёғида қанча ҳикмат бор,
Неча аср беркинган унда?
Шу ҳикмат-ла тўзғитиб тунни,
Қарши олар куёшни кунда.

Бу ерлардан не-не зот ўтган,
Олдин Хизр, кейин бу одам.
Варақласам ўтмишни бир-бир,
Яшагандек бўлар аввал ҳам.
Адашмасам, билмайди ўзи
Кимдан мерос бу таёқ — ҳикмат.
Ватанини севишин кўриб,
Уни Широқ деб ўйлайсиз нақд.

Мен олифта, мен кибор шоир,
Ҳавас қилдим унга ичимдан.
Билмам, қалам нимага доир,
Лек таёғинг Ватандир чиндан.

* * *

Она ер,
Неча юз миллиардда ёшинг,
Момо ер дейми, ё Ҳаво ер дейин?
Қанча хиёнатга бўлгансан гувоҳ,
Сенга қийин жуда, менга ҳам қийин.
Бағринга сиғмаган оҳларинг — тоғлар,
Хўл эмас кул қилар кўз ёшинг — вулқон.
Кимлардир кучоқлар,
Кимдир пичоқлар,
Қани бўлолсайдим жонингга қалқон.
Куёшни ҳар куни суғуриб шарқдан,
Ҳар куни шўрликни ғарбга отасан.
Нени ахтарасан, кимни излайсан,

Номардлар пойида қандай ётасан?
Шоирлар — ёлғончи,
Олимлар — қаллоб,
Чўпонлар таёғи ҳақиқатга мос.
Қулоғинг қаерда, қалбимни тутсам,
Ундан Ватан деган сўз чиқар, холос.
Қалтироғинг недан,
Титроғинг недан,
Бир зум тўхтаб аза тутмайсан нечун?
Қанча баҳодирни ямламай ютган,
Элнинг хоинларин ютмайсан нечун?
Қиёматга шошиб бормоқдасан, ё
Ўзга бир фитнани қилгансан режа.
Юлдузлар тўкилиб манов сайхонга,
Ой ҳам ҳомиладор бўлибди кеча.
Ҳақиқатни сўзлар ҳар бир асотир,
Ҳар битта афсона, ҳар битта дoston.
Билиб қўй, танингни сув ютса ҳозир,
Ундан қутулгаймиз бизлар бегумон.
Она ер,
Оҳларинг куйдирар боқсам,
Маили, энди таъна қилмайман бошқа.
Ақлим етмас ўйлаб,
Кўзларим зам-зам,
Қандай кириб келдинг бу улуғ ёшга?

* * *

Курашга отландим,
Буюк курашга.
Сўзларим — шамширдир,
Тилларим — ханжар.
Ўргандим дунёга қўрқмай қарашга,
Қўллар қалтирамас, босмас исқанжа.
Жангга чорлайверар руҳим — қўмондон,
Виждоним — совутдир,

Иймоним — қалқон.
Ботирман ўзимни кўрсатиб ҳар он,
Қодирман тоғларни қилишга талқон.
Мен уруш очганман
Ўзимга ўзим,
Ҳар куни, ҳар лаҳза бўлаверар жанг.
Неларни истамас шайтоний кўзим,
Уни қаноат-ла қилажакман танг.
...Қиличлар қинида,
Занглаган ханжар,
Қалқоним кийшайган,
Тешилган совут.
Яширмай ростини айтсам мен агар,
Шайтон — юрагимни кемирган бир курт.
Қулоғим ёпишар,
Кўзимни боғлаб,
Асрайди бошимда дубулғам — сабр.
Ечмоқчи бўларлар уни кучоқлаб,
Гоҳ дўстдан, гоҳ ёрдан тортаман жабр.
Не бўлар бу жанглар,
Не бўлар охир,
Қиличим қинидан чиқарсам борми...
Оғир бўлар унга, жуда ҳам оғир,
Ошиб кетар сичқон уйининг нархи.
Қийшайган бўлса-да, бутдир қалқоним,
Қани, шамширларим, тушингиз ишга.
Эй сен, шеър бўстони,
Эй, онажоним,
Курашга отландим,
Буюк курашга.

* * *

Севги менга кимдан мерос қолган экан?
— Отамданми? Десам, отам онамларни,
Кейин билсам, севмай туриб олган экан.

— Бобомданми? Десам, бобом момомларни
Фақатгина чимилдиқда кўрган экан.
Севги менга кимдан мерос қолган экан?

* * *

Хар бир қадамимга шериксан, дўстсан,
Соя, сенга сира бермадим ҳисоб.
Бугун сендан сўрайман, айтгин:
Гуноҳим кўпроқми,
Кўпроқми савоб?
Озроқ шошмай тургин,
Шошмагин озроқ,
Илтимос, холи қўй бир сонияга.
Сендан қутулишни истайман, бироқ
Жўяли бир фикр келмас мияга.
Оргимдан эргашидинг, йўл бошладинг гоҳ,
Ёнма-ён ҳам юрдик,
Гоҳ ўнг, гоҳ сўлдан.
Демак, бўлишамиз гуноҳми, савоб,
Ҳозирча юрмасдан ҳеч қайси йўлдан.
Келгин, келишайлик бирор битимга,
Чурқ этмайсан, хўпми, Арши Аълода.
Сени ҳам сотмайман, боқкин бетимга,
Сўзлаш жонга тегди бир хил маънода.
Дўстлик бундай бўпти,
Қўлни бер қўлга,
Елкангга қоқаман яйраб кел, ўйнаб.
Иккимиз кетамиз икки хил йўлга,
Иккита виждонни қўйганча қийнаб.

* * *

Мен дарёман,
Мен дарёман.
Яна минг йил оқаман.
Тунда юлдуз, кундузларда

Қуёшларга боқаман.
Ҳар кун битта қуёш чиқмас,
Ҳар тун бир хил юлдузлар.
Ой кўксимга термулиб
Билмам, неларни излар?
Мана, кимдир қайиқ солди
Дилимнинг мавжларига.
Қандай дош берар, билмам,
Тўлқиннинг авжларига?
Сузавергин, сузавер,
Бўронларга бериб чап.
Соғ-омон ўтиб олсанг,
У ёғи бўлар бир гап.
Мен дарёман, хов чўлларни
Гуллатмай кетганим йўқ.
Тоққа қараб оқаяпман,
Чўққига етганим йўқ.

* * *

Қишни севар манов дарахтлар,
Севгилари чексиз бағоят.
Куз баргида келганда хатлар,
Ечиниша бошлар беуют.

Қипялонғоч бўлишар охир,
Бағрини кенг очиб кутишар.
Менга жуда ботади оғир,
Қиш — бойвачча сочиб юрар зар.

Оҳ, шу уч ой — уч юз қиёмат,
Дарахтлар — ақлдан озган бевалар.
Беваларга бахш этган неъмат,
Фарзандлари қишнинг — мевалар.

* * *

Қодирийни кўрдим музейда,
Усмон Носир, Фитрат, Чўлпонни.
Бўшаб кетди тошдаин дийдам,
Сўнг чангаллаб йиғладим жонни.

Барчалари бирдан айтишар:
“Кўзимга тик қара, набирам”.
Билишсайди менинг ҳам ахир,
Бокқим келар уларга бирам.

Бироқ виждон йўл қўймайди, йўл,
Шу ёшимда эсладимми бир?
Юрак йиғлар. Кўксим бўлди хўл,
Қайси юз-ла қарайман ахир?

Мен “Шаҳидлар хотираси” да
Қодирийни кўрдим, Фитратни.
Мозий шундоқ кўзим олдида
Тирилтириб қўйди суратни.

Садоқат НЕЪМАТОВА

Садоқат Неъматова — 1989 йил 16 январда Андижон вилоятининг Пахтаобод туманидаги Маданият қишлоғида туғилган. 2007 йилда Андижон Педагогика коллежини тамомлаган. Ҳозирда тумандаги 35-мактабда бошланғич синф ўқитувчиси бўлиб ишламоқда.

Ижод намуналари марказий матбуотда чоп этилган. 2007 йили “Янги аср авлоди” нашриётида ёш шоиранинг “Сизни кутиб” номли илк китоби нашр қилинган.

БАХТ САРИ

Дунёларни сизга бериб кетаяпман,
Сахийман-да, бирдан эриб кетаяпман.
Қаҳрингиздан парча-парча юрагимнинг
Зарраларин териб-териб кетаяпман.

Сиз яшайсиз, барно гуллар қўйнингизда,
Алвон лола япроқлари бўйнингизда.
Оқ атиргул бўлиб мен ҳам очилгандим,
Пойингизда синиб-синиб кетаяпман.

Энди йиллаб кутмагайман меҳрингизни,
Куч-қудрати адо бўлди сеҳрингизнинг.
Ёлғизликда худойимни қилгандим ёр,
Унинг берган сабрин севиб кетаяпман.

Жабрингизга жоним фидо айлайн-эй,
Такдир-азал шу бўлса мен найлайн-эй.
Энди кўзлар учрашгайдир рўзи маҳшар,
Мен худога яқин бўлиб кетаяпман,
Мен худога яқин бўлиб кетаяпман.

ОЛЛОҲГА СУЮКЛИМАН

Кўрғонимни фаришталар кўриқлайди,
Юрак дайди саболарга йўлиқмайди,
Сабр деган бахт беради, ёрлиқлайди,
Билмайсиз-да, мен Оллоҳга суюклиман.

Кўкламойни чорлаб келар нафасларим,
Дунёларга кўрк беради ҳавасларим.
Очилади ҳали бахтим қафаслари,
Билмайсиз-да, мен Оллоҳга суюклиман.

Бир оҳ уриб шамолларга қанот бергум,
Титраб турган япроқларга нажот бергум,
Ўзимга ҳам энди янги ҳаёт бергум,
Билмайсиз-да, мен Оллоҳга суюклиман

Қошларимнинг камонидан ўқ отаман,
Чин севгининг шаробини хўп тотаман.
Кўринг бугун оқшомларни уйғотаман,
Билмайсиз-да, мен Оллоҳга суюклиман.

АФСУС

Муштоқ кутдим. Интизор кутдим,
Қилмадингиз бир бор кўнгироқ.
Билолмадим, омонмикансиз?
Диллар йироқ, йўл ундан йироқ.

Мана бугун тун билан ёмғир,
Шивирлашиб қилди ғийбатим.
Мен тошларни гуллатган эдим,
Шу бўлдими кадр-қимматим.

Таъкид сўзлар, такрорий сўзлар,
Ишончимни этганди ишғол.
Энг сўнги бор кўзимга боқиб,
Айтмадингиз, алвидо, хуш қол.

Бўйларингиз кўмсар нафасим,
Соғинч сизга бегона ҳисми?
Ҳатто бугун малол келди-ей,
Юрагимга уйқашган исмим.

* * *

Кўз ёшим симириб ичиб чарчадим,
Қўл етмас орзуга учиб чарчадим,
Гоҳ ўздан, гоҳ сиздан кечиб чарчадим,
Бугун сизни мутлоқ унутгим келди.

Ҳижронлар юзимга минг хил йўл солди,
Соғинчлар бемаврид дилга қўл солди,
Нега тақдиримиз бундай тус олди?
Сизсиз яшамоққа кўникким келди.

Зоҳиримни тоғ деб билдингиз чоғи,
Хўп тошлар отдингиз — йўқми адоғи,
Ҳей умрим заволи, кўнглим ардоғи,
Бугун мен осмонга йўлиққим келди.

Рашкнинг гулханида ёнгандан кўра,
Мана, сиздан кечиб қўйдим бир йўла.
Эҳ содда юрагим, бунчалар гўл-а?
Ақлимнинг қўлидан бир тутгим келди.

БАҒРИМДА КУЗ

Сиз кетдингиз... бирор сўз демай
Зор йиғладим, тизсамни қучиб.

Ҳижрон мени ҳеч кимга бермай,
Келаётир қонимни ичиб.

Кетиш — сизнинг ихтиёрингиз,
Кутиш — менинг манглайимда бор.
Зилдай оғир изтиробингиз,
Сизни севмоқ бунчалар душвор.

Баҳор сизга бахмаллар тўшар,
Мени кутар хазонлар фасли.
Пойингизга гуллар ярашар,
Мен кузларга таслимман, таслим.

САДОҚАТ

Чўккалаб қоламан — танда мадор йўк,
Оллоҳдан сўрайман сабру қаноат.
Тўйингиз тўйларга улансин энди,
Энг эзгу тилагим: бахт ва саодат.

Муҳаббат лаззатин тутсин гўшанга,
Юраклар айтишсин тонггача дилроз.
Мени ҳеч ўйламанг, олманг хавотир,
Нари борса додлаб йиғлайман холос

Қўрқманг! Дунёнгизга солмайман раҳна,
Изсиз кетажакман ҳаётингиздан.
Ўтмишнинг энг гўзал кунларини ҳам
Ўчириб ташлайман дил, ёдингиздан.

Қалбда пинҳон севгим асрайман мангу,
Шукр айтиб яшайман, бетоқатмасман.
Жабру жафонгизни ҳада деб билиб,
Садоқат қилмасам, Садоқатмасман.

СОҒИНЧ АЗОБИ

Бўғзимга тиқилган соғинчлар ҳаққи,
Барча гуноҳингни кўйдим-ку кечиб.
Занжирбанд бўлсам-да учиб борардим,
Лек ҳаё либосин кетолмам ечиб.

Чархпалак чархлари айланди ортга,
Кўкда куёшнинг ҳам қоши уйилган.
Ёлғизим, мен сени бермайман ётга
Номли ваъданинг ҳам ёши қуйилган.

Жавобсиз саволлар келди малоллар,
Булоқ сувларини булғади лойқа.
Орзулар ортидан қувар хаёллар,
Орзулар юз буриб тутуди орқа.

Йиғладим, тинмадим, бағрим тиғладим,
Чорласам овозим кесмоқда ғурур.
Билганим, биргина ўртада фақат
Ёндириб кул қилмас оловлар турур.

Висолинг шунчалар лаззатмиди ё,
Менга лойиқ кўрмай ҳадя қилмадинг.
Кўзларинг, кўзларинг жаннатмиди ё,
Ҳеч йўқ дўзахингни олиб келмадинг.

СЎНГГИ МАНЗИЛ

Сўнги манзил. Айрилдик мана,
Висолдан топмайин бошпана.
Ишончим кўзидан ёш тома
Қурбон бўлиб борар қувончим.

Сочимдан то тирноғим учин

Ҳажринг ёқиб, кўрсатар кучин.
Армон дилга тўлганлиги чин,
Дийдорини олган талончим.

Юрагимга ботгандир қуёш,
Дардни нигоҳ қилолмайди фош.
Кўз қисилиб, чимирилиб қош,
Нишонига олган, эй овчим.

Бари ҳазил ё даҳшатли туш,
Нелигига етмас ақл-хуш.
Хотиралар бўлмай фаромуш,
Қароғимда қотгандир томчим.

ҒУРУР

Сатрлар кўнглимга беролмас таскин,
Ёлғизлик қаърига чўкиб бораман.
Ишқнинг дунёсида бўлдим энг мискин,
Пойингга жисмимни тўкиб бораман.

Хаёлот олами қилади сархуш,
Орзулар дилимга бўлмайди меҳмон.
Висолинг боғлари кўрмас мени хуш,
Энг буюк ҳижронинг қилар эҳтиром.

Соғинч кўчасида яна тантана,
Ғурур маҳбусларин кенгаяр сафи.
Юрак хотирага қилади таъна,
Энди кутишнинг ҳам тегмайди нафи.

Ёмғир қароғимга ўрнашган, аммо
Сохта табассумлар туради порлаб.
Танг ҳолимни ошкор қилмасман асло,

Бош эгиб боролмам ёнимга чорлаб.

ЎЗБЕК АЁЛИ

Сиёсат Абдуллаевага

Дилкашим, камтарин, соддадилгинам,
Кўксингга кўрк берар “Олтин юлдуз”инг.
Таърифинг айтмоққа ожиз тилгинам,
Бугун эл олдида ёруғдир юзинг.

Меҳрибон онасан, талабчан раҳбар,
Садоқатли бека шарму ҳаёли.
Билгансан заминни ўзинг учун зар,
Ўзбек аёлисан, ўзбек аёли.

Ушбу кун меҳнатинг роҳатин берди,
Юракда ҳаяжон, дилда ифтихор.
Юртбошим номингни улуғлаб деди:
“Андижон аёли доим улуғвор”.

Дунёнинг лаззати, нодирлигини
Нурларга чулғаган ширин хаёлсан.
Аёлнинг неларга қодирлигини
Кўрсатиб беролган жасур аёлсан.

* * *

Куз шамоли елар бетиним,
Милтирайди чироқлар аранг.
Хазонларнинг шивир-шивири,
Қилмоқдадир қулоғим гаранг.

Шамолларнинг калтакларига
Дош беролмай тераклар синди.
Узилганда чироқ симлари,
Ёруғликнинг қадри билинди.

Ва борлиқни қамради зулмат,
Равшанликка умид йўқ зарра.
Авжга чиқар шамолнинг жанги,
Узоқлашар тобора марра.

Қани тезроқ отсайди тонглар,
Қани қуёш чикса фалакка.
Самоларга салобат бериб,
Таскин олиб келса юракка.

Сўрайман мен сабр ва тоқат,
Пок тилакка дунёлар тўлди.
Шамолларнинг касрига мен ҳам,
Теракдайин синмасам бўлди.

КЎНГИЛ ЎҒРИСИ

Ўғригинам, кўнгил ўғриси,
Қайтариб бер хаёлларимни.
Банд этдинг-ку қалбим тўрисин,
Сарсон этма саволларимни.

Қаерларга қўйдинг юрагим,
Қайтиб бермоқ ниятинг борми?
Бунчалар сен бўлмагин золим,
Жабрдорга шунча озорми?

Мен кимларга очаман даъво?
Гулдай умрим топмоқда завол.

Азобларни кўрасан раво,
Сен ўзингга бергин-да савол.

Бу дунёда қолмади борим,
Ўғирладинг юрагим, руҳим.
Танамни тарк этмас озорим
Ва тарк этмас севгим-андуҳим.

БАҲОР КЕЛДИ

Табиатда ажиб ўзгариш,
Баҳор келди сепларин ёйиб.
Қирларда ҳам лола қизармиш
Гўзалликда янада бойиб.

Анхорларда сувлар шарқирар,
Самоларда қушлар парвози.
Атиргул-у райхон барқ урар,
Қалдирғочлар чалар навосин.

Оқ либосга бурканар дарахт,
Ажиб ифор таратиб ўздан.
Яшил япроқ ила табиат
Сақламоқчи бўлади кўздан.

АЛВИДО

Уч кунлик ёмғирдек эздим дилингни,
Изғирин, бўрондек ўтдим кўчангдан.
Қор бўлдим гўёки кўкламда ёққан,
Кўл силкиб қўймадинг кўнгил уйчангдан.

Мен хато устига қилдим хатолар,
Кўнглимга ёлвордим, кўндиролмадим.
Сени дилга берган қаҳринг билан ҳам,

Нетайки, меҳримни ўлдиролмадим.

Сўнги бор кечиргин, сўнги бор кечир,
Ортиқ ҳаётингга босмайман қадам.
Яшайман тишимни тишимга қўйиб,
Безовта қилмайман хаёлимда ҳам.

Оппоқ орзуингдек оқ бўлсин йўлинг,
Фақат олға боргин, олға ҳар ишда.
Ёлғизлик номини билмагин сира,
Севилиб яшагин, менинг фариштам.

Ботир АБДУЛЛАЕВ

Ботир Абдуллаев 1985 йил 22 декабрда Сирдарё вилоятининг Боёвут туманида туғилган. 1993 йил тумандаги 22-ўрта мактабни 1-синфига қабул қилинган. Мактабда ўқиб юрган чоғларидаёқ унда шеърятга бўлган қизиқиши уйғонган. 5-синфда илк бор “Атиргул” номли шеъри “Ёш иқтисодчи” газетасида босилиб чиққан. Йиллар ўтгани сайин шеърятга бўлган меҳри кучайиб борди. 2002 йилда мактабнинг 9-синфини битириб, аввал Гулистон Санъат коллежида, кейинчалик Боёвут туманидаги касб-ҳунар коллежида таҳсил олди. 2006 йилда ҳарбий хизматда бўлди.

* * *

Кўшиқ тинди.
Сен кетдинг. Энди ўзинг йўқ,
Энди кўзим қамаштирмас оҳанглар ранги.
Юракка отилди-ю энг охирги ўқ,
Кўзларимни қоплади армонлар чанги.

Кетдинг.
Нигоҳлар гулдастаси қолди мен билан,
Кўзим ёшларини май каби ичиб,
Кинояли сўзларинг жаранги борар
Хотира уйим томон ҳавони кечиб...

Йиғлагим келяпти, ўтмишга боққан
Кўзим кузгусида йиғи сийрати.
Йиғласам кўзёшим чизади сенинг
Олис табассуминг маънос суратин.

* * *

Зиналаб шеър ёзар бор-йўғи бори...

ФАХРИЁР

Бу шоирга замон боқмайди ҳечам,

У-чи, шеър ёзади боқиб замонга.
Шеърый қоғозлардан бир қанот ясаб,
Ердан учиб кетмоқ учун осмонга.

Мен-чи? Шунчаки ёзаман шеърни,
Унча катта осмон керакмас менга.
Зинапоя ясаб шеърлардан, уни
Кўкдан туширмоқ учун заминга.

БУЛУТ

Булут қовоғи солиқ, кўлида чўтка,
Аста-аста заминни оқлай бошлади.
Шу улкан заминни оқламоқ учун,
Кечаси ҳам ухламай, тинмай ишлади.

Сўнг тонгда завқланди қилган ишидан,
Гарчи у хўмрайган, қовоқлари тунд.
Энди эса қорайган кунгилларни ҳам,
Мана, оқлаш учун шошмоқда Булут.

* * *

Тун.
Ухлар замин оёқ узатиб,
Дарахтлар шохида қушлар ухлайди.
Кимларнингдир маст уйқуларида
Ҳали кўрилмаган тушлар ухлайди.

Борлиқ жим.
Ер-Осмон қаттиқ уйқуда,
Юлдузлар ҳам кўкка бош қўйиб ухлар.
Кумуш сочларини ёйиб бемалол,
Оймомо бошига тош қўйиб ухлар.

Ухлайди,

Ухлайди,
Кўчалар ухлар,
Ухлайди, тик туриб уйлар ухлайди.
Оқ парку болишга майин бош қўйган
Қизгина қалбида ўйлар ухлайди.

Ухлаб ётар қалам тортилмаган қош,
Айтилмаган сўзлар томоқда ухлар.
Ухлайди кўзда йиғланажак ёш,
Босилмаган излар оёқда ухлар.

Фақат...
Мен уйғоқман,
Хаёлим уйғоқ,
Ўзи ухлар болишим
Мен турибман.
Оҳу кўз ўғирлаган уйкумни излаб,
Хаёл билан қишлоқни кезиб юрибман.

* * *

Деразам қаршисида ўсган дарахт
илҳомланиб кетди бир кун
ишимни кўриб,
соатлаб ёзаётганимни кўриб,
шеър эмас,
ғазал эмас,
йўқ, йўқ дoston ҳам эмас,
Қуёш нурын сиёҳ қилиб
мен билмаган
мен ёзолмаган асарни ёзди.
Баҳор ҳақида...
Ҳа, ҳа, кўз ўнгимда,
ишонмайсизми?
Шундоқ қаршимда
ёза бошлади куртак

Деразам қаршисида ўсган дарахт.

* * *

Азизим, девор,
навбат сенга энди —
сен айт дардингни,
Бор вужудим қулоққа айланиб,
миқ этмай тинглайман ҳар бир сўзингни.

Мен дардимни тўкиб бўлдим сенга,
Кўксингга бошимни уриб,
бўшатиб олдим хаста юракни.
Навбат сеники —
энди сен сўйла,
ўз дардингни ёки бўлмаса,
кўксингга урилган бошлар ҳақида
сўйла, менга оч юрагингни.

Лекин девор миқ этмай турар,
Тил йўқ унда дардин айтгани.
Унинг қулоғи бор,
Ҳа, фақат қулоғи,
Бировларнинг дардин эшитгани!

* * *

Осмон — тўнкарилган қозон аслида,
Ер копток.
Шу улкан қозон остига яширилган
парвардигорнинг коптоги.
Сиз анови ой деб атаган нарса —
бу қозоннинг тешиги.
Гоҳида тангри шу тешик орқали
коптогига назар солади,
бизлар учун яратилган
нажот йўли ҳамдир шу.

Охири тегди...

* * *

*Бир юрак чайқалиб турар муаллақ,
Юракни тортиниб урасан: “Ким бор?”*
Эшқобил ШУКУР

Бир йил ўтди...

Мен бугун қайтдим юракка,
Юрак эшигини тақиллатдим жим.
Қип-қизил шафаққа бўялган юрак
Эшигини менга очмади ҳеч ким.

Сукунат кўйлагин кийибди юрак,
Бу қандай сир бўлди, бу не синоат?!
Тош каби юракни тепдим: “Ҳой, ким бор?!”
Муштладим юракни: “Борми бирор зот?”

Юракнинг ичига тикилдим қақшаб,
Алвон эшигининг тирқишларидан.
Қулоққа чертилган танбурга ўхшаб,
Бир сас эшитилди юрак қаъридан.

“Ким бор, ҳой, ким бор юрак ортида?!”
Сувларнинг рангига ўхшаган овоз
Чалинар кулоққа танбур чертгандек.
Дўқиллатиб ноғора овозига хос,
Чертаман юракни мен ҳам “Ҳой, ким бор?!”

Бошқа бирор садо чикмас юракдан,
Сукутни йиғлатган овозга ўхшаб,
Эшитилар юракнинг ичидан: “Ким бор?”
Мен ҳам юракнинг ташида йиғлаб,
Оҳ тортаман, оҳим бузар фалакни.
Юракнинг ичига сукутни қамаб,
Ва ташлаб кетган ким ёлғиз юракни?!

* * *

Кўзларинг кўзгу —
Разм солсам айтган сўзларинг
Тескари ўқилар экан кўзгудан.

Ниҳоят ўргандим мен ҳам
Ҳар бир сўзимни
кўзгу орқали кўрсатмоқликни...

Йиғлаб юбординг дафъатан
Кўзгуга боқиб,
Кўзгуда
Бир қора нукта бўлиб чайқаларди
муҳаббат акси.

Ренис МЕШАЯН

Ренис Мешаян — 1990 йил 21 сентябрда Тошкент вилояти Зангиота туманида тугилган. 2007 йилда тумандаги 11-мактабни тамомлаган. Ренис армани йигит бўлишига қарамай, соф ўзбек тилида ижод қилади.

ЎЗБЕКИСТОНИМ — ОНАМ

Нонкўр одам йўлбарсдан ҳам бўлар йиртқич,
Ичи қора, золимликка тўлар ғиж-ғиж,
Розидирман чопиб ташланг олиб қилич,
Ватанни севмоқлик иймондан демасам,
Ўзбекистонимни онамдай севмасам.

Хатто Имом Бухорий гўрда тургай тик,
Агар шу юртда авж олса миллатчилик,
Бир лахзага бўлсин мени қўйманг тирик,
Нон-у тузин ҳалоллаб, оқлаб емасам,
Ўзбекистонимни онамдай севмасам.

Уч кун ўзга элда яшаб қадрин билдим,
Йиғлайвериб беқасам тўним ҳўл қилдим,
Қайтгач гўё қайтадан дунёга келдим,
Мен ҳам, айтинг, ҳисобланарманми одам?
Ўзбекистонимни онамдай севмасам.

Кеча-кундуз пок мўминлар қилар сажда,
Юрт тинчлигин ҳожилари сўрар ҳажда,
Халқим, сенга сўз берайин шеър авжида —
Инсонмасман, халқ олдида ичай қасам,
Ўзбекистонимни онамдай севмасам.

Султонлар Аллоҳнинг ердаги сояси
Султонлар юртининг емрилмас қояси,

Ортиқча ёвнинг кесатиқ, кинояси!
Дажжол — иним, иблис эса бўлсин оғам,
Ўзбекистонимни онамдай севмасам.

Майли дерман осмондаги ой бўлмасам,
Қирқта ёри, минг қўйи бор бой бўлмасам,
Не қилибди гар сержилва сой бўлмасам,
Майли мени, эй Ватанжон, дема болам,
Ўзбекистонимни онамдай севмасам.

ОШИҚДИРМАН

Дилга хузур Каломуллоҳ тиловати,
Тилга манзур пайғамбарнинг саловати.
Жонга сурур икки дунё саодати,
Ошиқдирман руҳимдан то жонимгача.

Ишқ аталмиш кўҳна туйғу менга таниш,
Севгида ҳам бахт, ҳам қайғу менга таниш.
Эмасдир бу катта кетиш ё мақтаниш,
Ошиқдирман томирдаги қонимгача.

Пешонамга экилган қош қорасида,
Хақ имзоси бор ҳар сочим толасида.
Биринчиман девоналар орасида,
Ошиқман сўнг нафас олар онимгача.

Хуштор бўлсам қаламимнинг хушториман,
Қалам битган аламимнинг хушториман.
Ишқ бобида хушёрларнинг хушёриман,
Бир қадамдир ғафлатдан иймонимгача.

Дардим ёзсам етмас саҳифаи само,
Эслолмайман қайси қуним бемуаммо.

Поклигимга ҳавас қилиб ҳатто ҳумо,
Орзу қилар келсайдим деб ёнимгача.

ҲАЁТ АЧЧИҚ — ЖОН ШИРИН

Қушлар учун дон ширин,
Оч-юпунга нон ширин.
Кулгим қистар, ё худо,
Ҳаёт аччиқ — жон ширин.

Тўрт томонимда алам,
Ёзиб туганмас қалам.
Рост гапни айтай десам,
Ҳаёт аччиқ — жон ширин.

Кимдир пулни совулар,
Кимдир пулсиз довдирар.
Ўзин ғамда қовулар,
Ҳаёт аччиқ — жон ширин.

Гоҳи ота-болани
Ҳаёт душман қилади.
Буни эл ҳам билади,
Ҳаёт аччиқ — жон ширин.

Одамлар бор беватан,
Кетганлар кўп бекафан.
Инкор қилмас илм-у фан,
Ҳаёт аччиқ — жон ширин.

Ёвдир соқовга соқов,
Гадога гадодир ёв.
Душманлик қилмас биров,
Ҳаёт аччиқ — жон ширин.

Ўз боласин қиморга,
Тикканлар бор бекорга.
Кун йўқ дарддан беморга,
Ҳаёт аччиқ — жон ширин.

Ҳаққа ишонган одам
Қиморбозлик қилса ҳам,
Инсофи бўлар экан,
Ҳаёт аччиқ — жон ширин.

Аслида, ҳар он ширин,
Ҳар оқшом, ҳар тонг ширин.
Йиғлагим келар, худо,
Ҳаёт аччиқ — жон ширин.

ЯНА ҚАЙТДИНГМИ, БАҲОР?

Гилос гулларининг очилмоғида,
Зўр ҳикмат яширин гул япроғида.
Қорлар эриб, қуёш кулган чоғида,
Юртга яна бир бор қайтдингми, баҳор?

Юзи нурга тўла иссиқ жонларнинг,
Худойим асрайди соф иймонларни.
Олисда қолдириб қаҳратонларни,
Юртга яна бир бор қайтдингми, баҳор?

Боғдан бери келмас заҳматкаш боғбон,
Тонгдан то шомгача далада деҳқон.
Сен худди жигардек, дўстдек кадрдон,
Юртга яна бир бор қайтдингми, баҳор?

Қишнинг совуғига элнинг меҳри йўқ,

Хаттоки ёзнинг ҳам сендай сеҳри йўқ.
Сенинг ошиқларинг кузга урар дўқ,
Юртга яна бир бор қайтдингми, баҳор?

Бир келинчак каби асраб севгингни,
Кўз-кўз қилиб элга гўзаллигингни,
Ер юзига ёйиб бор-йўқ сепингни,
Юртга яна бир бор қайтдингми, баҳор?

Ошиқларнинг бахти ошиқлигида,
Содикларнинг бахти содиқлигида.
Рухим тетик, кўзим очиклигида,
Юртга яна бир бор қайтдингми, баҳор?

СЕВГИ

Билиб қалбинг оғриқларини,
Туйғуларинг тиниқлигини.
Юрагингнинг синиқларини
Жарроҳ бўлиб даволар севги.

Иймон бўлиб оқар қонингда,
Роҳатни кездирар жонингда.
Бир умрга сенинг ёнингда
Ҳамроҳ бўлиб даволар севги.

Ошиқсан деб кўйганда ташхис,
Дардларингни қилар экан ҳис.
Ишқ йўлида чўкканингда тиз,
Гувоҳ бўлиб даволар севги.

Тозаласанг ғубордан дилни,
Ҳақиқатга буркасанг тилни.
Ҳис қилолсан иллоҳий ишқни,

Оллох бўлиб даволар севги.

МУҲАББАТ ШИРИН

Чакнайди юлдуз,
Порлагайдир юз.
Энг чиройли сўз —
Муҳаббат ширин.

Заминлар ўйлар,
Осмонлар сўйлар,
Кўнгиллар куйлар:
Муҳаббат ширин.

Берса-да азоб,
Этса-да хароб,
Тотли изтироб —
Муҳаббат ширин.

Соғинч озори,
Юракда бори,
Мажнун иқрори —
Муҳаббат ширин.

Ишқнинг кўзи кўр,
Ҳижронлари тўр.
Лек висоли зўр,
Муҳаббат ширин.

Ишққа қалб — Ватан,
Юракдир маскан.
Ғамга нисбатан
Муҳаббат ширин.

ШАҲЗОДАНГМАН

Мажнуну Фарҳод каби
Эртакмас, ҳаётдаги
Сен кутган оқ отдаги
Шаҳзодангман, маликам.

Момо Ҳаво волидам,
Одам Атодир отам.
Унутмагинки ҳеч дам,
Шаҳзодангман, маликам.

Арслон каби шаҳди бор,
Ҳам омад, ҳам баҳти бор,
Ишқдан тилло тахти бор,
Шаҳзодангман, маликам.

Ошиқларни ёқловчи,
Ишончингни оқловчи,
Сенинг меҳринг хоҳловчи,
Шаҳзодангман, маликам.

Муҳаббат кенг тушунча,
Кўқдан хабар тушгунча.
Қанча яшасам шунча
Шаҳзодангман, маликам.

Қунтсиз ишда йўқ ривож,
Севмасликка йўқ илож.
Иймонимдир бошга тож,
Шаҳзодангман, маликам.

Муҳаббат бор дегувчи,
Яхшига ёр дегувчи,
Ҳам севдириб, севгувчи,

Шаҳзодангман, маликам.

ЮРАГИНГДА БОРДИРМАН

Нур оромдир кунгабоқарга,
Термулиб қолар кунботарга.
Оқшомни ушлаб тонготарга,
Сен ҳақингда ўйлаётирман

Ўзгасин ўпгунча ғунча лаб,
Юрагимни кетгин пичоғлаб.
Мажнунтолнинг бағрин кучоғлаб,
Сен ҳақингда сўйлаётирман.

Ёв қўлидан шарбат ичгунча,
Дўст қўлидан захар ич шунча.
Севадирман ўла-ўлгунча,
Сен учун ҳар ишга кодирман.

Ҳаёт асли синовли босқич,
Вақт яшиндир — бермайди тутқич.
Мажнун менинг оғамдир тўнғич,
Мен Ромео — кенжа ботирман.

Энди ўлсам бўлар бемалол,
Насиб этди мен кутган висол.
Ҳеч бўлмаса бир марта тан ол,
Мен ҳам юрагингда бордирман.

Хурсандбек ТЎЛИБОЕВ

Хурсандбек Тўлибоев — 1985 йилнинг 30 мартида Қорақалпоғистон Республикаси Амударё туманининг Зарбдор қишлоғида туғилган. Ўрта мактабни тамомлаб, 2003-2007 йилларда Бердақ номидаги Қорақалпоқ Давлат университетида бакалавриат, 2007-2009 йилларда эса Ажиниёз номидаги Нукус Давлат педагогика институтининг магистратура босқичида адабиёт ихтисослиги бўйича таҳсил олган. Ҳозирда СамДУнинг аспирантура бўлимида ўқимоқда. Ижод намуналари “Амударё ҳақиқати” газетасида чоп қилинган. Айни пайтда “Аъло кайфият” журналинда адабий ходим вазифасида ишламоқда.

* * *

Ҳаёт, сендан кетгим келмаяпти.
Айтгин юрагинга, тушунсин мени.
Кечирсин билмай қилган гуноҳим учун
Сенинг вужудинга айланишим учун
Бу дунёнинг дардин топширай —
Олсин мана елкам тўла Дард.
Қай бирини берай
савобларимдан ортган дардимнинг...

* * *

Биз яшаб билмадик севги оламида,
Зимистон, совуқлар эзди руҳимни.
Дунёнинг тугунмас оташларида
Қоврилиб, ёлғиздек сездим ўзимни...

Дунёлар алдамчи ёр экан билсам,
Тушлар ҳам ўткинчи баҳоркан билсам.
Умримнинг энг гўзал лаҳзалари ҳам
Сенсиз ўтаётир негадир, эркам!

Хаёлга ишондим — у синглим эди,

Ҳаётга ишнодим — у дўстим эди.
Ўзинга ишонган кунларимда мен
Абадий йўқотиб қўйдим севгимни...
Биз яшаб билмадик,
Яшай билмадик.

***

Неча йил ёлғизликда умр ўтказдим,
Ўшанда жисмимдан оғриқ қочганди.
Юлдузлар чарақлаб чиққан маҳали
Ҳаммаси бошқатдан бошланди...
Сен эса кетгандинг менинг қалбимдан,
Билмам кимлар сенинг парвонанг бўлди.
Шамнинг ёғдусида хаёлим билан
Қилган суҳбатлардан бир китоб тўлди...

Унда айрилиқнинг юз хил хаёли,
Юз хил йиғламоқнинг сўнмас дарди бор.
Исминг ёзганимда юрак кўз ёши
Унсиз тутаётган шамни ўчирар.

Энди зулмат аро юз йил яшайман,
Юз йил кўришмоқнинг бўлмас иложи.
Менинг дардларимни ўқиган пайтинг,
Ёмғирлар тўкилиб ювади сочинг ...

* * *

Мен ўткинчи, мен фақат меҳмон.

Рауф ПАРФИ

“Мен ўткинчи, мен фақат меҳмон”,
Кулбам аро бир сўқмоқ йўлим.
Мени ғамлар букканида ҳам,
Сендан нажот сўрайди кўнглим.

Кулбам аро зулмат ва виро,

Топганлари совуқ изтироб.
Сен билмайсан асло, севгилим,
Юрагимда ишқ яшар бетоб.

Яшаш нима ишқ бор маконда,
Қайтмас баҳор — ёлгон ваъдалар.
Сочларингни силаб хаёлда,
Туйғуларим шеър бўлиб сўнар.

“Мен ўткинчи, мен фақат меҳмон”,
Тасаввурга сиғмас изтироб.
Менинг кўнглим истаги осмон,
Ўтаяпман орзунни қуйлаб...

* * *

Сабони
Сабо қилган — ишқ.
Ўша ишқ мени ўлдирган.
Мен яна ўша ишқ билан тирилгим келар...

ЁЛҒИЗЛИК

Юрагим чўкадир зулматга,
Осмон ҳам негадир қунишган.
На булут кўринар, на куёш,
Ой ҳам йўқ, юлдузлар сўнишган.

Садолар таралар тинмайин,
Нидолар таралар тинмайин.
Шамоллар жарликка қулаган,
Коинот зулматга ўралган...

Кўнглимни тополмай кезаман,
Тупроққа чўкадир товоним.

Ҳеч ким йўқ қоронғу зулматда,
Қичқирсам чиқмайди овозим...

Ғамлар ҳам, аламу ташвишлар,
Қоришиб зулматни сўроқлар.
Кўринмас бир ёғду кўзимга,
Ёлғизлик кўксимни пичоқлар.

На садо беради бу осмон,
На тоғлар кўринар кўзимга.
Осмонда юрдимми билмайман,
Оёғим бўйсунмас ўзимга.

Кимсасиз қоронғу зулматда
Қичқирсам чиқмайди овозим...

СЕНСИЗ

Мана, сенсиз бу тонг ҳам отди,
Қуёш секин уфққа бўй чўзар.
Тушунаман, бундай ҳаётни
Инсон доим соғиниб ўтар.

Кузги оқшом, совук қировда,
Қолган хазон уюмлари жим
Ялтирайди офтоб нурида,
Сен сезмайсан буни, севгилим.

Узун кўча. Бульвар атрофи,
Осмонга бўй чўзган тераклар.
Тушунаман, шундай ҳаётга
Инсон доим талпиниб ўтар...

Сенсиз ғариб тонг хаёллари,
Сенсиз хонам ёлғиз сукунат.

Сенсиз қалбим азоб дардлари,
Битта шеърга суянар фақат...

Майли, бугун кўрмасман сени,
Майли, тун ҳам сенсиз ўтса-да.
Эслайсанми ўзи, севгилим,
Бир шеър ётганини кўчада?..

МАКТУБ

Менинг хаёлимда ўзинг абадий,
Тугамас ҳеч асло орзуларим ҳам.
Аллоҳнинг олдида ҳаммамиз — осий,
Сенсиз яшолмасман, ёлғизим, бир дам.

Ўтган булутлар ҳам қайтиб келади,
Кетган баҳорлар ҳам келар бир куни.
Йўлингда интизор тонг хаёлларим,
Мен кетсам келмасман, унутма шуни...

Ўйларим қоладир ғамгин шеър бўлиб,
Абад қайғуларим у дунёда ҳам.
Руҳим булутларнинг бағрида куйиб,
Сочингни ювадир ёмғирлар билан.

Менинг хаёлимда ўзинг абадий,
Туганмас ҳеч асло орзуларим ҳам.
Аллоҳнинг олдида ҳаммамиз — осий,
Сенсизлик қийнайдир билсанг, азизам...

КУЗ ОҚШОМИ

Нақадар чиройли кузнинг оқшоми,
Совуқ томчиларда ялтирар япроқ.
Нақадар маҳзундир кузнинг эртаги,

Шоир юрагимда йиғлайман узок...

Гоҳо кувончимга ошно булутлар,
Мен кулсам йиғлайди, йиғласам кулар.
Кимнингдир кўнглини шу куз оқшоми
Ҳижронга бошлайди, азобга кўмар.

Сенсиз хонам ғурбат, соғинган лаҳза
Шеър ёзиб овунсам нурга тўлади.
Қанча туйғуларни булутга ўхшаб,
Япроқлар юзига сочгим келади.

Уларда на ғам бор, на бир видо бор,
Шамоллар силайди ҳар ён тебратиб.
Нақадар маҳзун бу кузнинг эртагин
Мен шеърга соламан дилим йиғлатиб.

Сен тингла, азизам, куз оқшомида,
Эрта мен борманми, йўқми билмайман.
Ҳар битта айрилиқ, ҳар бир кадамда,
Маҳзун бир куй бўлиб ўтиб кетарман...

* * *

Кузда хазон бўлиб,
Баҳорда майса,
Саратон авжида қовжираб бўлдим...
Билмадим қиш мени қандай яратар,
Оппоқ қорга буркаса керак...
Умидим шу совуққа қолди...

* * *

Қўрқинч...
Жуда қўрқиб кетаяпман ҳозир.
Охир ўйлаб-ўйлаб шуни англадим:
Жанглардан қўрқмаган мен бир баходир

Қиличим синса ҳам синмасин қаддим,
Қадрим синиб кетди мунофиқлар деб.
Майли бир умрга эгилсин бошим,
Эшитдим: “Эгилсанг қилич кесмас”, деб.

Қўрқиб кетаяпман ҳатто сиздан ҳам,
Хатарлар ҳар қадам учраб туради.
Шумлик нима ўзи билмай яшадим.
Юрагим Ҳақни деб ҳар он уради...

Қўркинч, сен ҳам энди бир кўриб қўйгин,
Сўздан қудратлиси борми жаҳонда.
Юзимга тикилиб нимани кўрдинг,
Нимани англадинг шу аҳволимда?!
Нимани?

* * *

Ким айтди сизга?
Бу одам энди турмайди деб.
Эгилса эгилгандир боши ноҳақлик сабаб.
Синса сингандир ҳақиқатни айтгани учун оёғи.
Ўғирлик қилмагандир қўллари кесилгани билан,
У туриб қаддини кўтарганида эди,
Ҳаётга боқарди сизу биз каби.
Сиз қандай ўйладингиз билмадим,
Бу одам ҳали кўп ишларни қилади,
Кўп ишларни...

* * *

Тоғларда оппоқ қор эриб битди-ку,
Райҳонлар қулф уриб, қуриб битди-ку,
Елкамни дунёни дарди тутди-ку,

Сен хабар олмайсан мендан ҳеч қачон.

Тун зулмат қучоғин парчалаб кетди,
Фалакни зулматнинг фарёди тутди.
Инсон нега шу тун ўзин унутди,
Сен хабар олмайсан мендан ҳеч қачон...

Аёвсиз жанг кетар ўз ботинимда,
Дўстимнинг ғийбати юрар ортимда,
Бир илинж, изтироб хаёлотимда
Сен хабар олмайсан мендан ҳеч қачон*.

* * *

Сенга термуламан олис юртлардан,
Худди кўзларимга яширингансан.
Боқаман ҳақиқат сўзларим айтиб,
Нега қўрқаяпсан ахир Сен мендан!
Ахир юрагимни олиб кетди-ку,
Юрак ўрнида ўзим юрак бўлиб қолдим.
Шу ҳам керак бўлса олишсин.
Худо яратган юрагимни
Худодан бўлак ҳеч ким олмагай.
Мени излаб топади ҳали юрагим,
Ҳали кўп суҳбатлар курамиз у билан
Ҳаёт, Адабиёт ҳақида...

---

* Усмон Азим сатри

Сайфуллох ТОҒАЙ

Сайфулло Тогаев — 1979 йил 26 апрелда Сурхондарё вилояти Олтинсой туманининг Мўминқул қишлоғида туғилган. Республика ёшларининг “Туркистон” газетасида фаолият кўрсатган.

ОСМОНДАГИ УЙ

Шоира Хосият Рустамовага

Дўрмон.

Ярим кеча, ўчмаган чирок,
Қоғоздаги сиёҳ битмаган қуриб.
Баҳорни йиғлатиб ҳовлида шамол
Ногоҳ деразани синдирар уриб...

Хўрсинади момоқалдирок,
Зил томчилар қилади зарда.
Чил-чил синган ойна ортида
Ҳилпирайди деразапарда.

Зинадан югуриб чиқар ваҳима,
Анна Ахматова ухламас — бедор.
Шу заҳот жавондан тушар югуриб,
Узоқ шеър ўқийди, такрор ва такрор,
Хосият опанинг пинжига кириб...

Эриниб кўз очди оқ чойшабда тонг,
Мисгар ўчоғидек оловланди уфқ.
Тунги ваҳималар, оғир қийноқдан
Осмоннинг лабига тошмоқда учук.

Аннахоним ҳорғин қайтар жавонга,
Пинак олса арзир энди хотиржам.
“Нажот”, “Ридо”, “Девор” китоблар билан

Озроқ мизғиб, олмоққа ором.

Яна тун чўкади, борлиқ зим-зиё,
Ваҳима зинадан чиқмас югуриб.
Анна Ахматова ухлар жавонда,
Хосият опани тушида кўриб.

Хосият Рустамова енгил олар тин,
Борлиқ ҳаловатда, бунчалар хушрўй.
Бунда қайноқ шеърнинг ҳароратидан
Ёришиб кетади осмондаги уй.

КЕЧИККАН КИТОБ

Қаламим йиғлайди ҳар кун кўлимда,
Аламим ортади ҳар тун дилимда.
Шоир саналмадим ҳамон элимда,
Кечиккан китобим кечирсин мени!

Қоғозга тўкилган пинҳон сирларим,
Занг босган кетмоним, қакроқ ерларим,
Онамни йиғлатиб ёзган шеърларим,
Кечиккан китобим кечирсин мени!

Соғинч, изтиробда кечар ҳар оним,
Мунғайиб, ўкинар китоб жавоним.
Ҳануз кўтаролмас шўрлик ҳамёним,
Кечиккан китобим кечирсин мени!

— Эшитдингми? Фалончи шоир бўлганмиш,
Машҳур хонандалар шеърин куйлармиш.
Шундайин овоза, шундайин миш-миш,
Кечиккан китобим кечирсин мени...

КУНГАБОҚАР

Омади бор бу сарик бошнинг,
Офтоб — ҳоқон, у бир — мулозим.
Бири кўкда, бириси ерда,
Ҳайқирсам-да, етмас овозим...

Баъзан офтоб сочмай қолса нур,
Мунғаяди, маъюс эгар бош.
Тарк этади мени ҳам сурур,
Тўлиб келар кўзларимга ёш.

Ажаб, офтоб кўрсатиб жамол,
Таркаганда тагин ғуборлар.
Ўгираркан юзин энг аввал
Сендан ўша кунгабоқарлар!

ХОНҚИЗИГА ҲАСРАТ

Хонқиз, сени алдадим:
— Отанг тоғда, онанг чўлда.
— Отанг тоғда, онанг чўлда.
У вақт отам уйда эди,
Бағримда эди онам...

Кечир мени, кечир, хонқиз,
Бола эдим, билмасдим.
Етимчаман деганингда,
Балки хафа қилмасдим?

Гул баргида тунардинг,
Менинг тўшагим тикан.
Ўйлаб кўрсам аслида,
Қисматимиз бир экан.

Хонқиз, сени алдар эдим:
— Отанг тоғда, онанг чўлда.
Бугун мени аврайдилар —
Онанг ўрда, отанг гўрда...

Кечир мени, кечир, хонқиз,
Қаттиқ қўйдим қадамни.
Тутиб туrolмаскан замин
Муроди бор одамни.

Такдир — тўфон, биз хас мисол
Совриламиз елларда.
Қисматимиз қолар мангу
Ҳар бир ўксик дилларда.

Хонқиз сени алдагандим:
— Отанг тоғда, онанг чўлда.
“Отажон!” деб учдинг тоққа,
“Онажон!” деб кездинг йўлда.

Қилмишим — қидирмишдир,
Энди рост сўз айтаман.
Бу қидирмиш дунёсидан
Айт, мен қачон қайтаман?

Керага тоғ чўққисин
Мудом эримас қори.
Қанча умрим қолган бўлса,
Ҳақнинг йўлида бори.

Хонқиз, қишлоқ омонми?
Тушларимга кирар бот.
Онамга айт, бир чимдим нур
Қарздорман умрбод...
Хайр, хонқиз, қишлоққа уч!

...ГА

Олис қишлоқ ортида кўнглим,
Ҳилват топиб, беркиниб олган.
Энди мени унутгин, синглим,
Фақат менми бахтин йўқотган?

Энди мени унутгин, синглим,
Олис қишлоқ — ортида баҳор.
Сени олиб кетаётган ким?
Кўзларимдан тўкилар заҳар.

Сени олиб кетаётган ким?
Олис қишлоқ — бағрида армон.
Юрагингдан чиқиб кетар жим
Менинг дардим ортилган карвон.

Энди мени унутгин, синглим...

* * *

Сенга бахт тиладим, сен эса жимсан,
Сен узоқ йиғладинг, мен ҳам жим турдим.
— Севаман, севаман! — дер эдинг ҳар гал,
Бугун кўзларингга ҳижрон ин қурди.

Начора, кўникдинг, қўл силкиб кетдинг,
Юрагим силкиниб кузатдим сени.
Кузатдим юрагим йиртилиб эй-воҳ,
Кузатдим омонат турган севгини.

ТҶЙИНГ КУНИ

Тўйинг куни тўйиб йиғладим,
Қисматимдан куйиб йиғладим.

Ўшал оқшом мушфик онамнинг
Кўксига бош қўйиб йиғладим!

Қўрган куним ғам бўлди, жоним,
Йигит бошим ҳам бўлди, жоним.
Бахтим менинг кам бўлди, жоним,
Тўйинг куни тўйиб йиғладим.

Видолашмоқ нақадар оғир,
Кўзларимдан томчилар ёмғир.
Сен ҳам мени севардинг, ахир,
Тўйинг куни тўйиб йиғладим...

ҚАЙЛАРДАДИР

Қайлардадир ҳозир жим
Мени эслар аллаким.
Севгилимдир ё дўстим,
Ё онамдир у балким?

Қайлардадир ҳозир жим
Мендан нолир севгилим.
Бахт ваъда қилолмадим,
Шунданмикин, билмадим?

Қайлардадир ҳозир жим
Мендан хафа бир дўстим.
Тўйига боролмадим —
Шундадир балки айбим?

Қайлардадир ҳозир жим
Мени чорлар аллаким.
Ким экан у? Дарвоқе,
Нега сени унутдим,
Ўлим!

ШОИР БЎЛМАСАМ

...га

Тўлса тўкилади косадан гулоб,
Илдизин суғурсанг қовжирар майса.
Не бўпти, менингдек савдойи, телба —
Дунёда яна бир шоир кўпайса?

Сен ҳақсан, биламан соддалигимни,
Лек ҳаргиз қарамай қўймасман қадам.
Гоҳ қоғоз қоралаб жим ёзавердим,
Тополмай юракка яқин бир одам...

Ногаҳон сўз жанги авжига чиқиб,
Сўзларинг қасд этса, лек мен ўлмасам,
Йиртиқ юрагингни ямаб қуяй деб,
Бўзчи бўладирман, шоир бўлмасам.

Бобур ЭЛМУРОДОВ

Бобур Элмуродов — Қашқадарё вилояти Китоб туманига қарашли Алақўйлиқ қишлоғида туғилган. Мирзо Улугбек номидаги Ўзбекистон Миллий университетининг журналистика факультети 3-босқич талабаси. Ижод намуналари марказий наишларда эълон қилинган.

ВАТАН СУРАТИ

Юрагим шу ерни озод деб билган,
Сухуми — билагим кучида...
Ватан кўкрагимга чизилган,
Ватан — “Hellados”*нинг ичида.

Унинг ҳаёти шу — метиндек кучи,
Томирда грузин нафаси тирик.
Зўравонлик унинг одатий иши,
Янгули — сухумилик грек.

Эти танасига ёпишган чунон,
Унинг кўкрагида жамики бари.
Саводсиз.
Лаънатга кўмилган Юнон,
Уни аташарди чаптаст, безори.

Янгулини кўрдим ўша кезларда,
Чайир баданидан чўчиганим рост.
Унинг кўкрагида лотин ҳарфларда
Бир ёзув турарди — “Hellados”.

Совуқ темирйўлдан бироз нарида
Скрипка товуши майин жаранглар.
Ўнлаб болаларнинг кенг қуршовида

Кўп бор ўтказилди аламли жанглар.

Венециан кўчаси... О, бу коинот
Не-не балоларни ёғди устимга.
Билмам, қўлларимга талпинган ҳаёт,
Янгули айланди менинг дўстимга.

Ундан ўрганганим жуда оз хунар,
Ўзлимимни оз-моз англаш сингари.
Лекин титратади ҳар сафар, ҳар гал,
Унинг Ватан ҳақда айтган сўзлари:

Юрагим шу ерни озод деб билган,
Сухуми — билагим кучида...
Ватан кўкрагимга чизилган,
Ватан — “Hellados”нинг ичида.

Нодар Думбадзе асарига ишора.

* * *

Бобожон, ўлим нима?
Кўзни мангу юмишми.
Тириклик дегани, бу —
Нафас олиб туришми?

Бобомдан чиқмади сўз,
Ўжар тилим сўради.
Деворда кулиб турар
Ёш жангчининг сурати.

Ўзи ким узоқ яшар,
Айтинг, охирги марта...
— Қўй, болам, унинг ёши
Бизлардан анча катта.

Нега бобом гапирмас,
Балки етмас журъати.
Деворда кулиб турар
Ёш жангчининг сурати.

ТУГМА

Борлигингни ютдим амаллаб,
Сехргарга айландим зумда.
Фаслларни қўйибман қамаб,
Тўрт фасл ҳам менинг измимда.

Бир кечада ўғирлаб олдим
Ўтганинда гап отган сойни.
Қайтишимда сумкамга солдим
Юлдузларга кўмилган ойни.

Яна нима чиқди эсимдан,
Тагин бошга солмасин ғавғо.
Фақат қолиб кетарди мендан
Қоронғуга беланган ҳаво.

Ва ниҳоят келдим ёнингга,
Буюр!
Ерга чўккаладим тиз.
— Бори шуми, — пичирлаб аста,
Фаслларга ёнбошлади қиз.

Оҳ...
Орзуларинг қўйибман тўсиб,
Йўқотибман, бу қандай нағма.
Камзулимдан қолибди тушиб
Ишқ аталмиш ялтироқ тугма.

* * *

Қаерлардан келаяпти у,
Ранги ўчган ва нимжонгина.
Хуллас, битта қора тақдирни
Олиб келди оппоқ машина.

Унутмабди кенг далаларни,
Унутганин эслай олмади.
Машинани тўхтатди, аммо
Кўз ёшини тўхтатолмади.

Сўнгра борди эски уйига,
Нам тупроққа беланиб ётди.
Қиш. Ёшлиги тушиб эсига,
Укалари унга қор отди.

Ёдга тушди, дарча ёнида
Кекса она ўтирар хомуш.
Кеча унга айтибди кимдир —
Энди ўғли қайтиб келмасмиш.

Сўнг не бўлди, тушунолмадим,
Уйнинг томирлари увишди.
Тонг. Кўчада турар машина,
Битта япроқ узилиб тушди.

САНЪАТ

Яна ўғирлашди оғир хамёни,
Яна удалашди,
бу ҳам бир санъат.
Кейин таниш рақам — бақирар кимдир:
— Алло, милиция... кичик жиноят!

Унга ҳавас қилдим,

тинч қўйинг мени?

Аризалар, имзо... ҳавога сочдим.

“Ўғри, мана ҳамён, санъатингдан бер”,

Оёқяланг бўлиб ортидан чопдим.

Тинмай югураман чанг йўллар аро,

Санъатга етмоқлик нақадар оғир.

Нега тўхтамайсан, эй бахтиқаро,

Сени санъаткор деб атадим ахир.

Етар, умид уздим,

силкидим ҳам қўл...

Уни изламоқдан буткул тийилдим.

Бир куни тутдилар:

— Йўл берингиз, йўл!

Бу ўша! Ортидан эргашиб келдим.

Бутун қишлоқ аҳли кўчага чикди,

Роса калтаклашди, қарғашди тўйиб.

Мен эса иложсиз дуо қиляпман,

Унинг гуноҳини ўртага қўйиб.

Охир боғлашдилар ҳўл қайрағочга,

Эрта-индин ҳукм ўқилар тайин.

Кейин тарқалишди ҳамма уйига,

Менинг тарқаб кетган ўйларимдайин.

Шу кеча тушимда ўғрини кўрдим!

— Мени кечир, — деди,

уйқимни бузди.

Сени кутқараман... уйғониб кетдим,

Қайрағоч томондан кимдир ўқ узди.

ҚИЗИЛ ЧИРОҚ

Қизил чироқ – йўл йўқ. Тўхтагин!
Қизил чироқ – эшиклар ёпиқ.

Усмон АЗИМ

Қизил чироқ... ҳамма тўхтади —
Машиналар, кейин ўзим ҳам.
Шамол кўрмаганга ўхшади,
Учиб кетди шляпам билан.

Кимдир гугурт ёқар ҳойнаҳой,
Сигарасин тутатмоқ учун.
Қизил чироқ... ҳамма тўхтаган,
Ўтиб кетди бир парча тутун.

Уйга қайтдим ўша кун тунда,
Креслода ўй сурдим узок.
Соат таққа тўхтади шунда,
Балки ёниб қолгандир чироқ.

Қизил ёнар томирлар... юрак,
Қизил ёнар жигарим кўпроқ.
Ахир қандай яшаяпман мен,
Ҳамма ёғим қип-қизил чироқ.

* * *

О, Европа... буюклар уйи,
Афсонага айланган макон.
Ерга ботиб тиззаси бўйи,
Сени кўтаради Наполеон.

О, Европа... олам тиргаги,
Атлантика — томирида қон.
Атом — унинг янги эрмаги,
Роботларга айланган Инсон.

О, Европа... қойил элингга,

Учар кема — буюк кашфиёт.
Атомингни боғлаб белига,
Кетиб борар ердаги Ҳаёт.

ВАТАН СОҒИНЧИ

*Венециядан келган бир йигит билан дўст бўлиб қолгандим.
Лекин у бу ерда узоқ туrolмади.*

У севарди... чунки у Ватан,
Камгап.
Нукул қарар картага.
Айтар эди севиниб баъзан:
— Ҳозир туман Венецияда.

Бисотида қолган бир сурат,
Қизғанарди уни ҳаммадан.
Гўзал эди суратда ғоят
Денгиз узра кўпирган туман.

Севарди бир қизни ўшанда,
Ўзи озғингина бир йигит.
Қачон йиғлагиси келганда,
Узоқ тутатарди сегарет.

Айтар эди бир сўзни кўпроқ,
Дўстим, кетаяпман эртага.
Денгиздаги туманлар оппоқ,
Сингияпман Венецияга.

Охир кетди...
Уни эслаб тураман баъзан,
Уни тушунмасдим аслида.
Билганларим — денгизда туман,
Ҳозир туман Венецияда.

ПУШКИН ХОТИРАСИГА

Булутлар — кўк сағанасида,
Қонамоқда шафақлар — қирмиз.
Тўлқин ювган қумнинг устида
Ётибди бир қиз...

Дайди шўхликларини қўмсаб,
Еллар қизни қучар атайин.
Тутам сочларини ўғирлаб,
Юзларига сочади майин.

Қораймоқда куннинг нигоҳи,
Ховуридан тушмаган денгиз.
Уйғонишни истамас чоғи,
Ухлаётган қиз...

Соҳилларнинг нафаси узра,
Милдирайди юлдузлар — оппоқ.
Кўринаркан ажиб манзара,
Шуълаларга тўлганда қирғоқ.

Тентирайман атрофга баъзан,
Денгиз, соҳил туюлар тенгсиз.
Аммо гўзал эди баридан
Ухлаётган қиз...

ОЖИЗ РАССОМ

Оғушига олиб бир қизни илҳақ,
Оғир чайқалади юмшоқ кресло.
Мен унинг суратин чизишим керак,
У шуни истайди, мен эса асло.
Менга берилган вақт — қирқ беш дақиқа,
Нега довдирайсан, қўркма, маҳорат.

Сендан сўрамайман сўнгида дунё,
Сендан сўраганим фақат бир сураат.

Мана, иш столим — энг ноёб ранглар,
Улар хиралашиб қолгандай гўё.
“Ана, буюк рассом, ана, қаранглар”,
Устимдан куларди аблаҳ кресло.

Менга берилган вақт қариди гўё,
Ҳатто зиғирча ҳам қолмади фурсат.
Боримни сотаман арзонга, дунё,
Ўрнига сўрайман фақат бир сураат.

Турибман гўзаллик олдида ожиз,
Ҳақоратли сўзлар қандай сержило.
Менга ҳаётидан вақт ажратган қиз,
Тўхтаг! Бўшаб қолди оғир кресло.

Бу кун яширмадим мард ёшларимни,
Сураатлар ўтига исиндим ҳатто.
Ўшанда энг яқин душман кўринди,
Қаршимда жилмайиб турган кресло.

* * *

Бевақт ҳаётимга кириб келган март,
Синган умидларим супураар бир-бир.
Эски кумғонимда қайнаётган дард,
Томчиси юзинга тегдими, сингил.

Ҳавотир кўзимга чўкар чуқурроқ,
Аросат акамдир, хиёнат иним.
Нега у дамларнинг ҳаммаси оппоқ,
Узоқ қишлоғимда қолган яқиним.

Февраль юрагимнинг соғинчин туйган,

Баҳорга юзини кўрсатмас кўнглим.
Анов куроқ кўрпанг тагига қўйган
Барча дардларингни менга бер, синглим.

Дийдор саҳролари бунча бепоён,
Мудроқ туйғуларим ухлолмайди тинч.
Баҳорнинг қайтиши бир менга аён,
Асли икки дилга ин қураб соғинч.

ЯХШИ ОДАМ

Эсон момо — оппоқ фаришта,
Лек ҳаёти одамдек ўтди.
Ўзи эккан толнинг тагида
Ўн икки йил ўғлини кутди.

Эсон момо — оппоқ фаришта,
Осмондамас, ерда юради.
Ўғли қайтар бугун ё эрта
Унга келин олиб беради.

Соддамасми, ўтган-қайтганни
Меҳмон қилди, кўнгли тўлмади...
Тўй кўргиси келиб ховлида,
“Омонёр”га роса ўйнади.

Чориғидай буришган юзи,
Кекса кўзи яхши кўрмайди.
Кўчадаги ёш болага ҳам,
— Турғунжоним, сенмисан, — дейди.

Эсон момо — оппоқ фаришта,
Бирни узса, ўнни экади.
Наҳот ўғли билмас, қачондир
Фаришталар учиб кетади.

Почтачимиз — кўнгли бўш одам,
Ўзи яхши, “хайфсан” ҳам олган.
Қандай қилиб келсин қишлоққа,
Хатлари кўп йиғилиб қолган.

НИҚОБ

Бунда бир қиз яшар... содда, ўйноқи,
Мени танир эди, кўнглим тўқ эди.
Унга деб қулупнай терган кезларим
Қишлоқда ниқобли киши йўқ эди.
У келди. Юзини кўрсатгани йўқ,
Никобдан қарарди хатто бизга ҳам.
Илк бор келганида писта берганди
Қулупнай кўтарган ўша қизга ҳам.
Тунда икковини кўрдим адирда,
Кўзларим кўрмаса, кўнглим тўқ эди.
Ниқобли кишини танидим — ўша,
Қизнинг юзларида ниқоб йўқ эди.

Дилнавоз ҚЎЛДОШЕВА

Дилнавоз Қўлдошева — 1990 йил 28 мартда Фарғона вилояти Охунбобоев туманида тугилган. Ҳозирда Фарғона давлат университети филология факультетининг 1-босқичида таҳсил олмоқда. Ижод намуналари республика ва вилоят матбуотида мунтазам чоп этилади. 2008 йил Ёш ижодкорларнинг “Зомин” семинарида “Юксак бадиияти учун” номинацияси ғолиби бўлган. “Келажак овози — 2008” кўрик танловининг шеърят йўналишида 1-ўрин соҳиби. 2007 йилда унинг “Ҳайратлар ашъори” номли илк шеърый тўплами нашр этилган.

ВАТАНИ АНГЛАШ

Лолазорнинг шивирлаган хиромини
Менгзаб борар шаббаларнинг дудоғлари.
Қояларнинг гард юкмаган каломини
Қаршилайди тонглариингнинг сўроғлари.

Қаҳқаҳалар кўзларингда сиймоланар,
Хур лаҳзада хурриятнинг овозаси.
Яшилликлар қучиб борган кўксинг узра
Меҳмон хушлар дил уйингнинг дарвозаси.

О, юрагим титкилаган оқ ёмғирлар
Бўса олар ялпиз унган пешонангдан.
Кўз тушганда дийдорингни таъми келар
Йилларингни қадр этган остонангдан.

Чучмомалар эркалайди товонимни,
Кўзларимга адирликлар кўчиб келар.
Кафтим очсам, тирноғимга қадар суйиб,
Тупроғингни нафаслари қучиб келар.

Ватан, ишқий бешигингга бойланайин,
Сени алқаб, сўз излайди гул қароғим.
Ниғоҳингга ниғоҳларим кўчган сайин,
Остонагда кўзин очмиш қизғалдоғим,
Остонагда умр топмиш қизғалдоғим.

ШОИР ЮРАГИ

Чуқур хўрсилади қадимий чинор,
Борлиқ нажот излар бу зерикишдан.
Беҳоллик ҳукмрон, қалқимоқда тун,
Гўё тўкилгуси бир энтикишдан.

Тун сиқиб боради куюк кўксини,
Сўқмоққа гард юккан рангларин тўшаб.
Дарахтлар ҳадикда туради ҳамон,
Юрагин олдирган майсага ўхшаб.

Олмазорлар титрар, қақшайди айвон,
Сўник шамчироғда парвоналар жим.
Эшиқлар зирқираб кетади бирдан,
Остонада сукун йиғлар бетиним.

Тўзғиб-тўзғиб кетар ойнинг сочлари,
Ҳатто қулоқ илмас гўдак йиғисин.
Борлиқ кўз қадаган кўҳна кулбага
Лаҳзалар англамас фурсатнинг тиғин.

Дарахтзорлар шошиб қолар дуога,
Сукунат беҳато, илинж дарбадар.
Мудроққа имконсиз қадим кенглиқлар,
Тупроқлар уйғоқдир пойгакка қадар.

Юлдузлар доялик қилар тонггача,
Тонггача лаҳзалар кутади сергак.

Тун бўйи тўлғоқдан қийналади жон,
Тонгда туғилгуси бокира юрак —

Бу шоир юраги... шоир юраги!

ҚИШЛОҚ ТУЙҒУЛАРИ

Қишлоқда ўксимас эски деворлар,
Овулнинг омонат кулбаларидай.
Ялпизлар елларга айтмиш алёрлар.
Булоқлар — қишлоқнинг телбаларидай.

Кўксида соғинчнинг кўлкасин тортар
Оғочга бошини тутган шамоллар.
Қадим дийдорларни ғижимлаб ётар
Тутзорда илиниб қолган рўмоллар.

Ҳадик ўрлаб кетган кекса жийдазор
Йиллар томирига тугар имконин.
Эҳсон тилаб, тонгнинг дийдасига зор,
Малаклар қоқ тунда титкилар жонин.

Тонгни алқаганча дил туюмлари,
Поклик сиёҳига бурканиб олган.
Фаришталар кўчиб кетмаган асли,
Лайлақлар инига беркиниб олган.

Туйнуклар оралар ҳислар ловуллаб,
Айвонда жайдари лаҳжалар қотар.
Кўнгилда қишлоқнинг ялпизи гуллаб,
Қишлоқ туйғулари гуркираб ётар.

ИҚРОР

Ўз сўзим оқлайди ўзимни бир кун,

Кўзимда ҳайратдан улуғ бир нишон.
Саросар туманлар тарқайди ҳали,
Шовуллай бошлайди томирларда қон.

Шунда тенг бўлгуси ёниш-тонишлар,
Бир кун хатолардан берилар имкон.
Сочларимнинг ғамнок толаларидан
Шундай бахтлар ясаб бергайдир ҳоқон.

О, дил кўрғонига қайтган сатрлар!
Турибмиз йилларнинг кафтига тўлиб.
Биз яшаймиз энди кечанинг эмас,
Бугуннинг, эртанинг юраги бўлиб.

Саросар туманлар тарқайди ҳали,
Шовуллай бошлайди томирларда қон.

ВАҚТ

Синик кўзалардан симирар гулоб,
Тунда майсагилам тўқиган хурлар.
Тонгни кучоқлаган гўдакдай юмшоқ,
Мўрили кулбага шамол урилар.

Эски деразанинг тиркишларидан
Сизиб кирди яна оғироёқ тун.
Ташқарида хира кўзойнак тақиб,
Мук тушиб ўтирар шамолранг сукун.

Туйнукка тўкилса ой гажаклари,
Гуллар яралгуси қадимий сирдан.
Яккаш лаҳзалари хиромлар этса,
Ҳаволар рангланиб кетади бирдан.

Фонус кўтарганча ўз овулида

Қирларда мезбонлик қилаётир бахт.
Борликни қировлар кифтига юклар
Қамарий тунларни туғаётган вақт.

* * *

Сўқмоқларнинг белида белбоғ,
Базм қилмиш майсалар гўё.
Илдамласа еллар шивири,
Ўзин қайта кашф этар дунё.

Ғийбатлашиб қолса япроқлар,
Таваллолар ётар сўқмоқда.
Хазонлар ҳам кетса суприлиб,
Ғийбат қолар ҳорғин тупроқда.

Сукунат ҳам бахтга илашиб,
Борса келмас манзилдан қайтар.
Ёстиғига яшириб тушин,
Теракзорлар сўнгги сўз айтар:
Тонг яқин...

ҚАЙТИШ

I

Куз сиртмоқ солади эски йилларга,
Кузакнинг бошида ҳасрат рўмоли.
Соялар суяниб қолган йўлларга,
Хазонлар буйнида йиллар малоли.

Дақиқалар шомнинг сўнгги маҳбуби,
Титроғи улғайди ғамгусорларнинг.
Япроқлар пинжида кузнинг мактуби,
Эртаги тугади майсазорларнинг.

Хазонрез битиклар ёнар йўлакда,
Кетдим. Кузакларнинг кўзидан тониб.

Бир кун ҳузурингга олов куйлақда
Ловуллаб қайтаман куз каби ёниб.
Куз сиртмоқ солади эски йилларга...

II

Куз каби ловуллаб қайтдим бу кеча,
Қаро сочларингнинг қораларига.
Охир сингияпман тирноғимгача,
Туташ қошларингнинг ораларига.
Илинж парчалайди тун бўйи маҳзун,
Ғамларингнинг азал ғамхонасини.
Фаришталар бекам супурар ҳар тонг
Бокира лабларинг остонасини.

Кифтингга юрагим опичлаб қўйиб,
Ўзим қароғингда муаллақман, жим.
Мени кўзларингнинг зарбидан асраб,
Кипригингга илиб қўйганми тангрим.

Мен ўзим ўзимни ўғирлаб қўйиб,
Худодан ўзимни тилаб оламан.
Магар кипригингдан тўкилиб кетсам,
Бу кеч кўзларингда тунаб қоламан.

Куз каби ловуллаб қайтдим бу кеча...

* * *

*Тоғ хўрсиниб юборди охир,
Теран хобдан уйғонди юрак,
Тоғлар каби хўрсинмоқ керак.*

Шавкат РАҲМОН

Тилсимлар тилимни тишласа ғамми,
Ғаммиди томирда инган имдодлар.

Жим уча бошлайди кулгунинг таъми,
Яна мажнунликка қайтади додлар.

Қиқирлаган дара, олғир сукутда
Аҳмар кўзмунчоқдан лолалар халос.
Ё, хайқирмоқ жоиз йилдирим каби,
Хўрсинмоқлик керак ё тоғларга хос.

Тобора беаёв тўзғийди гуллар,
Тобора афсунлар оловранг, тиниқ.
Оҳ десам, тилимга ўт қўяр тилсим
Ва тоғлардан кўчар буюк ҲАЙҚИРИҚ.

* * *

Жим яшаб бўларми, азизим ҳаёт,
Жим титраб жон берган лаҳзалар каби.
Хайрият, бугун ҳам шовқинлар озод,
Йўкса гулламасди фурсатнинг таъби.

Шунча йил жимликда қисқарди умр,
Шунча йил кўнгилнинг бўғзида пичоқ.
Жимгина ловуллаб бўларми ахир,
Чарсиллаб ёнмоқнинг юки оғирроқ.

Кузлар видо айтди, тўзғиди қоним,
Тизгинлар ёрилди силсилаларда.
Қачон ҳикмат янглиғ шароб ичаман
Рухимда синмаган пиёлаларда.

Катталашиб борар кун сайин руҳим,
Дақиқалар ичра кўрқув тумонат .
Хайрият, қонимда сизади, илло,
СЎЗ деган энг олий буюк жасорат .

Ёд этсам вужуднинг далли қўлларин,

Таскинлар айтаман хароботларга.
Ва яна жимгина ваҳшатлар билан
Ўзликни сотаман хаёлотларга.

Шунча йил ўт тушди дил ва жон аро
Саробдай куриди эски кўноқлар.
Шунча йил кўнглимни қишлоқ қилмади,
Бу сулув қишлоқлар, сулув қишлоқлар.

Жим титраб, тиз чўкмоқ нақадар оғир,
Маним руҳим олий омонатларда.
Лек ёмон титрайман, ёмон титрайман
Ўша энг даҳшатли сукунатларда.

ҚАДАМЛАР

Энг катта йўлларда санашар одим,
Энг кичик одамлар — ҳиссиз одамлар.
Эзғилар йўлларнинг юракларини
Бесамар қадамлар, саёқ қадамлар.

Ибодатда собит дарахтзорларда
Ўзин тутамларга бўлади тунлар.
Яна ўз-ўзининг исмин ахтарар
Дийдорталаб кунлар, дийдорий кунлар.

Насимлар тунайди мингинчи бора
Кузакнинг қишлоқи айвонларида.
Қайтмоқда қадимий ишқ самарлари
Хақнинг олов ютган карвонларида.

Шафақнинг қонига қонади осмон,
Алвонранг умрнинг телбасими ё?
Кескир нигоҳлардан асрайди кўнглин
Кўксига кўзмунчоқ қадаган дунё.

Дуогўй шомларнинг дуоларидан
Йилларнинг жонида қотмиш қароғлар.
Лаҳзалар жангидан омон чиқолган
Зафарли тонгларни қутлайди тоғлар.

Энг кичик йўлларда санайди одим,
Энг катта одамлар — ишқли одамлар.
Йўллар юрагида ростланиб борар
Музаффар қадамлар, орли қадамлар.

Илмиддин УММАТАЛИЕВ

Илмиддин Умматалиев — 1987 йилда Фарғона вилояти Фарғона туманининг Чимён қишлоғида туғилган. Ҳозирда “Мумтоз медиа” студиясида фаолият юритмоқда. Ижод намуналари вилоят ва республика матбуотида чоп этилган.

ВАТАН

Осмон пештоқига босаётиб лаб,
Ватан, юзларингга юзин босган раб.
Аму, Сирингга қон туташгай, сабаб
Танамга сиғмаган қонимсан, Ватан.

Ким нима деса ҳам оғзи ўзида,
Диёри арзимас битта кўзига.
Сени қадр этиб, суртиб кўзига,
Чумоли ташиган донимсан, Ватан.

Қадим қадриятинг айтсин ким билмас,
Демак у дунёга қайтадан келмас.
Алмисоқдан қолган Мисс, Мадам эмас,
Аёли Нодирахонимсан, Ватан.

Хокипойим кўпдир сенга қолган кун,
Минг битта оламин асраган очун.
Етти иқлимида бир бўлмоқ учун,
Буюкликка қолган жонимсан, Ватан.

Шеърга шаҳарларим гул бўлар атай,
Бир гапимни айтиб қишлоққа қайтай,
Гул бўлган кўнглингдан айланиб кетай,
Тандирларда тушган нонимсан, Ватан.

ДУНЁ

Хуркак боскан қадамларингдай,
Маидалашиб кетяпти дунё.
Юрагимни тескари ушлаб,
Маи талашиб кетяпти дунё.

Ўз билгани билган қалбимни,
Омади кеч келган қалбимнинг.
Сўзинг билан тилган қалбимнинг
Чандиғида битяпти дунё.

Нурланади юзларинг ҳатти,
Айирмоққа кимни бор ҳаққи.
Ҳижрон деган ишқнинг хилқати,
Иккимизга етяпти дунё.

Кўнглим ипи торларда қолган,
Кўнгилсизлик сорларда қолган.
Чўғ ахтариб қорларда қолган
Кулларини титяпти дунё.

Дунё бошқа, юрагим бошқа,
Нафим бошқа, тиргагим бошқа.
Лекин сенга керагим бошқа,
Йиқилишим кутяпти дунё.

Яшолмайсан ҳаётдан нолиб,
На яшайсан ҳаётда қолиб.
Хаёлимдан сувратин олиб,
Кўзларимга тутяпти дунё.

Кўзингни юм, кипригинг санай,
Кафтингни бер, тафтида тунай.
Дунё, ахир мен қандай кўнай,

Кимни бахтли эяпти дунё.

Юрагимни тескари ушлаб,
Май талашиб кетяпти дунё.

* * *

Сиз шундай яшангки...
Кетинг ўзгариб.
Кўнгилда қолмасин бир тутам қахр.
Мен сизни топгани
Бормай ахтариб,
Соғинчлар сарғайсин,
Кўз бўлсин сағир.

Сиз шундай яшангки...
Олифта бўлманг,
Нозингиз қўтарган жойларни босинг.
Оёғингиз ўпиб аксирмасин чанг,
Қадрингиз энг баланд дорларга осинг.

Сиз шундай яшангки...
Энг нозик ҳислар
Ҳис қилиб яшасин сизлигингизни.
Дарёдек мавж урса бахти тўкислар,
Қўл ювиб, бахтиёр қилинг денгизни.

Сиз шундай яшангки...
Эшигингизни
Синчиклаб бормасин сохта мактублар.
Кўнғироқ чорласин келишингизни,
Кўнғироқ овозда кутсин маҳбублар.

Сиз шундай яшангки...
Мени унутиб,
Ҳар битта кўзларга

Кўзимни ташланг.
Яшайман бегона кўзларни ютиб,
Токи сиз бегона кўзларсиз яшанг.

ҚУМ ҲАҚИДА ҲИКОЯ

Гап отмасдим сенга атайлаб,
Юрар эдим гапдан авайлаб.
Келгунингча келиб ҳайратим,
Ўтганингда зимдан ҳай-ҳайлаб,
Бир қирда, бир сирда турардим,
Чунки сени яхши кўрардим

Сувга чиксанг келар сув кечгим,
Чунки сендан келмасди кечким.
Ёмон эдим, ёмондан асраб,
Кўчангда йўқ бўлса-да ҳеч ким,
Ўнг йўлингни чапга бурардим,
Чунки сени яхши кўрардим.

Кўзим тиксам, осмон беқасам,
Қалқир эди тилларанг косам.
Келар эди сени овутгим,
Сепкил тўла юзингга боқсам.
Хол бўлар деб хаёл сурардим,
Чунки сени яхши кўрардим.

Рўмолларинг ўйноқи эди,
Ўйнаб йигит ёшимни еди.
Олам ўтганмикин оламдан,
Бир кун: Кимни севасан? — деди.
Асли буни сендан сўрардим,
Чунки сени яхши кўрардим.
Ўша дилгир, ўша қувноқман,
Лекин бироз совуққонроқман.

Бефойдароқ ўтган бўлса-да,
Энг зўр куним — нузар кумлоқдан
Сенга атаб уйлар қурадим,
Чунки сени яхши кўрадим.

Бугун кўлга йўлим қайтардинг,
Қўлимда қум, билинди қадринг.
Уйинг бузиляпти, эркалаб
— Сенга тегмайман, — деб айтардинг.
Буни сендан яхши билардим,
Чунки сени яхши кўрадим.

Сепингни бут этгунингча то,
Балоғатга етгунингча то,
Бахтинг етиб, балоғат битиб
Сен қишлоқдан кетгунингча то,
Яхши яшаб, яхши юрардим,
Чунки сени яхши кўрадим.

“Келин бўлдинг, ўзинг ўйлаган”,
Дея куйлаганим-куйлаган.
Ўғил кўрдинг, кўрдим — кўлмакда
Қум уй ўйнагани, ўйнаган.
Қара, ўғлинг олибди дардим,
Чунки сени яхши кўрадим...
Чунки сени яхши кўрадим.

ЙЎЛДА

Ўша тонг — ҳар кундан фарқланмаган кун,
Шўнғиб борар эдим кунлик юмушга.
Сени кўраман деб ўйламагандим,
Ахир дўлда ким ҳам учрарди кушга.

Юзингга сочларинг ёшлари сизиб,

Йўлда кўлмакларни кечиб борардинг.
Сени дунёларга қўйгандай чизиб,
Мусаввир рангини лойга қорардинг.

Қара, тақдирнинг ҳам шумлигини, ёр,
Ёмғирли кунларин қилади таъна.
Тақдирни ҳали кўп тақдимлари бор,
Юрак бедорлиги қайтарми яна.

Шу хаёл чакмоқдек ўтдию дилдан,
Оёғим лой қилиб ариқ хатладим.
Кўчангни топмадим бошқа кўнгилдан,
Сабаб, хиёнатни сенда фарқладим.

Кетиб борараканман йўлни ёқалаб,
Енгилтак кўринди кўнгли оғирлар.
Чинорни барглари тушгач тоқалаб,
Сохтадек туюлди ёққан ёмғирлар.

КУЗ

Шамол. Новда. Совуқлик. Малол
Келаверар қиш кунларига.
Кўпчиб ётар қирлар бемалол,
Тушин айтиб ёз гулларига.

Мужда кириб келмас баҳордан,
Осмон қоқар қиш пардасини.
Эски айвон зерикса қордан,
Тарнов сочар бор зардасини.

Осмонларга сиғмаган ёмғир,
Савалайди қорли ерларни.
Хижолатдан хўрсиниб оғир,
Осмон силқир қишки терларни.

Гиёҳ битар тошли йўлларга,
Ерга тушган фаришта нурлар.
Япроқ битиб борар гулларга,
Ёздан совчи бўп келган кунлар.

Саратонда йўқолган рангин
Топиб борар боғги мевалар.
Исмин айтиб куллуқлар тангрин,
Ўзгаришиб кетган шевалар.

Ва хиёнат бошланар дамда,
Ҳамма нарса ўйланган пухта.
Барг қизарар, ёзги оламда
Дард тугади.
Куз қўйди нуқта.

Шамол. Новда. Совуқлик малол...

ИШҚ УЙИ

Қўрғонингга кириб бордим ва
Қадам қўйдим ишқ тупроғига.
Юзин ўпди сабо бахтшева,
Нафас кирди гул титроғига.

Юриб бордим қизариб офтоб,
Қўл силкиди киприklar хушнуд.
Дил аҳдидан тўн кийди кимхоб,
Каллаклар битиб кетган тут.

Ҳайратидан кўкарди кўклам,
Булутларин ҳайдади само.
Сен янаям тебрандинг кўркам,

Мен янаям бир телбанамо...

Сўнг сен кетдинг гулни умидвор,
Мустар этган капалак каби.
Малолликка айланди илк бор,
Дийдорлашган умид мактаби.

Севги гулим улкан тўфонда,
Такдим этди тасодифотлар.
Кўнгил деган қадим кўрғонда,
Қолди худо алқаган зотлар.

Бугун исён, эрта осуда
Кун кўради ишқ хароботлар.
Сен қайтарсан, чунки бу уйда
Яшар худо алқаган зотлар.

* * *

Меҳробга суяниб қолгандек хонам,
Ўйларим чалкашиб боради шундан.
Нега шифтга анор илдийкин онам,
Райҳонлар ифорли эмасми ундан.

Сарғайиб боради сепкилюз девор,
Сачраган шамага кўникканидан.
Зардадан тарақлаб чарчаган эшик,
Пичирлаб очилар зерикканидан.

Диққат.
Китобларнинг ораларида
Юрак мадорига етиб келган хат.
Очсанг: “плюс — баробар — севги!”
Шунинг билан пайдо муҳаббат.

Нима кераги бор бир парча ишқнинг,

Бир олам садоқат кўнгилга нечун.
Шундай гўзалликни суяр худойим,
Балки мени шоир қилмоқлик учун.

Шунга шифтга анор илгандир онам,
Бекорга сарғаймас сепкилюз девор.
Мен шоир бўламан шулар учун ҳам,
Худо, менга гўзаллигингни юбор.
Шунинг билан пайдо муҳаббат...

* * *

Беҳаловат қоқилар киприк,
Кўзлар ёди аллақерда...
Нигоҳингда ҳали ишқ тирик
Ва борарсан кўзларинг ерда...

Кўзёшларинг борар омонат,
Боксам юрагимга тўқилар.
Шунинг билан адо муҳаббат,
Гар бокмасам жазо ўқилар.

Йўлинг тўсар чинорлар барги,
Юрагимнинг қонига шимиб.
Мунча хунук муҳаббат дарди,
Сенинг чиройингга қўшилиб.

Беҳаловат қоқилар киприк...

БЕКАТДА

Бекатлардан одам ариган,
Афтобуслар тўхтаб ўтар жим.
Юрагида севги қариган
Йигит турар, кўйлаги ғижим.

Ёш-яланглар ўтар ҳар томон,
Ҳорғин юзга бир сира боқиб.
Пешонаси тиришиб ёмон,
Йигит кутар қизни тутоқиб.

Гоҳ сигарет олиб тутатар,
Ҳўл кафтида юзини артиб.
Сал наридан бетиним ўтар,
Машиналар сув сачиратиб...

Ёмғирлардан зерикади шом,
Йигит эса садоқатликдан.
Булутлардан хаёли ором
Топмай юрак урар хадикдан.

Ва қоронғу тушади ожиз,
Интиқ кутган ошиқлик шуда.
Сочин ёйиб, йигит кутган қиз
Туш кўрарди ширин уйқуда.

Хаёлига учрашув келмас,
Тушларини хушнуд этар қиз.
Йигит эса ёмғирда билмас,
Муҳаббатга чўкканини тиз.

Баҳодир БАҲРОМ

Баҳодир Баҳром — 1990 йил 11 июлда Қашқадарё вилоятининг Китоб туманига қарашли Палангдара ширкат хўжалиги Окфобрўя қишлоғида ўқитувчи оиласида туғилган.

Шеърлари республика матбуотида чоп этилиб туради. 2008 йилги “Зомин” ёш ижодкорлар семинари иштирокчиси. 2008 йилда “Муҳаррир” нашриётида “Энг сулув армон” номли ilk шеърый тўплами нашрдан чиққан. Баҳодир ҳозирда ЎзМУ журналистика факультети тўртинчи босқич талабаси.

ҚЎШЧИНОР

Кишлоқнинг шарқироқ сойига оқиб,
Шарқираб оққандай бўлди қалбим ҳам.
Қўшчинор тоғининг тошига боқиб,
Мен сенинг юзингни кўрдим-ку, онам.

Бу тошлар оддий тош эмас, музейдан
Жой ажратса бўлар унга бемалол.
Бу тошларда миллион саёҳ изи жам,
Қояларда миллион йиллар ғами бор.

Кўпкарида оти ўлган чавандоз
Шу тилсиз тошлар-ла ҳасратлашгайдир,
Харсанглар аслида, аравасини
Ўғирлатган бир аравакашгайдир.

Қадим санглар юзин буришқоқлиги
Ажинли юзинга ўхшаркан, она.
Шеър ёзганми ёки минг йиллар аввал,
Навий бобомдек битта девона.

Искандар кўшинин сиқувга олиб,

Жон исин берганму Муқанналарга?!
Ҳазрат Неъматуллоҳ кулбаси бўлиб,
Шифо бўлган балки озурдаларга.

Она,
Мени шоир қилган тоғдай меҳринг-у
Тоғлар билан ҳаёт тошлар яраси.
Шу икки дунёни жипслаштирган
Сенга шараф, Китоб Палангдараси.

* * *

Нурларга беланган фараҳбахш кеча,
Шамоллар югурар хазонлар қоқиб.
Ой — онам пиширган ширин бир кулча,
Анҳорда юлдузлар келмоқда оқиб.

Сукунат. Ёлғизлик. Қутурар соғинч!
Мен билан кезинар боғда изғирин.
Жоним — муҳаббатга айланган май, ич!
Юрагим — меҳрга ташна ўспирин.

Ухлайди ватаним туннинг қўйнида,
Қадам товушларим хурраги гўё.
Ютқазиб қўйдимми қисмат ўйинида,
Нахотки, рўёсан, рўёсан, рўё?!

Нурларга беланган фараҳбахш кеча,
Шамоллар югурар хазонлар қоқиб.
Ой — онам пиширган ширин бир кулча,
Анҳорда юлдузлар келмоқда оқиб.

ТУГАЛЛАНМАГАН ШЕЪР

Куёш нурларини йиға бошлади,
Япроқлар заминдан излади панох.

Ҳилол гарданнимга сочин ташлади,
Сарик кўйлак кийиб келди тирамоҳ.

Турнадай тизилиб дардларим кетди,
Иқбол манглайимга сочди ёғдусин.
Мен энди англадим одамлигимни,
Мен энди англадим ҳаётнинг тусин.

ОППОҚ ХОТИРАЛАР

Январь оғушида оқаради тун,
Оппоқ хотиралар буркайди йўлим.
Ҳорғин шивирлайман: айрилиқ қурсин,
Қанисан... қанисан... қанисан, гулим!

Мен учун оғриқдир Тошкенти азим,
Сен учун оромми кўҳна Бухоро?
“Соғиндим” сўзини тинглаяпсан жим,
Ҳавода чайқалган тўлқинлар аро.

Кўзим қорачиғин парчалайди ёш,
Соғинч араваси эзар кўксимни.
Ҳазин япроқ каби ҳолим йўқ! Бардош...
Келсанг-чи кўтариб бахт юлдузимни.

Тобора боряпман тунга айланиб,
Бўғзимда оловваш садолар қат-қат.
Келгин кипригингга қолай бойланиб,
Келақол, Садоқат, келгин Садоқат!..

* * *

Полапон онасин қутгани мисол,
Юрагим орзиқиш забтида ёнди.
Ҳорғин кучоғимга беркинган шамол,
Минг бора ухлади, минг бор уйғонди.

Исмингни кўшиққа солди қарғалар,
Бошимда айланиб турналар ўтди.
Мен сени шунчалар зор, илҳақ кутдим,
Севаман сўзини кутгандай худди.

ТУМАН

Залворли тоғларнинг баланд еридан
Миллионта жонидан минги узилиб,
Қирлардан ўтади, даштлардан ўтар,
Дарахтлар шохига қўнар сузилиб.

Занжирбанд қилади мунис қишлоқни
Симсиз ва тикансиз қафасларига.
Бироз ўтмай яна тарқаб кетади,
Дош беролмай инсон нафасларига.

СИЗ КЕТДИНГИЗ

Сиз кетдингиз... Йиғи овози
Юрагимга жойлашди муқим.
Англаганим: ҳаёт асоси —
Яшаш керак, яшашим муқим.

Ойлар ўтди ҳафта кетидан,
Ранг алмаша бошлади кунлар.
Бўза ичсам дард ҳовучидан,
Ҳавас қилди бахти бутунлар.

Заҳар ичиб, қон қусмадим ҳеч,
Йиғламадим кўтариб уввос.
Ой зар арқон тўқиса ҳар кеч,
Унга шеърлар ўқидим рўй-рост.
Бироқ ёдга тушса исмингиз,

Куйган этдай ачишади жон.
Юрагимда машъум йиғингиз,
Кўтаради бир дунё исён.

Сиз кетдингиз...

* * *

Мол боқади адирда бола,
Сезмай қолган қуёш тафтини.
Юзлари ҳам қорайган, ҳатто
Гармселлар ёрган кафтини.

У ҳеч нега қилмайди парво,
Бутун ўйи моллар билан банд.
Унга фақат етишмайди сал
Калтак туғиб бергувчи дарахт.

БОЙЧЕЧАК

Ёмғир хужумини бошлаб бир пасда,
Дарёлар хайкириб тошади “шов-шув”.
Мудраган тупроқни уйғотар аста
Янги эритилган кўрғошиндай сув.

Тўшакка михланган хасталар каби,
Васият қилади февраль жонсарак.
Тушунгандай фоний дунё матлабин,
Ёмғирда покланиб олган бойчечак.

ЎТТИЗИНЧИ ФЕВРАЛЬ

Баҳор келаяпти, жонгинам, қайтиб,
Коинот бағрида ер — яшил сайқал.
Қирдан бойчечаклар териб берай деб,

Ўттизинчи кунин излайди февраль.

Мен ҳам февраль каби шу кунга мухтож,
Талпиниб яшайман ўттизинчига.
Қачонгача ғамга тўлағаймиз бож,
Шубҳа гуркирайди қалб уришида.

Шубҳа ямляпти умримни, қара!
Бугун айриламиз, эртамикан ё?!
Бизга бағри кенглик қилсайди зора,
Бир кунини эҳсон қилсайди дунё.

Ўттизинчи февраль — бахтим кўшки у,
Ўттизинчи февраль — абадий висол!
Дардим тушунсайди кошки у,
Ватан бўлар эди бизга, эҳтимол.

Умрим уммонида қуюқлашар дард,
Коинот бағрида ер — яшил сайқал.
Борлиқда ҳижронга бош эгмоқликдан,
Бирга йўқлик сари кетмоқлик афзал!

* * *

Сен баҳорни севавер, рухсат,
Яна рухсат, севгин боғларни.
Нигоҳинг-ла эркала майин
Эркагина қизғалдоқларни.

Капалакдек ўйнаб, жўрттага
Қувноқлигинг барчага юқтир.
Айланмагин фақат турнага,
Турналарнинг ватани йўқдир.

СЕВГИ ЯПРОҒИ

Сарик япроқларни илдинг деворга,
Юлдузга ўхшайди дединг, жилмайдинг.
Шу куни жилмайиб ҳаётимизга,
Куз олиб кирганинг наҳот билмайдинг.

Ташлаб юбор дедим, кулиб шивирлаб,
Йўқот дедим сўнгра... сўнгра хайқирдим.
Баджаҳл атадинг, гулим, билмасдан,
Азобда кўзингга ёшдай қалқирдим.

Қалқирдим ҳаётнинг тўфонларида,
Ғашлик юрагимга кўтариб исён.
Ёмғирдай кўксингга урилдим, сўрдим:
Дунё зулумотми, дунё нуристон?

Ўртамиздан ўтди роҳатбахш бир ел,
Ўртамиздан ўтди жаннатий висол.
Ташқарида кимдир кутяпти сени,
Кутиб қолди балки бахт у, борақол.

Жоним сарик гулли рўмолинг ўраб,
Шу-шу кетганингча йўқсан, келақол.
Ҳижронда қуридим, гувоҳсан ёраб,
Лек сарик япроқлар топмади завол.

Сен кетдинг, умримни кўмдим хазонга,
Танимни музлатди аёз, декабрь.
Армон деб аталмиш совуқ маконда
Кимдир исмим айтди: “Кўкар, Баҳодир!”

Кўкардим армоннинг кучоғида даст,
Орзуга қўл силтаб, яхши бор дедим.
Шу дам янги туфли кийиб ўтди вақт,
Эски туфлилардай тешилди эгим.

Кузак ёмғирлари сўрди мадорим,
Етолмайман энди бўлса ҳам қанот.
Мен ожиз, кузларга кўмдим умримни,
Сени баҳорларга беркитди ҳаёт.

Сени баҳорларга беркитди ҳаёт!

* * *

Соғинч ели турди, югурдим
Ёлғизликнинг дараларида.
Юрак ажин,
Сени изладим
Ё раб! Ажин ораларидан.

Юрагимдан топдим мен сени,
Парча-парча эди суратинг.
Ишққа тўла кўзларинг ҳамон
Бўлақларнинг чиройлиси энг.

Ҳолбуки, биз энди фироқда,
Айрилиқнинг заҳари олов.
Куйдик, куйиб кул бўлдик, ё раб!
Такдир найза санчди беаёв.

Соғинч ели турди, югурдим
Ёлғизликнинг дараларида.
Юрак ажин, сени изладим
Ўша... ажин ораларидан.

* * *

Шоирга қизимни бермайман деган
Мен шўрликка раво кўрмай назарни.
Тарбия қилади онангиз ҳали,
Жажжи-жажжи шоир набираларни.

Жамики таҳқирга чидаб юрибман,
Тамом меникисиз чўзсам қўлимни.
Сизни кафтларимда кўтарганча даст,
Чимилдиқ томонга бургум йўлимни.

Манглай ёзувимда йўқдир айрилик,
Онангиз зўр бўлса кучлиман шунча.
Тўсиқларни янчиб ўтаман, гулюз,
Бўрон бўлажакман сизга етгунча.

Шунда кимлигимни билар онангиз,
Тақдирга тан бериб қилади дуо.
Бахтимиздан сархуш тортади баҳор,
Баҳорлар тафтида гуллайди дунё.

Шоирга қизимни бермайман деган,
Мен шўрликка раво кўрмай назарни.
Тарбия қилади онангиз ҳали,
Жажжи-жажжи шоир набираларни.

Алишер АЛИҚУЛОВ

Алишер Алиқулов — 1985 йилда Самарқанд вилояти Ургут туманидаги Ўрама қишлоғида туғилган. 2003 йилда ўрта мактабни тамомлаган. 2007 йили “Зомин” ёш ижодкорлар семинарида ғолиб бўлган. Ижод намуналари республика матбуотида нашр этилган.

ЮРТ

Қадим момоларнинг қадим алласи,
Қадим боболарнинг чопонларидан,
Бу юртнинг минг йиллик лавҳаларини
Сўранг, айтиб берар чўпонларидан.

Қанча мардларининг бошини силаб,
Қанча ботирлари паноҳ топган эл.
Душманига инсоф, умрини тилаб,
Қарғишидан ғаним завол топган эл.

Олис юдузларни юлдуз деб атаб,
Камтарин донишманд урфонларидан.
Ҳануз ўчмай келар ўша митти шам,
Тарихнинг минг йиллик тўфонларида.

Гумонга йўл бермас, ғийбатдан ҳазар,
Инсофни тумордек тақиб олган эл.
Ўзи оч, меҳр ҳам бўлар шу қадар,
Етимни болам деб, боқиб олган эл.

У ғофил бўлмайди — у ўзбек бўлса,
Қуёш чиққунига қадар ётмайди.
У гумроҳ бўлмайди — у ўзбек бўлса,
Юртидан бир шохча кесиб сотмайди.

ВАТАН

Ватан, сени қиблам дейишди,
Ватан, сени Каъбам дейишди,
Қиблага ҳам тош отарларми,
Каъбага ҳам тош отарларми?
Осойишинг бузган тубанлар
Гўрларида тинч ётарларми?
Ватан. У ўзича тикланган эмас,
Уни суяб турган миллионлар қони.
Қадрингни бошқалар Бобурча билмас,
Тавоф қил, муқаддас эски шамдонни.
Ватаннинг олдидан Она номи бор,
Боболарнинг хоки — шараф, қони бор.
Қирқинчи йилардан қолган нони бор,
Қалдирғоч ин қурган бир айвони бор.
Сен ундан шу бурда нонини сўра,
Кўшқўллаб қўлингга уни тутқазар.
Ана, унинг меҳри, жисминга ўра,
Шу эски айвонни бузмоқчи бўлсанг,
Онангни тепибсан юзига қадар,
Юртим, кўкрагингда бегона муштлар.
Чингизнинг қиличин суғурди Темур,
Амударё Жалололидинни излар,
Уни худо урган нобакордан сўр.
Халқим, содда дея алдашди сени,
Кўпинча ўзингнинг боланг алдади.
Тор келдими бобонг қолдирган тўни?
Улар иссиқ сандалидан чиқмади.
Улар ўғлинг эди, фарзандинг эди,
Ўзини уйлади қондоригача.
Қизингни сотди-ку, ерингни сотди
Олтинлар тўплашди соқолигача.
Бугун тинглайверсам, нолаларинг кўп,
Ерни ўйиб кирган жолаларинг кўп.

Тагин сен уларга алданиб қолма,
Мансабга ўч, маддоҳ болаларинг кўп.
Энди озод бўлдинг, мана, хур бўлдинг,
Иймон истаб чиқдинг, яна пир бўлдинг.
Одил ҳукмдорнинг имкони бўлгин,
Юртим, яхшиларнинг макони бўлгин.

ТЎҒРИ СЎЗ

Бошингга ғам тушса, қулфатлар тушса,
Унутиб юборсанг сен буткул ўзни.
Дўстларинг елкангдан суюмай қочса,
Онанг айтар экан энг тўғри сўзни.

Дунё сўкмоғида адашсанг ҳориб,
Ўзингнинг ёшингни ўзинг сипқориб.
Бир калом тополмай қолсанг ахтариб,
Онанг айтар экан энг тўғри сўзни.

Номинг нодонларнинг қаторида бош,
Сенга қарши чиқиб турса ёстикдош.
Юрагинг панд берса — у эски сирдош,
Онанг айтар экан энг тўғри сўзни.
Эй фарзанд, сен унинг гардича эмас,
Синган тирноғининг дардича эмас.
Қошида жимгина тинглаб турсанг, бас,
Онанг айтар экан энг тўғри сўзни.

Шону мартабалар ҳайрон ўтдилар,
Вақтинча киборлар вайрон ўтдилар.
Охири этагин тутиб ўпдилар,
Онанг айтар экан энг тўғри сўзни.

ОЖИЗ МУҲАББАТ

Муҳаббатнинг кўзи кўр деманг,
Муҳаббатнинг қалби чароғон.
Ёрим, сени унутдим, дема,
Демак, сенинг севганинг ёлғон.

Севилмоқни бахт деб биламан,
Севиш эса ундан улкан бахт.
Кўй, ўкинма, бизлар яшаймиз
Раҳм қилса агар муҳаббат.

Япроқ бошин қўйиб кўксимга,
Йиғлаб чиқар кўздан сақла деб.
Юзларида оёқ излари
Ортимдаги сўздан сақла, дер.

Нима қилай, жуда ожизман,
Қандайин бас келай қировга?
Ўртамизда бўлиб ўтганин
Айтиб юрма тагин бировга.

* * *

Тун бўйи тўкилиб чиқдим,
Қолдигим ҳар ёнда қолди.
Ўша гўзал орзуларим
Ушалмай ҳамёнда қолди.
Такаллуфдан умид йўқдир,
Қўлим чўзган жойим чўғдур,
Ҳозир маҳрам керак манга,
Сирдош онда-сонда қолди.
Дунё-ку кўз ёшдан тўймас,
Қилич ўйнатишдан тўймас,
Яланғоч кўнглим йиғлайди,
Куйиб бўлган танда қолди.

Кафанлар бичилиб бўлди,

Қабрлар очилиб бўлди.
Толе юлдузи ҳам учиб,
Ҳамма гап бир жонда қолди.
Малоиклар қўлин чўзиб,
Сўрарлар Тангридан тўзим,
Кўрмайсанми, эй Оллоҳим,
Умидвор бир банда қолди?!

* * *

Деразадан қарайсан қулиб,
Бошга солиб минг хил савдолар.
Ортга боқсам, сени яшириб
Қўл кўтариб турар пардалар.

Сўнг кетаман ўзимча мағрур,
Малол билан босиб қадамлар.
Жуда бахтсиз бўлиб туюлар
Мендан бахтли юрган одамлар.

Йиллар ўтиб англамаганман,
Лабларингнинг ғунчалигини.
Муҳаббатга тўла умримиз
Билмаганман шунчалигини.

Кетаяпсан, ўша кўзларинг
Мени ташлаб ташвишлар билан.
Сен бахтиёр яшайсан ҳали
Мен яшайман миш-мишлар билан.

У кўчадан ўтаман яна,
Юрагимга қилиб зардалар.
Қўл кўтармай, жим қараб турар
Орқасида сен йўқ пардалар.

* * *

Юлдуз ёнди бу окшом,
Ой ўчоққа айланди.
Кеча мени деган қиз
Келинчакка айланди.

Юрагини яшириб,
Гурурига бош уриб.
Ҳеч ким қўли тегмаган
Гул-чечакка айланди.
Уни келин қилган шу,
Бизни мискин қилган шу
Сарполари-сеплари
Бир бурчакка жойланди.

Майли, бахтли бўлсин у,
Қўл ураин зўр ишга.
Мени йиғлаб сўрасин
Тушларида кўришга.

* * *

Сизни қор етаклаб келади ҳали,
Бўрон тортқилайди гул сочингиздан.
Музларнинг шираси тилингиз ёриб,
Изғирин тўкилар қулочингиздан.

Мен қаттиқ севаман,
Оташ севаман.
Чўғдек ловуллайди юрагим.
Жавоби ҳам шундай бўлиши керак,
Бу ўтга исиниш қийин, малагим.

Сизни етаклайди ҳали хаёллар,
Мени хатоларим сари етаклар.
Ёлғонга ишониб, қаҳратон қишда
Ҳовлингизда ўсган дарахт куртаклар.

Ўрганиб кутаман қор парчаларин,
Келтиради таниш исларингизни.
Зар чўғлар лабимга тегса кўрқаман,
Уйғотиб қўйишдан ҳисларингизни.

Сизни гул етаклаб келади ҳали,
Боғлар кутиб олар оёққа туриб.
Ялпиз ҳув қалампирўтга суйкалар,
Қуёш термулади булутни суриб.

Менга барибир-ку на қиш, на баҳор,
Сойларнинг тошгани, на қуригани.
Бир кун келишингиз мумкин эҳтимол,
Йўкса рухсат беринг тушда кўргани.

Рухсора ТЎЛАБОЕВА

Рухсора Тўлабоева — 1984 йил 7 августда Тошкент вилояти Ўрта Чирчиқ туманида туғилган. 2000 йилда Зулфия номидаги Давлат мукофоти лауреати деб топилган. 2001 йил Мирзо Улугбек номидаги Ўзбекистон Миллий университети ўзбек филологияси факультетига қабул қилинган. 2002 йил Мирзо Улугбек номидаги ЎЗМУ стипендиянти бўлган. 2005 йил бакалавр босқичини имтиёзли диплом билан яқунлагач, шу йили факультетнинг магистратура босқичига давлат гранти асосида ўқишга кирган. 2007 йилдан шу факультетнинг “Ҳозирги миллий адабиёт (ўзбек адабиёти)” мутахассислиги бўйича аспиранти.

Ёзган шеърлари билан туман, вилоят ва республика газета-журналларида иштирок этган. 2000 йилда “Орзу” номли илк шеърый тўплами чоп этилган. Рухсора рус, немис ва турк тилларини мукамал ўзлаштирган. Ҳозирга кунда “Х.Тўхтабоев романларида психологизм” мавзусида номзодлик диссертацияси устида иш олиб бормоқда.

ВАТАН

Йиллар тўзғиб кетса олис тарихда,
Сенинг мунис бағринг барига паноҳ.
Меҳринг жо бир дона буғдой, тарикда,
Ватан, сендан ўзга йўқдир саждагоҳ.

Юрт қадрин юртидан йироқдан сўра,
Соғинчин бешафқат фиरोқдан сўра,
Азизсан ҳаётнинг ўзидан кўра,
Ватан, сендан ўзга йўқдир саждагоҳ.

Самодан ел бўлиб бағрингга елай,
Ҳар қарич ерингни меҳримга белай,
Сигинсам сен дея сигиниб келай,

Ватан, сендан ўзга йўқдир саждагоҳ.

УМР ПАРЧАЛАРИ

Ер ўз ўқи узра айланаверар,
Ниҳоллар дарахтга айланаверар,
Қушчалар парвозга шайланаверар,
Умримдан бир парча узилган сари.

Баҳорлар гуркираб келаверади,
Шамоллар ёнимдан елаверади.
Кутган-кутмаганим бўлаверади,
Умримдан бир парча узилган сари.

Пурвиқор бинолар қад ростлар яна,
Тараққий замони этар тантана.
Дарёлар биллурдек ёнар экан-а,
Умримдан бир парча узилган сари.

Гулларга кўмилиб кетади олам,
Унут бўлаётир ўтган ғам-алам.
Сени унутмадим йиллар ўтса ҳам,
Умримдан бир парча узилган сари.

Фарзандим камоли — кўкда бир юлдуз,
Дил сезар, кунлари кечади феруз.
Тинимсиз алмашар кеча ва кундуз,
Умримдан бир парча узилган сари.

Вақт деган донишманд кўлимдан ушлар,
Юзимга чизиклар тортар юмушлар,
Сочларим оралаб ёнар кумушлар,
Умримдан бир парча узилган сари.

Кун келиб бахтлардан сўзлайди рўё,

Бу юртга таҳсинлар айтади дунё,
Буларнинг бариси бахт ахир, аммо...
Урмидан парчалар узилган сари.

ЁР ВАСФИ

Биласанми, сен юксак тоғлар
Чўққисида жилваланган қор.
Биласанми, сен ҳазин боғлар
Қучоғини гуллатган баҳор.

Биласанми, сен гўзал ёмғир,
Томчилайсан киприкларимга.
Сени қандай соғинмай ахир,
Таскин бериб ҳадикларимга.

Тонг чоғида шудрингга чўмган
Боғимдаги энг чиройли гул.
Соғинчлари умримга кўмган,
Мени асир айлаган буткул.

Сен самода порлаган юлдуз,
Дардим кетар ҳар сафар боксам.
Олислардан ташлай билсанг кўз,
Қалбда умид чироғин ёқсам.
Сени кутдим, сени изладим.
Топилмайсан — сен шундай ноёб.
Бағрим куйди, ичдан бўзладим,
Сен бир савол, аммо бежавоб.

Биласанми, сен беҳад олис
Камалақдек яшнаб турасан.
Ҳаётимдан кетгандинг изсиз,
Юрагимда яшаб юрасан.

УЧРАШУВ

Бир кун сизни учратиб қолсам
Қай ҳолатга тушар кўзларим,
Ҳайрат ила сукутга толсам
Ва адашур йўлдан сўзларим.

Ногоҳ сизни учратиб қолсам,
Ўша онда қотарми вақтим.
Оёқларим юрмас сира ҳам,
Фикрлашдан тўхтайти ақлим.

Агар сизни учратиб қолсам,
Чалкашади макон ва замон.
Ортга қайтиб оқади сувлар,
Ортга қайтиб эсади шамол.

Ортга қайтар соат миллари,
Тезлик билан ҳафта, ойлари.
Ортга қайтар ёшлик йилларим,
Ўша эски ўй-хаёлларим.

Ортга қайтар бари-бариси
Унутилиб кетган саҳналар.
Ўшандай ёш, ҳамон чиройли
Сололмаган вақт ҳам раҳналар.

Гар юз берса ўша учрашув,
Англайман вақт шошаётганин.
Бир яхши дўст, бир яхши инсон
Мени эслаб яшаётганин.

МЕНИНГ СОҒИНЧЛАРИМ

Менинг соғинчларим шамолга ўхшар,

Бир елса осмонга ўрлаб кетади.
Қалбимда бир дунё хотира яшар,
Қўзғалса вужудни ўртаб кетади.

Менинг соғинчларим дарёга ўхшар,
Оқиб бораверар чексизлик томон.
Сехрланиб қолган дунёга ўхшар,
Ҳайратдан ҳайкалдай қотаман шу он.

Менинг соғинчларим баҳорга ўхшар,
Гуллаб-яшнаб кетар ўзидан ўзи.
Тонг чоғи очилган гулзорга ўхшар,
Шабнамга ювилар гулларнинг юзи.

Менинг соғинчларим денгиздай улкан,
Қаърига сиғдирар бутун жаҳонни.
Аслида хотира бир таскин экан,
Орзуга ўрайди ўтган ҳар онни.

Менинг соғинчларим ўзимдек ўжар,
Гоҳи жуда сокин, гоҳида шаддод.
Шаҳд этса бошингдан нақ қайғу сочар,
Дийдор насиб этса йўқ унингдек шод.

* * *

Яшайвердим кўҳна дунёда,
Яшайвердим — кўп сабоқ олдим.
Ўзим билмай бир кун рўёда
Капалакка айланиб қолдим.

Учавердим чаманзорлардан,
Учавердим — охир толибман.
Назар солсам ўзимга бирдан,
Балиқчага ўхшаб қолибман.

Сузавердим мовий денгизда,
Сузавердим — ҳайратим чексиз.
Бошим узра кўм-кўк осмон-у,
Мени кўмган бепоён денгиз.

Ерда, кўкда, денгизда кезиб,
Сендайини топа олмадим.
Яна қайтдим бағрингни эзиб,
Бошқа дилга чопа олмадим.

Билмас эдим шаробим ўзинг,
Сарҳуш айлаб, ўзи огоҳим.
Биттагина савобим — ўзинг,
Ҳам йўл қўйган битта гуноҳим.

Сенинг севгинг тоғдек мустаҳкам,
Ҳароратин оловдай билдим.
Бу севгини кўтаролмадим,
Бу севгига ҳаваслар қилдим.

Денгиз, осмон, ер юзи гувоҳ,
Сенинг билан қўнгил тўқ экан.
Тушундимки, ўзингдан ўзга
Муҳаббат ҳам, бахт ҳам йўқ экан.

* * *

Оёқлар остида топталиб,
Шитирлаб йиғлайди хазонлар.
Ҳаётдан энг сўнгги илинж деб,
Юракни тиглайди хазонлар.

Онажон, кўзларим нигорон,
Соғинчим тўкилди хазондай.

Кеч кузак алдайди, гўё мен
Ердаги хазондек арзондай.

Отажон, шошилиб бораман,
Ҳаётнинг йўллари машаққат.
Манзилим хўп олис, толаман,
Бу кўнгил истаги қатма-қат.

Бу азим шаҳарнинг кўркидай
Ҳаёт ҳар лаҳзада яшнайдди.
Лек менинг юрагим тўрида
Энг тоза туйғулар яшайди.

МУҲАББАТ

Муҳаббат, сен менинг армоним,
Кўзларим ёшида чақнаган.
Армоним эмас, йўқ, ҳаётим
Умидим қошида чақнаган.

Муҳаббат, сен менинг юлдузим,
Чарақлаб осмоним ёритган.
Энг гўзал тонгим, ҳам кундузим,
Бошимдан зулматни аритган.

Муҳаббат, азизим муҳаббат,
Сен мени қайтадан яратдинг.
Бахт бердинг ва бердинг шижоат,
Қалбимда наволар янгатдинг.

Муҳаббат, мен нечун туғилдим?
Пойингга бош урдим ва бесас.
Билсайдинг, сен учун туғилдим,
Сен учун яшайман ҳар нафас!

ШОИР

Шоир, деразангни ланг очди шамол,
Парданг ҳилпиради бир елкан мисол.
Қовоғинг уйилди яна паришон,
Гўё куз ҳазили келгандек малол.

Кеч кузак шамоли қасдлашган каби
Сап-сарик баргларни сочди хонангга.
Сен мактуб ёзясан бугун онангга,
Соғинч-ла сўрайсан, яхшими тоби?

Столинг устида қалашиб ётар,
Ёлғон-яшиқларга тўлган қоғозлар,
Қулоғинг остида ёлғон овозлар
Янграйди. Хаёлинг сочилиб кетар.

Шоир, ўйларингни йиғгин бир нафас,
Қошингда мўлтираб турар ахир куз,
Сендан кутаётир битта илик сўз.
Бу дунё бўлолмас умрбод қафас.

Параллел чизиклар тўла пешонанг.
Яшайсан кимнингдир ортидан елиб,
Кимгадир қош уйиб, кимга ялиниб.
Қанчалаб кузларни кўрди остонанг.

Эҳ шоир, буларнинг бари ўткинчи,
Бадбин қағозларни улоқтириб от!
Шумиди адолат, шумиди ҳаёт,
Кўзга қайтиб кирса дилнинг ўкинчи...

Шоир, куз кетяпти, сўзинг кўрма кўп.
Ўкинчингни олиб кетмоқчидир у,

Ёнингдан сўнгги бор ўтмоқчидир у.
Уни бағрингга бос, пешонасин ўп.

Ахир у дунёга бир марта келган.
Энди кетиб борар қайтмас элларга,
Маъюслик уруғин сепиб дилларга,
Шамоллар тинади куз бўйи елган.

О шоир, ҳар лаҳзанг олтиндан қиммат,
Ҳар лаҳза сўз айтиб турмоғинг керак,
Ўзингга сўзхайкал қурмоғинг керак.
Дақиқанг, сониянг, бари ғанимат.

НОЯБРЬ ШЕЪРИ

Чиртиллатиб узар сўнгги баргларни
Ноябрь келтирган сурбет шамоллар.
Шафқат тилармикан забонсиз танлар,
Шафқат берармикан олис самолар?..

Эй кўнгил, бунчалар ғамгин куйлайсан,
Чертиб ўтдиларми сени хазонлар.
Ҳаётга термулиб нечун тўймайсан,
Дарахтлар шивирлаб айтур азонлар.

Япроқлар кўксига бош қўйди титроқ,
Орзулар тўкилди, қучди тош қабр.
Умидлар сўндилар, бахт биздан йироқ...
Қаттиқми шунчалар қаҳринг, Ноябрь?!

Тонглар — йўлларингга тўшалган гилам,
Ҳар кун янгилайсан ганчли гиламни.
Бешафқат экансан кутганимдан ҳам,
Бир ёшга қаритиб қўйдинг оламни...

Ноябрь, кексайиб қолибсан анча,
Бошингда қировлар кўмган тилсимлар.
Эх, сенга етолмай кетганлар қанча,
Сенинг қадрингга-да етмайди кимлар!

ЧЕХРАНГ

Чехранг

Кўз ўнгимдан сира кетмайди,
Ишон, сендан ўзга сураатлар бир пул.
Термилиб тўймоққа умрим етмайди,
Ёнган дил, ёнган тан, сўнг бир ҳовуч кул...

Нечун

Нигоҳларинг бунчалар маҳзун?

Ҳатто табассуминг синикдан-синик.
Туманлар ортидан қарайсан бу кун,
Ахир, чехранг эди шишадай тиник.
Ахир сен оққушдай чиройли эдинг,
Йўқ, сенмас, юрагинг гўзал бир олам.
Меҳрингни гулларга улашиб бердинг,
Сенинг нафасингдан қизарган лола.
Денгизлар ортидан боққан кўзларинг
Ёлғон сўзламасми, фақат холисми?
Битталаб тераман тўккан сўзларинг,
Дийдор хиёбони шунча олисми?..

Ялтиллаб қолади қор зарралари,
Сенинг чехранг каби топ-тоза экан.

Ҳижрон тилиб ўтган дил яралари

Бизгамас, йилларга овоза экан.

Дераза ортидан жим, сирли боқиш?!

Декабрь мўралар дадил ойнамдан.

Чехрангни кўрмоққа аччиқ бир хоҳиш

Бўйсунмай, отилиб чиқар сийнамдан...

Чехранг

Бирам гўзал,

Бирам қайгули...

МАНЗАРА

Чўкаётган тунга гўёки исён —
Чарақлаб ёнади чироқлар бир-бир.
Шовқин, гавжум шаҳар кўчасин шу он
Ҳассасин таяниб кезар Шекспир.

Гўзал Дездемона бекатда ўйчан,
Қошлари уйилар минг хил ташвишдан.
Курткаси ярашган, ўзи ҳам бўйчан,
Уйига шошилар ўқишдан, ишдан.

Отелло — эгнида ҳарбийча либос,
Бардам кетиб борар, шошиб ўтар вақт.
Кўлида жомадон, қаддин тутиб ғоз,
Автобус кутади бўлиб бетоқат.

Энг янги русумли машинасида
Ғизиллаб асфальт йўл катакларидан,
Ҳамлет Шекспирнинг нақ қаршисидан
Лой сачратиб ўтди этакларига...

Кимнингдир ҳамёнин ўмариб Яго,
Ҳовлиқиб қочади тушиб лиқ терга.
Шекспир норизо бош чайқаганча,
Ҳассасин “дўк” этиб уради ерга.

Одамлар тинмайди — чумолилардай,
Такдирдан тиланар парча иқболни.
Шекспир бўлса-да, парво ҳам қилмай
Туртиб ўтадилар бу ғариб чолни.

Қария боради, бир қўлда ҳасса,

Бир кўлида халта — зилдаин оғир.
Ёрдамга келсайди, қани бир кимса,
Йўқ, дардин майдалаб эритар ёмғир.

Гандираклар кетар лойқа кўлмакка,
Шу қадар паришон, шу қадар дилгир.
Ортидан югуриб келар кўмакка
Мактабдан кеч қайтган жажжи Шекспир.

УМР ҲАҚИДА ШЕЪР

Одамзот Вақт билан беллашиб борар,
Секунддан маънолар излайди ҳатто.
Ортимдан гўримга эргашиб борар
Бир оз эзгу иш-у, минг битта хато...

Бир ҳовуч дуони бошимга тўкар,
Бувижон, сочингиз кўнглингиздай оқ.
Ҳассага таяниб ўйларга чўкар
Бобом, ғамлардан сал қадди букикроқ.

Тарих кўчасига тош бўлиб ботди
Оппоқ йўргакчага бурканганларим.
Ҳаёт йўлларимда менга асқотди
Онамдан, отамдан ўрганганларим.

Мен ҳам умр билан беллашиб бу чоғ,
Вақтнинг ўтишини қисматга йўйдим.
Қурашиб, тортишиб яшадим бироқ,
Йигирма йилимни бой бериб қўйдим.

Тақдир деб, тақдирдан тухфалар кутиб,
Самовий бахт учун боримни тикдим.
Алам аччиғини ичимга ютиб,
Ютқаздим, энг сўнгда зоримни тикдим.

Бош тортдим гулдаста тутган қўллардан,
Севгидан буюкроқ туйғу изладим.
Тек қотдим чалкашган, туташ йўлларда,
Билмадим, қувонч деб қайғу изладим?

Не бўлса тақдирдан, ўтиб борар Вақт.
Ўтган кунларимдан мамнунман минг бор.
О, лекин шунча ҳам кўнгил бетоқат,
Самовий бахт кутиб яшар интизор.

Гулчехра АШУРОВА

Гулчехра Ашурова — 1989 йил 30 июнда Бухоро вилояти Ромитан туманида тугилган. Галаосиё педагогика коллежсини тугатган.

Меҳнат фаолиятини Ромитан туманидаги 19-мактабда ўқитувчи бўлиб бошлаган. 2009 йил октябрь ойидан “Бухоронома” таҳририятида ишламоқда. Ўриндошлик асосида “Галаосиё овози” гезетасида мухбир бўлиб ҳам фаолият юритади. Ўзининг ижтимоий мавзудаги мақолалари билан вилоят ва республика матбуотида мунтазам қатнашиб келади.

2009 йилда “Юрагимни ёндир, қуёш” номли шеърлар ва бадиалар китоби нашр қилинган.

ТОНГ

Умид оғушида кутмоқда ҳаёт
Янги отилажак тонгни интизор.
Бу тонг олам учун ўзгача баёт,
Бу тонгда янги йил кўрсатар дийдор.

Дийдорки, қалб билан сўзлашар осмон,
Юз очар навқирон янги бир сана.
Чексиз хаёллар-ла боқий, бардавом,
Ҳаёт қўшиғини куйлагай яна.

Зумда ортда қолар кулмаган орзу,
Унутилар ҳатто аламли дамлар.
Юракда жўш урар нурдай пок туйғу,
Янги йилга керак улкан қадамлар.

Янги йил муборак, митти болажон,
Янги йил муборак, ложувард само.
Ҳамон бахтга ташна маъюс хонадон,
Янги йил муборак, сенга аввало.

Янги йил муборак! Онажон — халқим,
Қара, умидларинг қанот қоқмоқда.
Оллоҳга шукр қил, заминга таъзим,
Орзуга йўғрилган бир тонг отмоқда.

Умид оғушида кутмоқда ҳаёт
Янги отилажак тонгни интизор...

КЕЧИКИШ

Бу кўча боради тўрт тақдир билан,
Қай бири бахтиёр, қай бири маънос.
Хазонни силкитар қадамлар шу дам,
Тақдирлар изида хайрлашар куз.

Улар орасида масофа яқин,
Улар орасида чеки йўқ уммон.
Оҳиста юришар —
Хаёллар тўзғин,
Гоҳо қай тақдирга жилмаяр имкон.

Узун йўлакдаги кекса чинорлар,
Киприк қоқмай боқар ҳар лаҳза, ҳар он.
Фурсатни ҳисобга олар қадамлар,
Айрилиқ яқиндир — яқин қолди тонг.

Энди олмоқ учун вақт калитини,
Орқага йўл солмоқ мумкинмас зинҳор.
Хазонни силкиган хаёллар тиниб,
Тоза муҳаббатга бермоқда озор.

Осмоннинг юраги йиғлади нотинч,
Тўрт тақдир кўл силкиб айрилган маҳал.
Энди улар учун бир йўл бор — соғинч,

Ортга қайтаришга ноилож шаҳар.

КУЧ БЕР, ДУНЁ

Ҳаёт тўлғонади сокин тунда ҳам,
Букчайган мажнунтол руҳи безовта.
Кимлар бу оқшомда бахтиёр, хуррам,
Кимлардир болишга бош қўйди аста.

Бу оқшом руҳимни ўлдирди бир сас.
Кейин яшаш учун йўллади қайга.
Шу тунда тикилди бўғзимга нафас,
Шу тунда туғилдим ҳаётга қайта.

Менга дард берганни юпатгин, қалам,
Менга жон берганга куч бергин, дунё.
Савоб иш йўлини очиб қўй, олам,
Шу йўлга кирганни ёрлақа, Худо!

ҚИЁФА

Шоирларга ачинаман, кўклагинам,
Андухлари ўз кўксида кўмилмайди.
“Дард” ёзади узун тунлар, ўктамгина
Қаламининг қалб кўзлари юмилмайди.
Тонг уйғотар.
Катта ҳаёт чорлар уни,
Остонада хайрлашар кечаги куй.
У сезмайди ўзга дарча тунов куни,
Қўлин силкиб, орқасидан сурганди ўй.

Улкан дунё мактабида оларкан дарс,
Қора туфли қоқилади аро йўлда.
Гоҳо эса силкинади, кетади дарз,
Насибаси, ризқи бўлган Юрагида.

Катта поезд йўлга тушди бугун оқшом,
Кимдир минди, кимдир эса қолди —
Ноғох...
Бир купега кўзим тушди. Кулдим. Тамом.
Ўша ҳаёт ўз аслидан қилди оғох.

ДАРИЧАМДА СОҒИНЧ...

Даричамда соғинч.
Ўртанади дил,
Бир кўриш истайди ғариб хонача.
Ловуллаган печда жизғанак кўнгил,
“Ўзим”ни кутяпти куроқ кўрпача.

“Ўзим”ни кутяпти миттигина соз,
Умид оғушида ёришмоқда тонг.
Кўнглимда буклоғлиқ бир парча қоғоз,
“Кут, мени келаман”, дегандай ҳамон.

Гоҳо ниғоҳимга кўчади осмон —
Қоплаган пайтида зим-зиё булут.
“У кела олмайди”, дейди ногаҳон,
Гар қўлингдан келса, вақтида унут.

Юрагим чўкади зулматга шу дам,
Келинг, тор хонамга бағишлаб шодлик.
Бир зум кўзларимга илинмасин нам,
Дийдор шаробидан қонсин ташналик.

ДАЪВАТ

Менга уйғоқ ҳаёт керак,
Юрагимни ёндир, куёш!
Менга уйғоқ баёт керак,

Қаламимни қондир, қуёш!

Мен шунчаки келмадим, йўк,
Кетмасман ҳам жимгина.
Мендаги қалб қалб эмас, йўк,
У ҳам дунё кичкина.

Уйғон қалбим, уйғон ҳаёт,
Абадият сўздадир.
Тирил қалбим, тўлғон ҳаёт,
Назм дури биздадир!

* * *

Ҳар зарра қор каби эримоқда дард,
Тупрокни бағирлаб ухлаётир жим.
Лахзада бир садо қалбимга монанд,
Меҳрим туғёнини уйғотди...
Лек ким?

Ким бўлсанг майлига, фақат бер садо,
Покиза қор каби суйиб кел, ҳаёт.
Кун келар қор эрир, йўқолар аммо —
Сен мурғак қалбимда яшайсан абад.

* * *

*Кўксимдан чиқ тезроқ отилиб, шеърим,
Йўқ-са ўлажаксан мен билан бирга.*

Морис ПОЛХИШВИЛИ

Шоир бесўз ғазал ёзибди,
Дилхун ҳофиз куйга солибди.
Чертилганда танбур торлари,
Ҳатто фалак ердан тонибди

У шеър эмас, у куй ҳам эмас,

Қачонлардир туйгайсан бир пас.
У ҳаётнинг сўнгги ноласи,
У қалбдаги охирги нафас.

ШЕЪРИМ

Орзуйим дудоғин армон силади,
Бекас юрагимни ғажиди ғурбат.
Шеърим наволари вафо тилади,
Ҳиссиз нигоҳлардан изладими бахт?

Шеърим, сен ўкинма титраса қалам,
У ҳаёт қўзғатган улкан зилзила.
Биламан кўзларинг кўргани алам,
Фақат шу кўзларга матонат тила.

Сен аста тупроқнинг бағрига чўкиб,
Париваш рухсорлар жамолин ярат.
Куёшнинг белидан ногаҳон қучиб,
Самодан покликнинг ёғдусин тарат.

Лекин зинҳор тупроқ бўлмагин, шеърим,
Ахир сен танамни тарк эта олдинг.
Замин юрагидан уфурган сўзим,
Кўлмакларга тойма. Ўзлигинг топгин!

БАҲОР

Олислардан садо келди диловар,
Вужудимни эркалади бир майин.
Маст айлади табиатни хушхабар,
Тунд бағрига чирой бериб кун сайин.
Баҳоргинам, соғинганим, келдингми?..

Изларингни изладим-ку тўққиз ой,

Назаримда тўқсон йилдек туюлди.
Гул-гул ёниб яшарибсан, кўкламой,
Ифорингни туйган Элим суюнди.
Баҳоргинам, соғинганим, келдингми?..

Ариқларда шилдиради шўх наво,
Майсаларга “Бахтиёрсан” дегандай.
Гоҳо шодон, гоҳида сокин сабо,
Юрагимни бир қарашда билгандай.
Баҳоргинам, соғинганим, келдингми?..

Қиёслашди “Баҳор” дея жамолим,
“Баҳорим” деб атамади лек ҳеч зот.
Мендан кўра бахтлироқсан, баҳорим,
Ахир сенга яралган-ку шу баёт.
Баҳоргинам, соғинганим, келдингми?..

Соғинганим, суянганим, суйганим,
Миттигинам, боқишларинг ёқади.
Дилбар бўлиб, дилноз бўлиб туйганим,
Байтларимда ифорларинг оқади.
Баҳоргинам, соғинганим, келдинг-ку ?!.

ИНТИЛИШ

Севгилим!
Кечиккан поездни вокзал
Ногирон гўдакдай кутади ночор.
Кейин кўринади шом қўнган маҳал,
Эзилган, ҳориган... Бироқ у хушёр.

Севгилим!
Кечиккан поездни ҳамма
Ўғлини кутгандай кутади муштоқ.

Ҳижрон дамларини кўришиб баҳам,
Шубҳа-гумонлардан бўлади йирок.

Севгилим!
Кечиккан поездни, ҳатто
Оппоқ қор эримай интизор кутди.
Наздида эриса қилади хато,
Шу ўйда дардини ичига ютди.

Севгилим!
Кечиккан поездни Юрак
Кутди, кутаверди, билмай куну тун.
Майлига кечиксин, кечиксин узоқ,
Фақат қайтса бўлди ортига бир кун.

Севгилим!
Кечиккан поездни ҳаёт,
Кўзлари тўкилди... Кутаётир жим!

КУЗ КУЙИ

Соғинч!
Сокинликни қўмсадинг яна,
Издадинг кимингни маъсум атридан,
Сен ўзингни овут. Лаҳзалар сана.
Умид япроғини узма бағридан.

Сен менга эслатма хазонрез кузни,
Шундоқ ҳам изимда сарғайди баҳор.
Ҳатто кўзларимдан яширган кўзни,
Бир тонг олиб кетди ўзга бир дилдор.

Энди ҳар лаҳзада ўртайди бир ўй:
“Ул, малак менчалик суя олдими?”
Куз эса одатий тинглаётир куй,

Менинг мухаббатим, ночор... Толдими?
Чекинган ҳеч оқим қайтмас ортига.
Куёшнинг тафтида исин, илк севгим.
Бош эг садоқатнинг, жоннинг олдида,
Сен учун ҳар лаҳза
Ўзимдан кечгум!

СИЗНИ КЎРГАНИМДА...

Сизни кўрганимда уйғонар ҳаёт,
Уйғонар бурчақда мизғиган ҳислар.
Элас-эласларда янграган баёт
Руҳимни қитиқлар, елкамни силар.

Сизни кўрганимда ишонинг, Тақдир.
Чизгили аламлар топар интиҳо.
Рашкчи юрагимни турткилар кимдир,
“Бахтим” деб атагин дегандай гўё.

Сизни кўрганимда булутни ёриб
Кўринган куёшдек ёришар дунё.
Яшайман сиздаги меҳрга қониб,
Фақат у қалбимга бергайдир зиё.

Сизни кўрганимда, кўраман
Билмам...
Балки буюк бахтни, ё васли Оллоҳ.
Ўтинчим: борликқа жон берган олам,
Меҳрим қудратига сўрама изох.

КЕТДИМ...

Кетдим!
Узоқлашдим, юрагим, сендан,
Ё ҳамроҳ бўлдингми... Сезмадимми мен,

Телба, аразлашган ҳисларни мендан
Ёки қизгондингми...
Кўрмадингми тенг?

Кетдим!
Йиғлаб қолди ортимда хона,
Уни овутолмай чўзилди тунлар.
Етимдек бўзлади митти остона,
Бир зум тўхтамади ноумид кунлар.

Кетдим!
Кўй, сабримни синама, хижрон,
Қайтиш учун менга имкон берма ҳеч.
Ахир олис кетган юракни, ишон,
Қайта топмоқ учун энди бўлди кеч!

МАНГУЛИК ҚЎШИҒИ

Қуриган ниҳолга ачинма, қуёш,
Мангулик қўшиғи чорлади уни.
Энди ҳар кўкламда кўтармайди бош,
Мева тугмас бошқа шодланиб-кулиб.

Қуриган ниҳолга ачинма, ҳилол,
Сен уни бағрингда асрай олмадинг .
Бир кун учун келган капалак мисол,
Дарров кулоғига “Алвидо” деддинг.

Қуриган ниҳолга ачинма, гулим,
Биламан сен боғда қолганинг ёлғиз.
Тушун қимир этсанг, сенга ҳам ўлим,
Сени ҳам узишар ҳаётдан сўзсиз.

КЕЛАЖАККА САЙР

Онажон, ўйламанг шу зайл умрим,
Ўзимга қонолмай ўтмайди зинҳор.
Ҳали келар шундай гулрухсор куним,
Ўтган онларидан ўзи қилар ор.

Онажон! Вақт ўтар сочларим силаб,
Митти юрагимга баҳор киради.
Энди бўй кўтарган ниҳолга ўхшаб,
Чексиз осмонларни хаёл суради

Мунисим! Унгача қор, ёмғир ўтар,
Ҳатто қалбингизни эзар минг ташвиш.
Балки майда гаплар бемаҳал ўртар,
Балки умрингизга эрта келар қиш.

Лекин сиз...
Бардошли, фариштам — онам,
Барча синовларга чидаган кўзсиз.
Менинг мисраларим сиз бир-ла хуштаъм,
Сиз бир-ла мавжуддир ҳаёт ҳам сўзсиз.

КУТИШ ҚУВОНЧИ

Ташғарида ёмғир. Қалбимда ёмғир,
Япроқларда ёмғир дилоро, хушрўй.
Кўзларимда ёмғир. Титрайди дир-дир,
Ёзнинг бағрида ҳам йиғлади...
Гулрўй.

Ёмғир, сен ёғақол, ҳиммат билан ёғ,
Маили, кўлмак бўлсин биз юрган йўллар.
Шафқат билан ёғма, шиддат билан ёғ,
Юрақлар чўмилсин, чўмилсин ўйлар.

Мен сизни кўп кутдим, кутди ёмғир ҳам.

У менга, мен унга берардик таскин.
Бир садо келмасди... Ортиб борар ғам,
Нахот бўй кўрсатиш шунчалик қийин.

ЎГИРМАСА ЮЗ

Умрим баҳорларга тортиқ эди-ку,
Нечун бошлаб келдинг кузни бемаҳал.
Ҳали яшилликка ташна эдим-ку,
Энди-чи хонамни сукунат талар.

Оҳиста юряпман тикан йўллардан,
Ҳар фурсат боқяпман ғурбат чўлига.
Оламни суяган тоза қўлларда
Энди ҳаққим йўқдек туюлар нега?

Ҳали юрагимни дарёга ташлаб,
Бўлди, оқиб кетди, воз кеч ҳам дерсан.
Ҳаёт! Кеча олгум сендан кўз юмиб,
Зинхор юрагимдан кеча олмасман.

Майли, ҳаётимга кузни олиб кир,
Майли, юрагимни тонглар кезмасин.
Не қилсанг ҳам майли, унутма фақат,
Улғайган юрагим ўкинч сезмасин!

Умр фаслларга этилган инъом,
Бугун дарчада қиш, бир лаҳзада куз...
Мен чидай оламан барига, ишон,
Фақат яқинларим ўгирмаса юз!

ТАҚДИР

Кимгадир талпиниб яшашим керак,
Ҳар дам нафасимда уни ҳис қилай.

Туймаса бу ҳисни ошуфта юрак,
Дунё шодлигидан мосуво қолай.

Кимгадир талпиниб яшаш асли бахт,
Бахтим туғенидан мунаввар ҳаёт.
Эх, бу бахт нуридан сипқориб ҳар вақт,
Ҳатто оддий хас ҳам куйлагай баёт.

Кимгадир талпиниб яшаяпман мен,
Умримни баҳори ёди-ла ширин.
Куз келар, қиш келар, ёз келса ҳам, сен
Юрагим тафтига мангу яширин.

Кимлардир менга ҳам талпиниб яшар,
Жўшқин туйғуларин бахш этар кимдир.
Чексиз уфқларга ҳайратин сочар
Орзулар боғида гуллаган тақдир.

ЭШИГИНИ ЁПДИ

Эшигини ёпди тор, зикна йўлак,
Ночор тиниб қолди ҳар кунги оҳанг.
Маъюс боқмай тургин бир нафас бекат,
О! Сен кўнгилгинам, борар йўлинг танг.

Баҳорни соғинган илҳом малаги,
Ойнага ўзингни солма бир нафас.
Сенинг хуш атрингга ўзингдан бўлак,
Бошқалар ҳам бир дам қилсинлар ҳавас.

Мен ўша йўлакдан юрдим бу оқшом,
Илҳом малаклари кузатмади...

Жим.

Балки ўзга гулнинг бағрида ором —
Қувноқ кўзларида топгандир кўним.

Балки юрагимни севгани етар,
Унинг тор феълидан тўйгандир балки...
Лекин ишонаман, бир куни келар
Ўша йўлакчани соғиниб ҳали!

БИР ОСМОН ОСТИДА

Бир осмон остида кўришдик бир кун,
Орзулар кўзларда нақш бўлди шу дам.
Бизнинг қарашларда бор эди учкун,
Бизнинг қалбимизда жо эди олам.

Ойлар ўтиб аста юз очди баҳор,
Ташна кўнглимизга кирди эринмай.
Бизлар каби у ҳам ўзи учун ёр —
Ойнинг дудоғидан бол эмди тинмай.

Йиллар умримизни сув каби ичди,
Мен аста ўсяпман, қалбимда иймон.
Мурғак орзуларим осмонга кўчди,
Телба юрагимда умидли туғён.

Гоҳида туғённи қолдиради лол,
Қоғоз-ла ўпишган улкан муҳаббат.
Токи ўша байтлар кўрмасин завол,
Тирикмиз, кўзларда яшасин абад.

Бир осмон остида кўришдик бир кун,
Энди айрилмасмиз,
Айрилиш — ўлим!

Маъмура ЁҚУБОВА
Жиззах вилояти

ВАТАН АБАДИЙДИР

Ўз уйин соғиниш баридан душвор,
Кўз ёшингни кафтда тутиб бўлмайд.
Кўнгилдек муқаррам, ишқдек улуғвор,
Ватан абадийдир, Ватан ўлмайд!

Шукрки, кўнгилга чирмашди фахр
Бағрида гўзаллик жамлаган бошкент.
Улардан йироқлаб бўларми, ахир
Жаннатдан кўчириб келинган — Тошкент!

Бағрида мужассам ҳар неки улуғ,
Бир бурда нони-ю, бир сиқим тупроқ.
Фаришталар кетмас кенг-мўл уйдан,
Келажакка йўлдир ҳар ёнган чироқ.

Ватанни соғиниш... бу жуда оғир,
Бу гапни энтикмай айтиб бўлмайд.
Вужудимни тешиб ўтганда ҳам ўқ,
Баралла айтаман: Ватан ўлмайд!

ХАЛҚИМ

Кўкси қалқон ўзинг, бағри осмоним,
Муҳаббатин сочган меҳритобоним,
Ҳасратлари бир ён, ишқи бир ёним,
Асрларга туташ мангу иймоним...

Бошқада йўқ иқбол тилаб бераман,
Эзгуликдан нурлар элаб бераман,

Чиқаролмам сени юракдан, илло,
Осмонни юлдузга белаб бераман.

Онамнинг оташи қўшилган кулча,
Отам кулгусида болалигим бор.
Райҳонга, мен суйган атиргулларга,
Жон тафтини тутган ажиб замин ёр.
Кетолмам, ўзга юрт ҳавоси ҳатто
Чаманзорингдаги гулча бўлолмас.
Юлдузлар нарвондек тизилса ҳамки,
Ахир ўн беш кунлик ойча тўлолмас.

Олтин далаларга кўзим тушмаса,
Ёниб шеър ёзолмас бўлардим балки.
Мен сени ўзгага ўхшатиб эмас,
Ўзинга ўхшатиб севаман, Халқим!

ҲИКМАТ

Дедим: Недир дунёни тутгувчи сеҳр?
Деди: Саховат, яхшилик ва чўнг меҳр.

Дедим: Гўзалликлар бошланар қайдан?
Деди: Бешик ва она айтган алладан.

Дедим: Муҳаббат дардига бормикан даво?
Деди: Муҳаббатсиз дунё бўлар бенаво.

Дедим: Кўкда ойнинг нечун доғи бор?
Деди: Ҳар инсоннинг ўз гуноҳи бор.

Дедим: Оллоҳнинг суйган бандаси кимдир?
Деди: Иймони бут инсон унга яқиндир..

Дедим: Қаерда бахтиёр яшайди одам?

Деди: Шубҳасиз, онга юрт, элида ҳар дам.

Дедим: Дилларга гўзаллик бахш этган хилқат?

Деди: Сўз гавҳари шодаси, мангу шеърят!

ЭНГ ЯХШИ ШЕЪРИМСИЗ

Йўқ, сизни ҳеч кимга тенг кўролмайман,

Меҳрингиз мисоли бир тошқин дарё.

Аллангиз сеҳрига маҳлиё бўлиб,

Беланчақда ухлаб қолади дунё.

Йўқ, йўқ, гуллардан-да тополмам, она

Тонгларга туташган дийдорингизни.

Атиргуллар бўлиб яшнатсам дедим,

Орзуларга тўла баҳорингизни.

“Шоир қизим, яхши шеърингдан ўқи”,

Дея ёнгинамда бўлган парвона.

Дунёда сиздан-да азиз топмадим,

Энг яхши шеъримсиз ўзингиз, она!

СЕН ҲАҚИНГДА ЁЗСАМ

Ёзсам...

Сен ҳақингда ёзсам агарда,

Ярашиб кетади сўзларим сўзга.

Дунёни кўрибоқ англаган хилқат,

Фақат қаролмайди шу икки кўзга.

Борсам...

Изтироб-ла ёнингга борсам,

Аччиқ игналарин санчади видо.

Шум тақдирдан юз ўгирганмиз,

Бизни бирлаштирганда Худо!

Боксам...

Юрагимда тумонат доғлар,
Ювиб бўлмас асло уни, йўқ.
Улар тушга кирган кунларинг
Ва ишқ берган қатра-қатра чўғ.

Тонсам...

Осмон ерда, ер эса кўкда,
Дунё дунё бўлмай қолади.
Ўзгармас, лек бари кўнглиминг
Мендан қаттиқ кўнгли қолади

Ёнсам...

Озорларга кўчиб фарёдим,
Бу оҳлар ҳам ерга тўкилар.
Асралган ишқ зарварағида,
Мангу ҳукм, ҳукм ўқилар.

Кетсам...

Туташаман фақат сен юрган
Юрагимнинг йўллари билан.
Ўзинг мени ҳеч қўйвормайсан,
Бахтнинг гулдор қўллари билан.

ИШҚ ҒАНИМАТ

Мен ғанимат, сиз ғанимат, муҳаббат ҳам,
Муҳаббатни қайтармоққа баҳор керак.
Тун эртагин тингламаган бу дилимга,
Кўзингизда тонг оттирган алёр керак.
Мен ўзимни азобларга улашганда,
Паймонамга тўлиб-тошди қат-қат армон.
Ҳаёт йўли ҳадя этган бекатларда
Унутамай интиқ кутиш бунча ёмон.

Кишанланиб қоламан-у ғуруримга,
Барг ёзаман алангалар осмонида.
Яна қайта соғинишдек гуноҳ қилиб,
Покланаман дунёим — сўз уммонида.

Дилга раво кўрилса — ишқ умри узун,
Ардоқланса — меҳр бўлар илк таянчи.
Сиз кузларга юзин бурган қадргулим,
Сиз — бокира туйғуларимнинг суянчи.

Мана, дийдор кўчасига туташди йўл,
Ишқни ўйин билганларга кипригим дор.
Шукр, шундай ишқни Оллоҳ илинибди,
Бу дунёда мен бахтиёр, сиз бахтиёр,
Ғаниматим, бизда ҳали баҳорлар бор.

КАМТАРЛИК

Уюм-уюм ғам осмонида
Кимларгадир бахтли тонг отар.
Баъзан шубҳа, исканжалар ҳам
Йиғилишиб кўнгилга ботар.

Ғаразликка етдингми, ошнам,
Сендан кулгу, оқибат арир.
Меҳр истаб турган кўзлар ҳам
Дард ўйида мункиллаб қарир.

Лек дунёда бордир бир хилқат,
Қучоғида ўйнар само, гул.
Кулгучларинг қуйга қоришсин,
Кулганда ҳам чин кўнгилдан кул.

Аслида-ку, ушбу шеъримнинг

Мазмуни бир гапда айтарлик.
Ушбу буюк хилқат, ўзбекка
Либос бўлиб турган — камтарлик!

ЁМҒИРНОМА

Шом қўйнида озор кучиб шеър ёзаман,
Деразалар йиғламоқда сизсизликдан.
Бир пайтлари кафтимга ҳам илинмаган
Армон бу кун йўлолмайди юзсизликдан.

Йигирманчи — тақдирдаги энг қора кун,
Йигирманчи баҳоримда йўқотдим мен.
Сизсиз ўтган ўша ҳиссиз дунёмизда,
Шунчаки бир нафас олиб, тош қотдим мен.

Тиконлари қўлга ботмас гул сингари,
Сизни эслаганча, жойлаб зор дилимга.
Кулиб кетган ва бахтимни тилаб кетган,
Эссизгина, эсизгина Севгилим-а!

Чин толеим туташгувчи кулгунгиз-ла,
Ёмғирдайин шу ҳолимда келгум қайтиб.
Сизнинг каби хайрлашув чоғида ҳам,
Ўлсам керак исмингизни айтиб, айтиб...

КУЗ

Зарлибосга бурканган қаддим,
Қаҳратонга юзлатмагин, куз.
Дарддан томиримда қон юрмас,
Совуқ кунда музлатмагин, куз.

Вужудимнинг заминини кўр,
Қақраган қалбим бахтиёрдек.

Сенинг билан тоабод қолсам,
Келгусида толеим бордек.

Дўстим, билсанг, ҳикматсўз баргдек
Тугамаган ҳануз бардошим.
Сенга қўлимни чўзмайман, қиш,
Ахир куздир рихиятдошим.

* * *

Мен бахт билан учрашмоқчи,
Озор билан тортишмоқчи эдим.
Аммо зум ўтмай шум тақдирдан,
Ҳўп калтак едим.

Энди иложсизман.
Ҳеч нарса келмайди қўлимдан.
Хайриятки, ҳар гал йиқилсам,
Онам чиқиб келар йўлимдан...

ЎКИНЧ

Оқ дунёдан адашиб,
Қоратоғ кечиб толдим.
Ботмон дарднинг мисқолин
Осмонларга юбордим.
Йиғлади сим-сим.

Пешонамгача ботдим
Ҳажрнинг даргоҳига.
Сўнгра кўрдим дилимни
Армонлар қучоғида.
Ёш тўқди кўнглим.

Кулиб-кулиб жонимга
Жафо етказди армон.

Ўзим билмай соғинчга
Бўлганимда андармон,
Ёрилди кўксим.

Музлаб қолдим оловдан
Ва кучдим тиконларни.
Ҳади этдим умидга,
Эҳ, қанча имконларни
У тилим-тилим.

Осмон, қуёш, ой, замин
Дардим-чун йиғлар ҳамон.
Аммо улардан бошқа
Пайқамади бирор жон.
Шундан куйиндим.

ҚОЛАЙМИ?

Нечун келмагайсан, араз урдингми?
Ва ё сен соғинчининг қўлида тутқун.
Айт-чи, мендек севар дилдор кўрдингми?
Бахтим нимта-нимта, армоним бутун.
Озорга ё сенга борайми энди?
Қошингда бир лаҳза қолайми энди?

Бизнинг куйимизга жон каби инган,
Баҳор қўшиқлари куздан ишора.
Бугун-чи, орзубахш ёмғирлар тинган,
Шўрга ботди намчил ишқдан пешона.
Дунё шу дам зулмат, торайди энди,
Қошингда бир лаҳза қолайми энди?
Ғанимат дийдорни интиқ кутганча,
Хазонрез бўлмаса бу қаро сочим.
Орзуим муҳаббат салтанида,
Имконимни кесар армон қулочи.

Суратингга дардим ёрайми энди?
Қошингда бир лаҳза қолайми энди?

Ўнгим-у сўлимда куз алангаси,
Кўклам ташлаб кетган етим баргдайман.
Дунёда сен учун ёзилган қисмат,
Заррангман, Азизим, сенинг заррангман.
Кетишга ижозат сўрайми энди,
Ростингни айт менга, қолайми энди?..

ПОЙТАХТДАГИ СОҒИНЧ

Кўнглим-а тоғларни соғинди,
Оромбахш боғларни соғинди,
Уйидан олислаб кўп муддат
Оғринди, бир ёмон оғринди...

Онажон, бу йўллар олис, ох,
Дилимни фақат шеър алқади.
Шу қалам, қулча нон, куй гувоҳ,
Шеърларим сизни кўп йўқлади

Кун майли, тунда энг ёмони —
Хаёлга келганда алласи,
Сухбатга чорлайди кўнғирок
Кўкламнинг энг сўлим палласи.

Гўшакни қўяман истамай,
Кўзёшлар келади тизилиб.
Телефон соғинчим билмайди,
Бир дардди, кетди чирт узилиб

Ёз келди мен кутган тонг билан,
Барчани етказсин шу бахтга!
Машина ўт олар ва дейман:

“Акажон, тез элтинг Жиззахга”.

Дийдорнинг тухфаси ажойиб,
Ҳисларим пойига тўкилди.
Эҳ, қанча қалблар ва коинот
Шу сўзнинг пойига йиқилди —
Онажон!

КАПАЛАК

Мурғак танасида парчагина жон,
Титрайди, талпинар меҳрга ташна.
Гуллар дийдорига тўймас, афсуски,
У маҳкум этилган бир кун яшашга.

Мовий мато каби нозик қаноти,
Унда гавдаланар умрнинг акси.
Ажиб гулзорларга сеҳр улашар,
Капалакнинг гўзал, мўъжиза рақси.

Биз-чи, бутун умр қадрламаймиз,
Меҳримизга интиқ қанча юракни.
Эй ҳаёт, айлантир капалакларга
Ҳеч кимни соғинмас парча юракни.

Хуршида ЮСУФ қизи

Хуршида Нишонова — 1987 йил 21 январда Наманган вилояти Уйчи туманида туғилган. Ўрта таълимни тумандаги 34-мактабда олган.

2002-2005 йилларда Наманган педагогика коллежида, 2007-2009 йилларда

Олий адабиёт курсида таҳсил олган. Ҳозирда Ўзбекистон Миллий университети филология факультети талабаси.

ЮРТИМ

Қизил тупроқ!
Қип-қизил тупроқ,
Юрак сендан ранг олган гўё.
Гоҳи қордек оқсан, гоҳида
Самолардан оласан сиёҳ.

Яшил тупроқ!
Ям-яшил тупроқ,
Ялпиз сендан паноҳ излаган.
Қора тупроқ! Қоп-қора тупроқ,
Кўзларимда йиллар қишлаган.

Сариқ тупроқ!
Сап-сариқ тупроқ,
Қуёш сени эркалаб ётар.
Бўз тупроқ!
Эй, беғубор тупроқ,
Тафтинг гиёҳларни уйғотар.

Бағридаги чечагу гуллар,
Кокилмисол жамалак бўлсин,
Рангин дунё бағрида ҳар бир

Қарич ери камалак юртим.

* * *

Бугун тонгни кўрдим даричам ошиб,
Кўксим турга тўлиб уйғондим яна.
Узоқлашаверар нураётган уй,
Чўккан шоҳбекатда турибман мана.

Зиёнинг тафтидан қочган шуълалар,
Майсанинг бағридан топади паноҳ.
Келар оғироёқ келин — автобус,
Минг битта чехрага бўламан гувоҳ.

Ортга югуради шошқалоқ йўллар,
Илк бор хотиржамлик гаштини сурдим.
Бугун инсонларнинг сокин юзида,
Яратганнинг буюк раҳматин кўрдим.

ТАВАЛЛУД

Бу тун битта хилқат туғилар,
Замин шодон,
Кўк беҳаловат.
Кўзи осон ёрисин учун,
Борлиқ тинмай қилар тиловат.

Сабо эсиб самовотдаги,
Тўғрилайди булут — пардани.
Мўмин гуллар кўз ёши ила
Поклаб турар ернинг бағрини.

Чигирткалар ўланин бошлар,
Итлар унга бўлар жўровоз.
Жарчи бўлган милёнлаб қушлар,
Мамнун бўлиб этади парвоз.

Кувонгандан ўзин тутолмай,
Юлдузларин тўкади осмон.
Бутун борлиқ бедор паллада,
Ғафлатидан кетолмас инсон.

Ва бир хилқат дунёга келар,
Уфқлардан тирқиратиб қон.
Азон эшитилган лаҳзада
Унга “Тонг” деб берадилар ном.

МАШРАБНИ КЎРДИМ

Хаёлларим ҳушимда эмас,
Орзуим оқ қушимдай эмас,
Увайсийдек тушимда эмас,
Наманганда Машрабни кўрдим.

Ёлғон сўзни суймаган ўша,
Дер: “Ишқ учун жонингни тўша”.
Бу дунёда энг нузли гўша —
Наманганда Машрабни кўрдим.

Севги дилдан йирокда эмас,
Умр — қисмат япроқда эмас,
Сахро ёки ўтлоқда эмас,
Наманганда Машрабни кўрдим.

Очунда у каби инсон йўқ,
Онги юксак, фикрлари ўқ,
Сўзи зилдай, қалби тўла чўғ,
Наманганда Машрабни кўрдим.

Этагидан тутиб ўпаман,
Ишқ бодасин ютиб ўтаман,

Ҳақ жамолин кутиб ўтаман,
Наманганда Машрабни кўрдим.

У хокисор ҳамда жунунсиз,
Дейман: “Ҳазрат, бунча юпунсиз?”
Тавба, дўстим,
Салла, хуржунсиз
Наманганда Машрабни кўрдим.

Хаёлларим ҳушимда эмас,
Орзуим оқ қушимдай эмас,
Увайсийдек тушимда эмас,
Наманганда Машрабни кўрдим.

КЎКЛАМ

Кўклам яшил рўмолин ечиб,
Оқ ҳарирдан дурра ташлади.
Эндигина юз очган куртак
Қалбин доғлаб, кўзин ёшлади.

Рангсиз лабдек ўрик гуллари,
Гул-лоладек дарров қизарди.
Кўк бағрида шамолга тобе
Ҳомиладор булут сузарди.

Жон талашган нимпушти ғунча,
Оқ рўмолга қизил гул солмиш.
Табиатнинг мўъжизаси кўп,
Тонгда оппоқ дурра йўқолмиш.

Қуёш аста турди уйқудан,
Нигоҳ ташлаб учди хаёли.
Олтин кўлин чўзиб заминга,
Ёпиб кўйди яшил рўмолин.

Зангори ранг касб этди замин

* * *

Сенга етиш йўли қайси маконда,
Изласам,
Изиллар йиллар, тақдирлар.
Сен томон интилсам — катга жасорат,
Чекинганим замон худо тақдирлар.

Сендан кетиш йўли борми, азизим,
Кетдим, кетавердим, дардларим ёнди.
Сендан узоқлашдим — туғилди нафрат,
Сенга яқинлашдим — қалбим уйғонди.

ТОНГ

Тонг — бунчалар гўзал қизалоқ,
Беғубор чехраси нурга чўмилган.
Уялиб бошини эгганда само,
Ол юзи заркокилга кўмилган.

Самонинг бағрига ёнбошлаб олиб,
Замин шивирига кулоқ осадди.
Булут тулпорига раҳматин солиб,
Инсоният учун ризқ улашади.

ТУЙҒУ

Нигоҳлар нигоҳга тушди-ю,
Туйғулар туйғуга боғланди.
Бу қисмат ўйини,
Азизим,
Қалбимиз бир ҳисда доғланди.
Кўнгил бир риштага туташиб,
Бир туйғу туғилди ўртада.
Сен ҳайрон,

Мен ҳайрон
Шум тақдир
Ўйинин бошлади жўрттага.
Кел,
Тақдир измига юрмасдан,
Бу митти туйғуни суямиз.
Сўнг уни ардоқлаб, эркалаб,
Чиройли бир исм қўямиз.

Бир туйғу туғилди.

Талант БЕК

Талант Примов — 1985 йил 7 июнда Самарқанд вилоятининг Паст Дарғом туманида туғилган. Шеърлари республика матбуотида мунтазам чоп этилиб туради.

УЙҒУНЛИК

Қолиб кетди қанчалар битик,
Ёзилмайин қанча шеърларим.
Қолиб кетди аразлару кек,
Ва сен суйган қизларнинг бари.

Қолиб кетди тошли кўчалар,
Олис қишлоқ, онам алласи.
Қолиб кетди ойдин кечалар,
Илк бўсалар, пахта даласи.

Қолиб кетди бари орқада,
Қовжираган чечакдай маъюс.
Юраккинам, сен мендан зада,
Юраккинам, келишмадик биз.

Келишмадик... Қийнадик танни,
Лекин ҳануз қандайдир бир ҳис...
Ўзбекистон биттагина сўз...
Биргина шу Ўзбекистонни
Ёниб севдик бирдек иккимиз!

ЖИЙДА

Жийда гулларидан таралган бўйлар
Қишлоқ қизларини қилгандай сархуш,
Менинг шеърларимдан мастсан ҳар сафар,

Бугун эълон қилдим қалбингга уруш.

Этагинг майсани туртиб кетгандай,
Интиқ ҳисларингни туртиб ўтяпман.
Беаёв ҳамлага нигоҳларинг шай,
Анҳор бўйларида жангни кутяпман.

Босган қадамингни пойлайман, ишон,
Ва пана-панадан бошлайман ҳужум.
Ожиз ҳимоянгдан атайсан қурбон,
Минг-минглаб гулларнинг бошини кесгум.

Юлдузлар тўкилар бошингга ўқдай,
Қошингга қадалар оининг синиғи.
Талант деб аталган бир парча чўғдан
Алвон лабларингнинг ошар иссиғи.

Бостириб кираман ҳатто тушингга,
Тонггача тилингга айланар исмим.
Уйқинг қочар, осон бўлмайди сенга,
Сен ўйлаганингдан айёрман ва шум.

Азоб-уқубатга танангни солиб,
Ишққа кишанлайман, қилгум занжирбанд.
Сен мағлубсан, мағлуб! Мен эса ғолиб,
Рўмолингни силкит, кўтаргин баланд.

Белларинг тушади қўлимга асир,
Тергов қилинади ўнта бармоқда.
Қалбинг қалъасида бўлса қанча сир,
Барчасин айтасан менга шу чоғда.

Ижро этилади энг одил ҳукм,
Юрак зиндонимга бўласан маҳбус.
Мен тирик эканман, қутқармас ҳеч ким,

Энди кўкка ёлвор, кўлларингни чўз!

ОСТОНАНГА...

Остонанга ҳориб келдим мен,
Қадамимдан ўртанди замин.
Чақмоқларни ёриб келдим мен,
Олиб келдим шафақлар таъмин.

Юлдузларга бошимни урдим,
Урмаганлар манглайим дерлар.
Ҳаволарда йиқилдим-турдим,
Булултардан тўкилди шеърлар.

Авлиёлар кўтарса-да бош,
Вайрон этдим бутун фалакни.
Париларга чимирганча қош,
Мен истадим ерлик малакни.

Бу сен эдинг — кўмилган шеърга,
Бу мен эдим — мангу саргардон.
Осмон эдим, чорлади ерга
Лабларингда яшаётган қон.

БУ ЙЎЛКАЛАР

Бу йўлкалар чайқалган кўлдир,
Нилуфарлар ичмаган баёт.
Пешонанг ҳўл, сочларинг ҳўлдир,
Бунча гўзал ювинар ҳаёт!

Бу йўлкалар ирмоқли, сойли,
Ҳислар оқар юрганинг сайин.
Шеърдафтардан сенга чиройли
Қайиқча-ю соллар ясайин.

Аламларин тўкмакда осмон,
Булутларнинг бағри ситилган.
Ёмғирларда туркийча дoston,
Ёмғирларга шеърлар битилган.

Ёмғирлардан қочма, азизам,
Мени чўктир, ўзингни чўктир.
Ёмғирга бой ўлкаларда ҳам,
Самарқандлик ёмғирлар йўқдир.

ПОЕЗДАГИ ШЕЪР

Поезд елар шамол мисоли,
Олға елар ҳар лаҳза, ҳар дам.
Ҳилпирайди қизлар рўмоли,
Кўряпсанми, Баҳодир укам.

Қанча оқ юз, қанча қора кўз,
Қанча ташвиш, қанча алам жам.
Аламлардан пишқирар поезд,
Пишқирганча бораман мен ҳам.

Куйлар ҳатто совуқ темирлар:
Тақир-туқир, тақа-тақа-туқ...
Темирларни куйлар емирар,
Куйлар тирик. Мен ўлганим йўқ.

Вужудимда ўрмалар оҳанг,
Темирўлнинг сурон қўшиғи...
Назоратчи жеркийди тажанг,
Тушмасин деб тамаки чўғи.

Назоратчи, халакит берма,
Олов қизлар теграмда гирён.

Эшикни ёп, илтимос, кирма,
Чўғдан чўғли чўғланар бу жон.

Қорачўғлар бери кел дейди,
Поезд каби ўртанар ҳар кас.
Еса мени шеърларим ёйди,
Сигаретнинг чўғлари эмас.

Ўриндиқлар чойшабин ёпган,
Янги йилга ясанар гўё.
Кўзларимни соғинчлар қопган,
Деразада яланар дунё.

Мақтанаман, дейман мен шоир,
Жовдирайман ўнгу сўлимга.
Лабларимдан чиқаяпти тер,
Шеър ўқийин, ўқийин кимга...

Тўлдир, дўстим, қадахлар мана,
Қўй, яширма, шампаннинг қани?
Назоратчи, келдингми яна,
Назоратчи, онангни сени...

Асов қалбим потирлаган куш,
Гудок чалар, гулханлар қалар.
Айтганингдай сархушман, сархуш,
Вагонлар ҳам сархуш чайқалар.

Чархидунда чайқалган кўпдир,
Тебранамаман, тебранар олам.
Гал, гал, гўзал, биргина ўптир,
Чайқалмасдан пойингда жолам.

Мен кўзлаган манзиллар йирок,
Шу кетишда ойга етарман.

Ё қалбингга ёқарман чироқ,
Ё кўзингга сингиб кетарман.

Самарқандга ҳали узокми?..
Сузилмагин, сузилма, пари.
Ё сочларинг менга тузокми,
Тортқиларми Хоразм сари.

Кунишарсан, совукми пича,
Иситарман кучоқларим печ.
О, қанчалар фараҳбахш кеча,
Кўрганмисан мендайини ҳеч?!

Эснаяпсан, босдими чарчоқ,
Чалсанг қани дуторми ё тор.
Поездларга осмонлардан бок,
Чумолидай қатор ва қатор.

Замин эмас, осмон куйин чал,
Жўр бўлади чакмоқлар саси.
Сен билмайсан, нақадар гўзал
Усмон Азим “Бахшиёна”си.

Сен билмайсан, яшаётган ер
Ҳовучимда коптокдай ўйнар.
Сен билмайсан, кўшиқ, куй ва шеър,
Чап кўксимни қитиқлар, қийнар.

Сен билмайсан, билсанг эди, ёр,
Шамолларда кетардик бирга.
Йиғлар эдик кўшилиб зор-зор,
Кетар эдик бегона ерга.

Куйлар ҳатто сову темирлар:
Темирларни куйлар емирар...

КУТГИН...

Кутгин.
Кечга бораман албат,
Қўлларимда яшил атиргул.
Қўрпа солгин икки-уч қават,
Пардаларнинг яхшисини ил.

Тергамасин онанг ё отанг,
Уларга айт — тинч қўйсин сени.
Эртарок ёт.
Очиб қўйгин ланг
Тушларингнинг дарвозасини!

Дилдора ХУДОЙБЕРГАНОВА

Дилдора Худойберганова — 1989 йил 3 майда Қорақалпоғистон Республикаси Амударё туманида туғилган. 2006 йилда “Камолот” ЁИХ томонидан ўтказилган “Шеърят зукколари”, 2007 йилда туман ХТБ томонидан ўтказилган “Иқтидорли ўқувчилар” танловларида Фахрий ёрлиқ билан тақдирланган. “Келажак овози — 2007”, “Келажак овози — 2008” танловларида муваффақиятли иштирок этган. Зулфия номидаги Давлат мукофотига номзоди қўйилган.

МАНҒИТИМ

Келинчак ҳовлига сув сепиб хушнуд,
Тонгни қаршилар оқ ниятлар билан.
Қайсидир файз тўлган бир хонадонда
Болажон чопқиллаб шўхликлар қилар.

Мен кириб бораман қувонч-ла шодон,
Манғитим, бағрингга севиниб, тошиб.
Онам қаршилайди юзларида нур,
Жиянларим чиқар олдимга шошиб.

Яшнаб термуламан чаман-боғингга,
Меҳринг сеҳри дилга бериб синоат.
Ҳар бир қизинг гул тутар тонгингга,
Ўғлонларинг турар мағрур, алпқомат.

Авжига чиқади мутойибалар,
Мўйсафид бобомлар бирга жам бўлиб.
“Ўзбекни бугундай сийла, дер, тақдир”,
Бугуннинг завқидан диллари тўлиб.

Даврасига кирсам суйиб, эркалаб,
Ҳар битта момоннинг юзлари ёнар.

Дуо қилар, лапар, ёр-ёр айтар шод,
Бошланиб кетади сўнгсиз тантана.

Соғиниб қоламан сендан кетсам сал,
Тафтингни қўмсайман ҳар дам, Манғитим.
Кувонч татимади сенсиз бўлсам гар,
Ахир сен онамсан, сен энг яқиним!

КУЗ ХАЁЛИ

Куз бошланди,
Сап-сарик фасл,
Олтин тусда безалди атроф.
Бу пардозсиз гўзаллик — асл,
Лек бир ҳолат барига хилоф.
Сал вақт ўтиб, афсус, минг афсус,
Умрин яшаб тугатди япроқ.
Қизғиш рангга кирди сарик тус,
Сўнг оқарди. Мен кийиб қалпоқ,
Айланаман қишлар бағрини
Сўлиб кетган боғларни эслаб.
Вақт ўтмоқда, билгум барини —
Келолмайсиз сиз мени излаб.
Кўниш керак, кўнмоғим керак
Куз баргидек тақдиримга жим.
Мен деб очиб боради куртак
Уйга яқин, қалбга олисим.

УЗИЛАДИ...

Узилади яна бир япроқ,
Тугаб борар умидлар умри...
Менда ҳамон фақат шу сўроқ:
— Нега бундай япроқ тақдири?

Билолмаймиз, эзар саволлар,
Ерга қарар ёшга тўла кўз.
Сариқ боққа кўнар хаёллар,
Шивирлайсиз: — Ахир бугун куз...

Тин оласиз...
Гап бошлайсиз сўнг авжга миниб:
— Қиш тез ўтар, келади баҳор!
Яна қалблар қувончга тўлиб,
Дарахт қуртак ёзади такрор.

Шунда, шунда, азиз ўртоғим,
Ғамни буткул унутамиз биз!
Озгина дам олиб ва кейин
Шивирлайсиз: — Кўниш фасли куз...

СУРАТ

Қалбингизни чизиб беринг, рассомим,
Не ўйлар бор, не истаклар барини.
Кўрган кўзлар қоғозлардан маст бўлсин,
Туя-туя оппоқ орзу таъмини.

Қалбингизни чизиб беринг, рассомим,
Не дардлар бор, не армонлар барини.
Кўрган кўзлар қоғозлардан олсин жим
Уқа-уқа оппоқ орзу ғамини.

Қалбингизни чизиб беринг, рассомим,
Не ҳислар бор, не туйғулар барини.
Кўрган кўзлар боқа-боқа лол қолсин
Англай олмай муҳаббатнинг рангини.

КЎНГИЛ

Эрта-индин улар оқарар,
Сочларимга қилмангиз ҳавас.
Юзларимни ўхшатманг ойга,
Бу ҳусн ҳам барқарор эмас.

Яна нелар келмайди дейсиз,
Ёшликка кексалик келажак.
Ҳаммага маълум бир қоида:
Қолса собит кўнгил қолажак.

ТИКОНГУЛ

Ўтиб борар йил деган қарвон,
Гоҳ йўл равон, гоҳида тўсиқ.
Гул баданин ёпса ҳам тикон,
Қайси тикон гул бўлди ўсиб?

Кўниш қийин, ишониш мушкул,
Ё тесқари айланган дунё.
Қолиб иффор, ором берган гул,
Тикон бўлди кўзга тўтиё.

Булар сохта, эй оқил инсон,
Оч тиконга тиккан кўзингни.
Бир гулчамас минг битта тикон,
Игналарга босма юзингни.

МУҚИМ ТУЙҒУ

Барча туйғу ўткинчи балки,
Турғунмасдир бирор ҳиссиёт.
Лек дунёда бир туйғу борки,
У муқимдир, доим барҳаёт.

Ўша туйғу бир дона, якка,

Турғун холга эга у фақат.
Бу меҳрли ногоҳ онага,
Бу Ватанга бўлган муҳаббат.

МУҲРИДДИН ХОЛИҚОВ ХОТИРАСИГА

Радио карнайларни титратар тўлқин,
Фақат у кўшиқ бор менинг хонамда.
Юрагимда эса туйғулар жўшқин,
Ёниб куйлаётир марҳум хонанда.

Йўқ, вафот этмаган — куйлар хонанда,
Дилларда, тилларда, куйларда яшаб.
У куйлаб турибди менинг хонамда,
Гўё сирдошимга, дарддошга ўхшаб.

КЕЧИНМА

Дўстлар, истак ила яшайлик мудом,
Орзу оламини ишонч безайди.
Ҳатто ҳеч вақосиз қолганда инсон,
Эртанги бахтига ишонч излайди.

Гарчи юрак шошар миллар сингари,
Ҳисларни бус-бутун кўриб бўлмайди.
Фақат айланмасин соат тескари,
Хазон экиб, гуллар териб бўлмайди.

Шаҳноза СУЛАЙМОНОВА

Шаҳноза Сулаймонова — 1990 йил 6 ноябрда Тожикистон Республикаси Қўрғонтепа вилояти Куйбишев туманида туғилган. Ҳозирда Навоий вилоятида яшайди. 2004 йилда “Эрка ҳислар” номли илк китоби, 2007 йилда эса “Ҳайрат сувратлари” номли шеърӣ тўплами “Санъат гунчалари” нашриётида чоп этилган. Кўплаб кўрик-танловларда фаол иштирок этиб келмоқда. Шу билан бир қаторда 2009 йилда “Ўзбекистон Маданияти ва санъати Форуми” жамғармасининг “Келажак овози — 2009” кўрик-танловининг вилоят босқичи голиби бўлди ҳамда “Камолот” ёшлар ижтимоий ҳаракати Марказий Кенгаши томонидан ташиқил этилган “Камолот стипендияси”да вилоят босқичида фаол иштирок этиб, республика босқичи йўлланмасини қўлга киритди.

“Камолот” ёшлар ижтимоий ҳаракати вилоят кенгаши ҳомийлигидаги “Камалак” болалар ташиқилотида “Маънавият ва маърифат” йўналишида икки йил давомида фаолият олиб борган. Ҳаракат томонидан ўтказилаётган ҳар бир тадбирда ўз лойиҳа ва гоюлари билан иштирок этиб келмоқда. Бугунги кунда Навоий Давлат Кончилиқ Институтининг III-босқич талабаси. Шунингдек, “Келажак овози” Ёшлар ташиббуслари маркази ҳузуридаги “Kelajak press” лойиҳасининг вилоят раҳбари.

ЮРТ ИФТИХОРИ

Бу гулзор, чаманзор нақадар хушбўй,
Хуш ором бағишлар юракка, танга.
Бир ёнда дарахтлар чўзиб турса бўй,
Меҳримни оширар она Ватанга.

Бу ерлар Навоий ўсган диёрдир,
Бу ерда наволар, созлар тинмагай.
Аждодларим руҳи кўнглимга ёрдир,
Уларнинг ёғдуси асло сўнмагай.

Тинч ва тотувлигинг абадий бўлсин,
Истиқболинг кўриб куйсин бор ғаним.
Кучоғинг ҳамиша ифорга тўлсин,
Дунёга юксалгин, азиз Ватаним.

Эй юртим, онамдек меҳрибон ўзинг,
Кўзим қаросида турган гавҳарим.
Қизингман — бағрингда чакноқ юлдузинг,
Сенга бағишладим илк ёзган шеърим.

ТАЪЗИМ ҚИЛГУМ

Хокисорим, она халқим,
Имконингга таъзим қилгум.
Келажаги порлоқ, ёрқин
Замонингга таъзим қилгум.

Ёлғон ўққа отилмаган,
Душманларга сотилмаган,
Юраги хануз тинмаган
Чўлпонингга таъзим қилгум.

Ситам, қийноқлардан безган,
Руҳи оламларни кезган,
Шеъри юракларни эзган
Усмонингга таъзим қилгум.

Тупроғида пирлар юрган,
Байроғини кўксига урган,
Шу нурафшон, қулиб турган
Ҳар онингга таъзим қилгум.

ЧАШМА

Шивирлайди сеҳрли оҳанг,
Куйларига ром этар гоҳи.
Юрагимни ўғирлаб жаранг,
Эшитилар чашманинг оҳи.

Шивир-шивир шивирлайди у,
Хаёлимни ўғирлайди у.

Узун тунлар узундир ёмон,
Чекинади қайғу ва алам.
Чашма оҳанг таратган замон,
Шивирлайди қоғозда қалам.

Шивир-шивир шивирлайди у,
Хаёлимни ўғирлайди у.

НАСР

Иномжон АБДИЕВ

Иномжон Абдиев — 1985 йил 8 январда Қашқадарё вилояти Қарши тумани Қовчин қишлоғида туғилган. 2002 йилда Бешкент шаҳридаги 58-лицей интернатни битириб, Ўзбекистон Миллий университети журналистика факультетига ўқишга кирган. 2006 йилда мазкур таълим даргоҳининг бакалаври, 2008 йилда эса магистри даражасини олган. ҳозирда “Hurriyat” газетасида Ижтимоий сиёсий ҳаёт ва иқтисодиёт бўлими муҳаррири вазифасида ишламоқда. Шеърлари, ҳикоялари республика газета ва журналларида эълон қилинган. Ҳикоялари 2008 йили Ёзувчилар уюшмаси томонидан нашр этилган “Ёшлар китоби”дан ўрин олган.

ОҚҚУШ

Ҳикоя

Олти-етти яшар ўйинқароқ болакайман. Кеч куз эди чамаси. Вақт пешиндан ошган. Бувам билан далани қоқ иккига айириб, бетон арик бўйлаб то зовургача чўзилган тупроқ йўлдан кетаяпмиз. Ботинкамни кўлимга олволиб, иссиқкина ҳовур кўтарилиб турган тупроқни ҳузур билан босиб бораяпман. Йўлдан хоммасига қамиш ортган мотоциклми, кўйлар сурувими ўтиб қолса, мен икки четини тикон босган, ўзани азбаройи сувсизликдан тарс-тарс ёрилиб кетган ариқнинг ичига яширинаман, бувам пахтазорга кириб турадилар. Кўтарилган қуюқ чанг тумани босилгач, юришда давом этамиз.

Бувам соқол кўймайдиган, узунчоқ юзли, кўй кўз, қотмадан келган, қишин-ёзин эғнидан кўк беқасам чопон ва қора дўппи тушмайдиган, камгап, гапирганда лунжини симириб-симириб гапирадиган, оғир-вазмин киши. Жаҳлдор бўлмасалар ҳам, ўзларига яраша ўжарликлари бор, бир гал кумуш медальонларини момом лўлиларга японский рўмолга алиштирганларида бир ойгача ҳаммадан аразлаб юрганлар. Баъзида эртак айтиб беринг деб, хархаша қилсак, чап кулоқлари остидаги чандикни кўрсатиб, бизни кўрқитадилар. Бу

яра бувамга урушдан ёдгорлик. Сўрасак, момонг тишлаб олган деб қўядилар.

Урушда қатнашган бўлсалар ҳам қондан қўрқадилар, шунинг учундир уйимизда мол сўйилмайди. Баъзан қатлама қилиб, қон чиқариладиган бўлса, момоннинг ўзи минғирлай-минғирлай хўроз кўтариб далага чиқадилар. Баланд тепалик ёнидаги қуюқ жангал орқасига ўтиб, ўқловга миниб оладиларда, хўрозни сўйиб қон чиқарадилар. Ўша куни бувам дўстлариникига меҳмонлаб кетади.

Бувамнинг яна бир қизиқ одатлари бор. Ҳар йили куз келди дегунча кунора қўшни қишлоққа, эски танишларини кўриш баҳонасида серкатнов бўлиб қоладилар. Аммо ҳар доим йўлнинг яримига бормай сафарлари қарийди.

Ҳозир ҳам ўша ёққа кетаяпмиз. Мен ўзимга эрмак топиб олганман. Ниятим соямдан ўзиб кетиш. Аммо ҳарчанд уринмай бунинг уддасидан чиқолмайман. Бувамга қараб юрсам, соям орқамга яширинади. Олдинга юрсам соямнинг изидан эргашаман. Зерикиб, олис-олисларга тикиламан. Ён атроф кенг пахтазор — терим аллақачон тугаган. Кимдир қўй боқаяпти, аллакимлардир моллари учун кўсак, чанғалоқ териб юрибди. Шу пайт кун ботар тарафдаги улкан тепаликка кўзим тушади. Унинг ёнбағри кўхна Қовчин қишлоғининг қабристониди. Бува, — деб сўрайман катталардан узук-юлуқ эшитган ривоятлар эсимга тушиб, — мозорда туянинг елкаси борми?

— Ўрқачи бор дейишади болам, — хатоимни тузатдилар бувам. — Бунинг тарихи ҳазрати Имом Мўйин ан-Насафийга бориб тақалади. У киши авлиё даражасига етган уламолардан. Маккаи Мукаррамада ҳам бир муддат мударрислик қилганлар...

Бу гаплар кулоқ-қулоғимга сингиб кетган. Бувам айтишдан, мен эшитишдан чарчамайман. Айниқса авлиёнинг дўсти ҳақидаги ривоят менга жуда ёқади. Ўсмоқчилик, ўша ҳақида гап очаман.

Бобом секин-секин одимлаган кўйи давом этадилар: “Ҳазратнинг қабрлари ёнида икки қабр бор. Бири қиз қабр — кимникилиги номаълум. Иккинчиси дўст қабр — ўринларига жон таслим қилган кадрдон дўстларининг қабри. Ривоятларга кўра, Азройил Имом Мўйиннинг жонларини олгани келганда, оналари дод солиб

ёлворибди: ўғлимни эмас, менинг жонимни ол! Азроил ҳазратнинг волидаи муҳтарамаларининг жонини бир тортган экан, жони киндигига келган онаизор чинқириб юборибди: во-оҳ, бўлди, бас қил, жонимни қайтар ўзимга, кимнинг жонини олсанг олавер. Кейин оталари Азроилга ёлворибди: ўғлимни эмас менинг жонимни ол! Азроил у кишининг жонини бир марта тортган экан, жон киндиккача суғрилиб келибди, ота тишини-тишига қўйиб бардош берибди. Иккинчи марта тортганда жони бўғзига тиқилган ота ҳам бақирибди: — Бўлди, бас, ўғлимнинг жонини олавер. Шунда яқин дўсти Азроилга пешвоз чиқиб, мана менинг жонимни ол, дебди. Азроил бир марта тортибди, дўстдан садо чикмабди, кейин яна тортибди, миқ этмасмиш. Азроил айтибди: ҳеч бўлмаса бир маротаба оҳ, де, жонингни ўзингга қайтараман?

— Э, йўқ, — дебди дўст жон аччиғида лаблари титраб, — олавер, дўстим учун мингта жоним бўлганда ҳам, яна минг маротаба нариги дунёга тегишли азобни тортишимни товонимдан тирноғимнинг учигача ҳис қилиб турган қўйимда ҳам мингта жонимни дўстимнинг бир тола сочига алишмайман. Туғишгандан тутинган азиз, деб шунинг учун айтилган. Имом Мўйин қабрлари ёнидаги қабр ўша жўмард дўстлариники. Энг аввал ўша қабр зиёрат қилинади.

Ичкарида баланд туғ остида авлиёнинг қабри бор. Душманлар ўлдирмоқчи бўлиб, таъқиб қилганида аввал бургутга айланиб, кейин туяга айланиб қочиб то шу ерга келганда еростига кириб кетганлар. Бир ўрқачлари ер юзасида қолган...

— Бува, одамам туяга айланадими? — ишонқирамай сўрайман.

— ...Ҳа, бола-ам, иймони бутун, ўз нафсини енгган, авлиё одамлар, хоҳлаган қиёфаларига кира олишади.

Бу орада катта йўлга чиқиб, икки кишлокни бир-биридан ажратиб турувчи зовур ёкалаб юрдик. Қамишларни шитирлатиб, ғийқ-ғийқ қилганча, сувга шўнғиётган ёввойи ўрдақлар диққатимни тортди. Сўнг нимадир эсимга тушиб, яна бувамга юзландим:

Бува зовурда илон борми?

— Ҳа бор.

— Шоқол-чи?

— ...

— Шоколнинг шохи бўладими?

Бобом жим. Беъмани саволларим жонларига теккан шекилли, гапирмадилар.

Ўзим билан ўзим бўлиб, олдинга зовур бўйлаб катта асфальт йўлга олиб чиқувчи туянинг ўркакисимон йўлдан югургилаб кетдим. Иликқина эсаётган куз шамоли димоғимга яхтак зах хидини уради. Қайсидир йили сув омборига бориб, балиқ тутганимиз ёдимга тушиб, ширин энтикиб кўяман. Ниҳоят чопачопа кўприкка етиб келдим. Бувам ҳали орқада, пайтдан фойдаланиб пастга тушиб зовур ичига мўралайман. Курбақалар виж-виж сузиб юришибди. Балиқ йўк, бўлсаям кўринмайди. Бувам етиб келганларидан кейин икки чеккасидаги темирлари майишиб кетган пилта кўприкдан кўшни қишлоқ ҳудудига ўтдик. Улар негадир тўғри йўлдан юрмай, буғдой экиш учун тайёрлаб қўйилган майдон четига ўтириб олдилар. Юрамизми-юрмаймизми, деб иккиланиб турдим. Сўнг ёнларига чўкиб, елкаларига бош кўйдим. Чопонларига нос хиди ва аччиқ тер хиди уриб қолган. Елкаларига бошимни қаттиқроқ босиб, тўйиб-тўйиб нафас симирдим. Бу хид менга жуда-жуда таниш ва қадрдон. Шу тобда яхшигина чарчабман шекилли, бирданига уйқум келиб қолди. Қўлим оғзимга югуриб, хомуза торта бошладим.

— Бува қачон уйга қайтамыз, — дедим кўзимни ишқалаб. Бувам гапимни эшитмадилар. Улар тош қотибдилар. Ҳайрат билан нигоҳлари изидан эргашдим. Диккат-эътиборлари дала ўртасидаги оқ байроқда. Узоқдан у таёкка тиркаб қўйилган оқ матога ўхшайди. Аммо у мато эмас, оққуш. Бобомнинг тилидан тушмайдиган, эртақларидан кетмайдиган, оққуш. Ҳар йили кузда уч-тўрт кун қишлоқ осмонида парвоз қилиб, кейин йил бўйи кўринмайди. Баъзида даланинг ўртасига, фақат бир жойга қўниб, соатлаб шу зайлда тураверади.

— Мени яхши кўрасанми, — тўсатдан бувам тилга кирди, кўзларини оққушдан бир зум узмай. Кейин жавобимни ҳам кутмай давом этдилар, — мен бобомни жуда-жуда яхши кўрардим. Исмлари мулла Аҳмад эди. “Қуръони карим”ни ёддан билардилар. Уйимиз мана шу пахта даласининг ўрнида эди, кейинчалик кўчиб, эски иморатлар бузилиб кетди. Китоблари жуда кўп эди. Бир куни

хаммасини кигизга ўраб, ховлидаги қудуққа кўмдик. Икки кундан кейин бобомни олиб кетишди. Диндор, намоз ўқийди деб, буғдой тўкилган омборхонага қамаб қўйибдилар. Уч кунгача ҳеч ким хабар олмабди.

Шу пайт чаккамга сув теккандек бўлди. Қарасам бувамнинг ажин босган юзида ёш йилтираяпти. Бир нуқтага термулиб гапираяптилар.

— Бобожоним одамзот мукаррам қилиб яратилган деб чармасдилар. Қўли очик, закий инсон эдилар. Жонзотларни яхши кўрардилар. Ўсимликларга меҳр-муҳаббатлари баланд эди. Асирлик чоғлари ҳам ризку-рўзимиз буғдойни — нондай азиз билиб, ҳаром қилишни истамабдилар, омборхонада қовуғлари ёрилиб, жон таслим қилибдилар...

Бувам ҳикоялари шу жойга келганида тин олиб, кўзларига инган ёшни уवादаси чиқаёзган чопонларининг енги билан артдилар.

Ғамгин ҳикоядан таъсирланиб кетдим, яна бир муддат шу ҳаяжонда қолдик. Улар мана шу оққуш менинг бобом деб айтмадилар, лекин ўзлари шундайлигига заррача шубҳа қилмаётганликларини ёш ва сезгир юрагим билан ҳис қилиб турардим. Бетизгин хаёлларим кўз ўнгимда буғдой устида қорни ёрилиб ётган бувамнинг бувасини номоён қилади, гоҳ кигизга ўралиб қудуқ ичида кўмилиб ётган эски китобларга, гоҳ бувамнинг ёшлиги ўтган ҳудудда соатлаб қотиб турадиган оққуш томонга ўрмалайди... Қуёш уфққа бош қўяёзган пайтдагина ўрнимиздан кўзғалдик. Бир неча кундан сўнг ўртоқларим билан ўрдак тутиш учун қўйларни зовурга олиб бордик. Бир киши қўйларга қараб турибди, қолганлар зовур ичида ўрдакларни қувлай кетдик. Улар жуда қочқоқ экан. Зип этиб кўринади-ю, кейин сувга шўнғиб кетади. Қува-қува чарчаб ҳафсаламиз пир бўлди. Шу пайт тепада қолган ўртоғимиз “Вой бу, анавини қаранглар, бир киши от чоптириб келаяпти”, деб қолди. Югуриб, дўнгликка чиқдик. Отлиқ бизга яқинлашганда секинлашди. Дарров танидим. Қишлоқ раисининг ўғли Шокир экан. Унинг оёқлари узун-узун, пешонасида қашқаси бор, кишнаганда ўйноқлаб кетадиган отини ўтган йили бир марта миниб кўрганман. Шокир ёнимизга келди-да, отдан сакраб тушди. Биз гижинглаб турган қашқа отни ўраб олдик. Шу пайт кўзим оққушга тушди. Унинг узун жонсиз бўйни

отнинг қорнига шалвираб осилиб турибди, оёқлари эгарга чандиб ташланган. Шокирнинг елкасида милтиқ. Сесканиб кетдим. Ичимдан нимадир узилгандек бўлди.

Қандай уйга етиб келганимни билмайман. Келсам, бобом дарвозахонадаги каравотга ёнбошлаганча чой ичиб турибдилар. Нафасим бўғзимга тикилиб: — Оққуш, оққушни Шокир отибди, оққуш ўлди, — деб бақирдим.

— Оққуш, — бобом ўзларига қовушмаган тезликда сапчиб ўринларидан туриб, каравотдан ҳам сакраб тушдилар-да, бир зумда ёнимга етиб келдилар. Елкамдан ушлаб, қаттиқ силкитдилар: — Ким у Шокир? Елкаларим зирқираб кетди. Бобомни ҳеч қачон бу ҳолатда кўрмагандим.

— Раисининг ўғли, дедим базўр.

Бувам шиддат билан кўчага отилдилар. Раисникига кетди, деб ўйладим. Биздан учта-тўртта уй нарида туради. Келиб қоларлар деб, жойимдан жилмай кутиб турдим. Ҳаял ўтмай дарвозадан қоралари кўринди. Титраб-титраб келаяптилар. Алланечук бўлиб кетдим. Қўлларида жонсиз оққуш. Узун бўйни осилган, қанотлари лой тегибди. Уни олиб келиб супа устига қўйдилар. Кейин ўзлари ҳам чўк тушдилар. Бобомга йиғлаяпти, мен ҳам қўшилиб йиғлаяпман. Бобомга ачинаяпманми ёки оққушгами, буни ўзим ҳам билмайман, лекин ичимдан кўпчиб-кўпчиб йиғи келаяпти. Шу пайт дарвоза очилиб дадам кўринди. Ёнимизга келиб, ҳолатимиздан донг қотдилар. Менинг ёдимга эса, лоп этиб зовурда қолиб кетган қўйларим тушди, ими-жимида ўша ёкқа югургиладим.

Қайтиб келсам, бобом ҳовли тўридаги тут дарахти остини қазиб, оққушни кўмаётган эканлар. Нотаниш туйғу таъсирида ёнларида турдим. Бувам йиғлаб-йиғлаб оққушни тупроққа қўйдилар. Эсимни таниганимдан бери тилларидан тушмайдиган оқ байроқни ерга кўмдилар.

Ўша кундан кейин бувамнинг ғамгинлиги тарқамади. Очилмадилар. Эртақни ҳам онда-сонда эшитадиган бўлиб қолдик. Ярим йил ўтар-ўтмай ўзлари ҳам ёруғ оламни мангуга тарк этдилар. Бўзлаб-бўзлаб қолавердик.

Бувамнинг тобути қўлма-қўл мазор томон лапанглаб кетаяпти.

Тобутнинг тўрт тарафи оппоқ мато билан ўралган. У майингина эсаётган шамолда оҳиста ҳилпирайди. Ёш кўнглим бузилиб, тумонат одамлар ортидан маъюс тикиламан. Кўз ўнгимда оқ байроқ — оққуш гавдаланди. У қишлоқ осмонида қонсиз, лойсиз қанотларини ёйиб Имом Мўйин томонга парвоз қилиб кетаётгандек.

ТАҚДИРИ АЗАЛ

Ҳикоя

Ҳалима опа эри билан келишиб олганларидек, тўй ҳақидаги гапни, тушликдан кейин очмоқчи эди. Қараса ўғли овқатни ҳаш-паш дегунча тушириб бўлиб, жуфтакни ростлапти. Шунинг учун бирдан ўғлининг қўлидан тутдида: — “Ўтир, сенга гап бор”, — деди, кулимсираб. Энди кўчага отланган Салим бир отасига, бир онасига ҳайратомуз қараш қилди-да, гап нимадалигини англай олмади шекилли, яна боягина овқатланган жойига чўкди.

Она барибир она-да, иссиққина ҳовур кўтарилиб, димоқни қитиклаётган овқатини бир четга суриб, турмуш ўртоғига бир кўз қирини ташлаб қўйдида, гап бошлади: “Ўғлим мана бу йил университетни ҳам битирдинг. Шу десанг, биз отанг билан келишиб, бошингни иккита қилиб қўймоқчи эдик, нима дейсан”. Шу пайт бир чеккада қимтинибгина овқатланаётган синглиси “пиқ” этиб кулиб юборди. Салимнинг юраги тез-тез уриб кетди. Юзи қизарди: — “Э, қўйсанглар-чи, ҳали ёшман-ку, уйланиш қочиб кетмас”, деди уялиб.

— Қанақасига ёшсан, — жаврай кетди онаси, — йигирма бешга кирдинг. Сен тенгиларнинг ҳозир учта-тўрттадан боласи бор. Қачонгача аммамнинг бузоғидек сўппайиб юрасан.

Орага бир муддат сукунат чўмди. Ота-она нигоҳларини фарзандларига қадади. Ўғилнинг кўзлари эса ер чизиш билан овора эди. Шу пайт гапириш навбати ўзиники эканлигини хотинининг имо-ишорасидан англаган Холмат ака ҳам гапга аралашди: — ўғлим, нега йўқ дейсан, амакингга ҳам ҳали уйланмайман депсан, ҳа бундай, биз ҳам оёқни чўзиб ётсак, келинимиз хизматимизни қилса, деймиз. Набираларимизни ўйнатиб юрсак. Бизни ҳам боғлаб бермаган ахир.

Салим ич-ичидан зил кетиб, қувончини ичига ютаётган бўлса ҳам, ўзини пайсалга соларди. Вазиятдан чиқиш учун, ўрнидан туриб, кетмокчи бўлди. Аммо Холмат аканинг “Ўтир жойингга” деган амирона буйруғи янградию, Салим унга сўзсиз бўйсуниб, яна кўрпачанинг бир четига қисилибгина ўтириб олди.

— Танлаганинг бўлса айт, тортинма, бу ҳар йигитнинг бошида бор савдо, — деди онаси гапини давом эттириб. Салим энди каловланиб туриш ортиқча эканини ҳис қилди. Қизариб-бўзариб “Ҳозирча йўк”, — деди. Ота-она бир-бирига маънодор қараб кўйишди. Салим уларнинг қарашларидан “йигитмисан ўзи” деган маънони уқди.

— Шариф акангнинг қизига нима дейсан, — Холмат ака вазиятдан чиқиб кетиш учун ўғлини ўзига қаратди.

— Қайси Шариф ака? — Салим бир энтикиб тушди-да, ўзини билмаганга олди.

— Хув муюлишда туради-ку, қизининг исми Дилфуза, бу йил мактабни тугатди, нима бало танимай қолдингми?

Салим энди ўзини ҳақиқий қопқонга тушгандек ҳис қилди. Секингина орқага тисарилиб, хиёл бошини кўтарди. Сўнг ҳаммасини сотибсан-да дегандек синглисига ёвқараш қилди.

— Нима дейсан, гапир, мум тишлаб олганмисан, — онаси ўғлини ниқтади, турмуш ўртоғига чой узатаркан. Салим юраги гупуриб, ички хурсандлиги юзига тепиб қолишидан кўрқди-да, “Ўзингиз биласизлар”, деб шиддат билан кўчага отилди. Кўчага чикди-ю, тўйиб-тўйиб ҳаво симирди. Шодлигидан бақириб-чақириб осмонга сакрагиси келиб-кетди. Ўзиям ўртоғлари қачон уйланасан, деб холи жонига кўймаётганди. Баъзилар: “Бу қиз бола, уйига совчи келишини кутаяпти, шу юриши бўлса яқин орада эрга теголмайди-ёв”, — деб аския қилса, нафсониятига тегиб кетарди. Мана энди ҳаммани тўйга таклиф қилади.

Салим ёшлигидан анча нимжон ҳамда содда бўлиб ўсди. Тинимсиз касал бўлавериши уни шу кўйга солганди. Мана ўша бўш-баёв йигитча эрта-индин уйланаман, деб турибди. Қувончдан юраги ҳапқириб кетаман дейди-я.

Салим кечқурун ўртоқлариникидан қайтиб, уйига кираркан,

хайратдан лол қолди. Худди тўй эртага бўладигандек, амма-холаларидан тортиб, тоға-амакиларигача уларникида тўпланиб туришган экан.

— Э, э, ана куёв тўранинг ўзлари ҳам ҳам келиб қолди-ку, — деб Салимни даврага тортишди.

Хол-аҳвол сўрашиб бўлишгач, биринчи бўлиб Хадича момо неварасига юзланиб гап бошлади.

— Ўғлим, сен менинг бош набирамсан. Мана кўриб турибсан, менинг ҳам бир оёғим шу ерда бўлса, биттаси гўрда бўлаяпти. Қаричиликда энди, нима қилай? Энди... битта тилагим — сенинг тўйингни ҳам кўриб қолсам, дегандим.

— Йўғ-е, хали кўп яшайсиз, — Салим ғудраниб қўйди.

— Унақа дема, Дилфузага келсак, гапида давом этди онахон, — у сенга муносиб эмас. Биласан. Уни битта холасининг ақли сал заифроқ.

— Қанақасига ақли заифроқ бўлсин, туппа-тузук жиннику, — лўкма ташлаб қўйди шартакироқ аммаси. Бувиси “ножўя гап айтиб юбординг”, дегандек қизига бир ўкрайиб қаради-да, сўзини улаб кетди.

— Шунинг учун бошқа бирор қизни кўз остингга олган бўлсанг айт, биз шунга қараб иш тутамиз. Бугун бу ерга тўпланишимиздан мақсад ҳам шу аслида. Атрофдагилар ҳам, “ҳа-ҳа” деб онахоннинг гапини маъқуллашди. Салим эса ўзини тамоман йўқотиб қўйди. Оёқ-қўли бўшашиб кетди. Танасидаги бор кучини тўплади-да, базўр ғудранди:

— Нима мен холасига уйланаман деяпманми?

Шунда амакилари, аммалари, ҳатто бувиси ҳам Холмат акага бир назар ташлаб қўйишди. Ота бошини қуйи солганча, каттиқ ўйга чўмганди.

Жиянининг қизишиб кетганини кўрган амакиси ҳам гапга аралашди.

— Қизишма жиян, ана отангга қара, — ҳамма ялт этиб яна Холмат акага қаради, — чап юзларида нўхатдай хол бор. Бу хол бобонгда ҳам бор эди, менда ҳам бор, фақат кўринмайдиган жойимда. Сендаям бўлса керак. Бунақа нарсалар авлоддан авлодга ўтади. Бизни тўғри

тушун, бўлажак келиннинг етти пушти тоза бўлиши керак. Биз фақат сенинг бахт-саодатингни ўйлаяпмиз.

Салимнинг қулоғига гап кирмади. Бир неча дақиқа олдин ёнгинасида турган севгани, энди ундан тобора узоқлашиб борарди. Алами келиб, “Бўлмаса мен уйланмайман”, — деди-ю, шарт ўрnidан туриб кўчага отилди. Ҳеч қандай куч уни бу ерда ушлаб қололмасди. Кўчага чиқиб, тўғри келган тарафга юрди. Ичидан изтиробли ўқирик отилиб чиқди. Ҳалима опа “Ўғлингизга қарасангиз-чи”, дея Холмат акани туртганча қолаверди.

Холмат ака бу чоғда ўзининг беқарор ва куракда турмайдиган ёшлиги, гуноҳга ботган, фақат ўзигагина аён бўлган мудҳиш тунни хотирларди. Дилфузанинг ақли заиф холаси аслида унинг синфдоши бўлиб, ёшлигида туппа-тузук эди. Бир куни мактабдан пахтага олиб чиқишди. Холмат ва унинг иккита ўртоғи пахта термай, тарози пайти далада яшириниб ўтиришганди. Шу пайт улардан бири аста калласини кўтариб, ўзлари томонга келаётган қизил куйлакли қизни кўриб қолди. Бу шубҳасиз Малика эди. Унинг нимасидир пахта терган эгатида қолиб кетган шекилли, пахтасини торттириб бўлиб, уни олиб кетгани келарди. Боядан бери беҳаё суратларни томоша қилаётган йигитчаларнинг ҳирси уйғониб кетди. Куйлақларини ниқоб қилиб бошларига ўрашди-да, ўлжани кута бошлашди. Малика ёлғиз ўзи, аллақандай қўшиқни хиргойи қилиб келарди. Йигитчалар Маликага оч бўридек ташланишди. Улар қизнинг номусига тегишмади, бироқ қаттиқ кўркқан қиз шу-шу кечалари йиғлаб чиқадиган, кундузлари тентираб аллақайларгадир кетиб қоладиган бўлди. У бутунлай ақлу-хушидан мосуво бўлганди. Қизни жинлар чалиб кетган деб гап тарқалди. Айтишларича аввал ҳам бир аёл билан бир эркак шунақа бўлиб қолган экан. Маликани кўрмаган дўхтир, табиб қолмади. Барча уринишлар бефойда кетди. Жиноятчиларни эса худонинг ўзи жазолади. Холмат ва битта ўртоғи автоҳалокатга учрашди. Ўртоғи вафот этди, Холматнинг оёғи синди, ҳалиям оқсоқланиб юрибди. Яна бирлари эса қилмиши ажрини беоқибат боласидан топди.

Холмат уйланадиган пайти келганда кўп йиллар жинни бўлсаям уйлансам фақат Маликага уйланаман, деб юрди. Лекин бирор киши

уни қўлламади. Кимдир уни қизнинг чиройига учаяпти деди, кимдир эса Холматнинг ўзиниям жин чалганга чиқарди. Охири тақдирига кўнишга мажбур бўлди. Холмат бир умр виждон азобида қоврилди. Бугун эса ўғли ўзи томонидан ақлий ногирон қилиб қўйилган қизнинг жиянига уйланмоқчи.

— Уйланасан, ўғлим, уйланасан! — деб пичирлади ота, — мен учун ҳам, ўзинг учун ҳам уйланасан. Уни албатта бахтли қилишинг шарт. Ота шундай деб, ўрндан қўзғалди. Бурчакда турган ҳассасини кўлига олди-да, ўғлини қидириб ташқарига чиқди.

Гўзалой СОЛИХ қизи

Гўзал Матёқубова — 1984 йил 13 январда Хоразм вилояти Янгибозор туманида тугилган. 2004-2007 йилларда Хоразм вилояти Янгибозор тумани Педагогика ва спорт коллежи талабаси, 2007-2009 йилларда ЎЗМУ филология факультети Олий адабиёт курси талабаси бўлган. 2009 йили “Хаёл сўқмоғи” номли шеърый китоби нашр этилган. 2008 йили “Ёшлар китоби”, 2010 йили “Ёшлик баҳори” номли альманахларга ижод намуналари киритилган.

ҒОЛИБА

Ҳикоя

— Ё, мадад!

Зарифанинг овози даврадан эшитилаётган "Ҳа, ҳа баракалла, бўшашма", каби ҳайқириқлардан фарқли ўлароқ, гулдуракдек янгради. Одатда, у кескин ҳаракат қилмасидан олдин шундай дерди. Бу сафар ҳам шундай деди-ю, рақибасини елкаси оша кўтариб, чирпирак қилиб, ерга урди. Унинг гурсиллашига ҳамоҳанг белининг қаеридир ғирчиллагандек бўлди. Мувозанатини йўқотиб, мулғиб кетди-ю, аммо ўзини ўнглаб олди. Давра тўфон тургандек қалқиди. Реферининг “Ҳалол”, деган овозини даврадаги хуштагу ҳайқириқлар босиб кетди. Зарифа полвонларга хос бўлган қирғий қараш билан жунбушга келган даврага разм солди, унинг офтобда бироз қорайган юзида англаб бўлмас маъно зоҳир эди. У белининг зирқирашига қарамай, алп йигитлардай қаддини ғоз тутди. Чалқанчасига ётиб, юлдуз санаётган рақибасини кўлидан тутиб турғизаркан, кўзи қувончдан сакраётган устозига тушиб, мийиғида кулиб кўйди.

Сўнги пайтларда ғолибликни кўлдан бермай келаётган Зарифани устози унинг ҳар бир муваффақиятидан ирғишлайди. Худди ғолиб Зарифа эмасу, унинг ўзи. Эндигина кураш ҳавасини олиб, гиламга тушган пайтлари рақибларини юлдуз санатиб ғурурланар, устозидек бу муваффақиятдан қувонарди. Аммо энди-чи, энди у нимагадир бундан хурсанд бўлмайди. Худди ғолиб бўлишга маҳкум ва мажбурдек. Шундай бўлсаям, у мухлисларининг руҳини туширмаслик

учун кўлини кўтариб кўйди. Энди тина бошлаган давра яна довулдек қалқди.

Зарифа рақибасига таъзим қилиб гиламдан тушганида ҳам давра гувранишдан тўхтамаганди. У салобатли қадамлар билан даврадан ерга қараб чиқаётган бўлса ҳам унга завқ-у шавқ, ҳавас билан тикилаётган минглаб нигоҳларни ҳис қилди. Уни даврадан чиқаверишда устози ва гуруҳдошларидан ташқари яна бир гуруҳ — пўрим кийинган ҳукумат аъзолари кутиб олишди. Афтидан, улар орасида каттаси бўлса керак, баланд бўйли, тепакал киши биринчи бўлиб, елкасини қоқди.

— Баракалла, ўзбегимнинг алп қизи, — деди у Зарифани кўлини сиқиб. Зарифа раҳмат айтиб улгурмай иккинчиси гап кўшди.

— Бопладингиз, қизим!

— Ўзбегимнинг қизи-да! — илиб кетди учинчиси.

Улар бири олиб, бири кўйиб Зарифани табриклашар, у эса ҳиссиз табассум билан бош ирғарди. Зарифа сирғалиб уни олқишлаётган одамлар орасидан чиқиб бораркан, чеккароқда турган, соқоли кўксини беркитган чол баланд овозда: — Зарифа қизим, — деди муҳим бир гап айтмоқчидай. Унинг момақалдироқдек овозидан ҳамма бир зумга тин олди.

— Боя, кескин ҳаракат килганингда ҳеч қаеринг лат емадим, дўхтир-пўхтирга кўриниб кўйсанг яхши бўларди, қизим!

— Нималар деяпсиз, отахон, — қарияга кескин бурилди тепакал киши, — қанақа дўхтир, уят бўлади-я! Ахир, бу ўзбегимнинг алп қизи, Барчиной авлоди-ку! Ҳали бу қизимиз бизнинг доврўғимизни жаҳонга кўп таратади. Ишонган тоғимиз бу, ҳали қизимиздан умидларимиз катта. Сиз унақа гапларингизни кўйинг, отахон!

Тепакал катта шундай деганча Зарифага йўл кўрсатди. Қария “катта”нинг гапидан кейин терлаган пешонасини артиб, “Ҳа энди”, деганча қолаверди.

Зарифа жойига ўтирганига фурсат ўтар-ўтмас, қаршисида гул кўтарган ўн-ўн бир ёшлардаги қизча пайдо бўлди. У кўлидаги гулни Зарифага узатаркан, нималардир деди-да, кўли билан ён томонига ишора қилди. Зарифа қизалоқнинг нима деганига тушунмаса ҳам, у кўрсатган томонга беихтиёр юзини бурди. Қизча кўрсатган тарафда

унга нозиккина жувон қўл силкир, нималардир деб қичқирарди. Олдинига Зарифа жувонни у билан танишишни истаган мухлисларидан биттасидир-да, деган хаёлга борди. Чунки бундай мусобақаларда у билан суҳбатлашмоқчи бўлган бирон бир киз ёки жувон топилиб қолар, гоҳида етмишни қоралаган кампирлар ҳам уни ўз холига қўйишмасди. Шу хаёлда Зарифа жувонга бир пас тикилиб тураркан, ичида нимадир жизиллагандай бўлди. “Зухра!” Унинг лаблари беихтиёр шивирлади. Ахир бу Зухра-ку! Унинг лоқайдлик эгаллаб олган вужудини энди шодлик тўлдирди. У шундай ҳаяжонланиб кетган эдики, ҳеч кимга қарамасдан ўтирганларни туртиб ўтиб, жувоннинг ёнига шошди.

— Зухра, — деди жувонни маҳкам кучоқлаб оларкан, — бормисан, наҳотки, ўзинг!

У дугонасини соғинч билан кучаркан, уларга қараб, жилмайиб турган йигитни энди пайқади. Зарифани унга разм солаётганини кўрган дугонаси:

— Таниш, хўжайиним, Шароф ака, — деди жилмайиб. Зарифа дугонасининг турмуш ўртоғи билан бош ирғаб кўришди. Булар эса жўжаларим, — деди шарақлаб куларкан Зухра.

Зарифа ҳалиям уни шаддодлиги қолмаганини пайқаб унга қўшилди.

— Жўжаларинг нечта?

— Ҳозирча учта, бу катта қизим, яқинда тўртинчи синфга боради, — деди у ўзига ўхшаган қорача, ҳалигина Зарифага гул берган нозиккина қизалокқа ишора қилиб.

— Булар дадасини эркатойлари, Ҳасан-Хусан, яқинда мактабга чиқишади. Тез ора яна битта жўжа кўз очади. Зухра шундай деб ёнида турган турмуш ўртоғининг ёқасини тузатган бўлиб, унга эрқаланиб қўйди.

Шароф икки дугонани ёлғиз қолдириш учун болаларини олиб, уларга унчалик узоқ бўлмаган ўриндиқлар томон кетди. Зарифа уларнинг орқасидан ҳавас билан қараб қоларкан, — болаларинг дарров катта бўп қолишибди-а, — деди ўзи билмаган ҳолда.

— Ҳа, — деди Зухра ҳам жилмайиб, — катта бўп қолишди.

Зухра шундай деб ундан кўзини олмай ўтирган турмуш ўртоғига

кўл силкиб қўйди. Уларга қараб ўтираркан, Зарифанинг юрагида нимадир чирт-чирт узилди. Аммо дугонасига сир бой бермади. Кенг кулочларини ёйиб дугонасини елкасидан кучди.

— Намунча озғинсан, ҳалиям семирмабсан-а! — ҳазиллашди у.

— Сендақа семиз бўлгандан, озғин бўлган яхши, — қолишмади Зухра ҳам. Уларнинг суҳбатлари анча давом этди. Ғолибларни тақдирлаш вақти етиб келгани учун ноилож Зухра билан хайрлашиб жойига қайтди. Аммо кўз олдидан Зухрани мамнун чехраси кетмасди. У тақдирлаш маросимида ҳаммадан баландда туриб, уни олқишлаётган одамларга лоқайд бокиб турар, ҳар гал байроқни елкасига солиб, мадҳия янграганида бош кўтарадиган ғурур бу сафар қаёққадир ғойиб бўлганди. Зарифа шохсупанинг энг юқорисида турган бўлса ҳам, мақтовлар кўпайган сари ўзининг ер тубига кириб кетаётгандай ҳис қилар, кўзлари шу тобда ҳеч нимани илғай олмас, фақатгина узоқдан кўл силкиётган Зухра ва унинг турмуш ўртоғини, уларнинг худди бир томчи сувдек ўхшаш эгизакларини-ю, бўйчан қизини кўриб турарди.

...Отаси унинг пойқадамига ҳовлига кирмасданоқ катта кўчқор юмалатди. Қариндош-уруғ, маҳалла-кўй йиғилди. Ҳамма уни ғолиблиги билан табрикларди. Зарифа эса ҳаммасига ҳиссиз боқар, унинг учун ҳаммаси бемаънилик бўлиб туюлар, ҳамма уй-уйига тарқалиб, тезроқ ёлғиз қолишни хоҳларди. Ниҳоят, ҳамма дабдабалар тугаб, фақат яқинлари қолди.

Бутун оила дастурхон атрофида йиғилди. Оиласидагилар унга қанчалик ҳурмат кўргизишса, у ўзини шунча ёлғиз, нотавон сезар, яқинлари унга худди четдан келган одамга қарашаётгандек туюларди. Унинг бутун вужудини англаб бўлмас бир тундлик қамраб олганди. Овқатдан кейин отаси “таом ҳақи”, деб фотиҳа ўқиди. Фотиҳа ўқиркан, Зарифани “мартабанг бунданам улуғ бўлсин”, дея дуо қилди. Зарифанинг ичида нимадир ғимирлади. Унинг “Ундан кўра бахтли бўл, десангиз бўлмайдими, ота”, дегиси келди-ю, аммо буни тилига чиқаролмади. Дастурхон йиғиштириб олингандан кейин ҳам ўтирган жойида ўтириб қолди. Унинг ичини қамраб олган тундлик энди ташқарисига ҳам кўчганди. Буни кўриб безовталанган онасининг саволига минғирлаб жавоб берган бўлди-ю, хонасига йўналди.

Тўшагини ёзиб, ўзини ўринга ташлади. Ўзини чидаб бўлмас даражада ланж сизди, ич-ичидан қандайдир ғашлик қайнаб чиқарди. Чарчаганига қарамасдан кечаси билан ухлаёлмай, тонгга яқин кўзи илинди. Кўзини очганида боши лўқиллаб оғрир, қимирлашга ҳоли йўқ эди. Ўтиб кетар, деган илинжда кўзини юмиб қанча ётди, билмади. Бир маҳал онасининг "қизим", деган овозидан кўзини очди.

— Турдингми, қизим?

— Ҳа, — деди билинар-билинемас Зарифа.

— Турақол, соат ўн бирга яқинлашди, чойингни ичиб ол. Тўйга чиқмайсанми?

— Қанақа тўй?

— Очил кўшни қизини узатапти-ку!

— Нилуфарними?

Онаси "ҳа" ишорасини қилиб бошини қимирлатди.

— Кимга?

— Сафар қассобнинг сен билан ўқиган ўғли бор эди-ку, ўшанга.

— Собиргами?

Зарифани ўзи билмаган ҳолда овози титраб кетди. Кўз олдига унинг муштидан оппоқ кўйлаги қонга бўялган синфдоши келди. Эсида, болалигида ҳар доим Собир билан ўйнарди. Собир новчагина, мулойим, қизларникидай катта-катта кўзлари пирпираб турадиган бола эди. У ҳар доим Зарифа қаерга борса унга эргашиб юрар, ўзича безори болалардан ҳимоя қиларди. Унинг бу ҳаракатлари Зарифанинг кулгусини қистатар, уни "шланка" деб мазах қиларди. Шу тахлит йиллар ўтди. Ўшанда мактабнинг битирув кечаси эди. Даврада қизлар билан ракс тушаётган Зарифани Собир четда туриб киприк қоқмай кузатарди. Қиз шўхлик қилиб, унга кўз қисиб қўяр, им қоқиб, бу ёққа келсанг-чи, ишорасини қиларди. Аммо Собир қилт этмасдан унга тикилиб тураверди. Ниҳоят мусиқа ҳам тинди. Қизлар аста-секин даврандан чиқа бошлашди. Шу пайт охирда келаётган Зарифанинг кўлидан Собир секин ушлади.

— Зарифа, — деди у. — Мен сенга бугун бир гап айтмоқчиман.

— Бўпти, икки гап эшитаман, — ҳазил қилди Зарифа кўлини тортиб оларкан.

— Мен сенга жиддий гапиряпман, — Собирнинг овози қалтираб

кетди. Уни бундай ҳолатда кўрмаган Зарифа анграиб қолди. Ҳамманинг нигоҳи уларга қадалганди.

— Бу гапни сенга ҳамманинг олдида айтмоқчиман.

Зарифа беихтиёр атрофига аланглади. Атрофдагилар уларни мик этмай кузатишарди. Сукутни Собирнинг овози бузди.

— Зарифа, сени яхши кўраман. Сенга совчи қўймоқчиман.

Собирнинг бу гапи Зарифага эриш туюлди. Бирданига қаҳ-қаҳ отиб кулиб юборди. Собир у томонга бир қадам ташлаб, қизнинг биллагидан ушлаш учун яна қўлини чўзди. Зарифа бундай бўлишини кутмагани учун Собирни юзига мушт туширганини ўзи сезмай қолди. У бурнини ушлаётган синфдошига ҳам эътибор бермай, уйига жўнаб қолди. Шундан кейин умуман Собирнинг юзига қарамади. Собир эса ҳадеб унинг йўлини пойлар, Зарифага илинжга ўхшаш маъюслик билан тикилар, Зарифа эса бунга эътибор қилмас, унинг бутун фикру хаёли кетма-кет бўлаётган мусобақалар-у, қандай бўлмасин ғолибликни қўлга киритиш билан банд эди.

— Турмайсанми, нима бўлди сенга?

Зарифа хаёл билан бўлиб тепасида турган онасини унутиб қўйганди.

— Тургим келмаяпти, яна бироз ётай.

— Майли, бўлмаса мен тўйга чиқиб келаман.

Онаси шундай деди-да, чиқиб кетди. Зарифа онаси чиқиб кетгандан кейин ҳам бироз кўзини юмиб, хаёлга чўмиб ётди. Кўча тарафда қаттиқ ангиллаган итнинг овозидан ўзига келиб, ўрnidан турди. Кўрпа-тўшагини йиғиштириб ҳовлига чиқди. Тоза хаводан ўпкасини тўлдириб нафас олди, ўзида бироз енгиллик сезди. Муздай сувда юз-қўлини юмиб, онаси дамлаб кетган, совуб улгурган чойдан бир пиёла ичган бўлди. Ҳовли айланиб, ариқ бўйига экилган райхонларни тебратди. Ҳавога таралган муаттар бўйлардан бахри-дили очилгандай бўлди, руҳида бироз енгиллик сезди. Хонасига қайтиб ўзини кўзгуга солиб, калта қилиб қирқилган сочларини тараб, ўзига оро берди. Хонасини наридан-бери йиғиштириб, меҳмонхонага ўтди. Меҳмонхона дид билан безатилган. Бу ерда чинни идишлардан тортиб, ноёб ҳайкалчаларгача топилади. Зарифа бу буюмлар ҳар доим кўзининг олдида турса ҳам, яна бир томоша қилгиси келиб,

меҳмонхона тўрида ясатилган шифонер томон юрди. Бу ерда унинг турли мусобақаларда олган совринлари, олтин-кумуш медаллари жой олганди. Совринлар тартиб билан тахланган, ёнларида дипломлари ҳам қўйилганди. Зарифа уларни бир-бир томоша қиларкан, кўча тарафдан янгаларнинг ёр-ёр айтган овозлари эшитилди. Зарифанинг вужудига уни тарк этганига кўп бўлмаган ўша дард қайтиб кирди. Юрагининг қаеридир симиллаб оғриди. Кўз олдида чек-чегараси йўқ бўшлиқ пайдо бўлди. Беихтиёр унинг қўллари мушт бўлиб тугилди ва ўзи билмаган ҳолда шифонерга қарсиллаб урилди. Қатор қилиб терилган нарсалар эса гиламга сочилиб кетди. Зарифа шифонер олдида тахтадай қотиб турар, сочилиб ётган совринларга лоқайд боқар, унга ўша ўй-хаёллар яқинлашар, ёр-ёр садолари эса тобора узоклашарди.

ЭЛДОР

Ҳикоя

Айни саратон вақти, ғир этган шабада йўқ. Қуёш ёндираман дейди. Элдор энди сигирларни тўранғилар соясига боғлайман, деб турганида арқонлар эскилигидан узилиб, сигирлар шаталоқ отиб, ҳар томонга тарқаб кетишди. Уларни тутиб боғлайман дегунча, ҳолдан тойди. Дармони қуриб, оёқларини зўрға судраб уйига келди.

Ҳамма пешин уйқусида, ғимир этган жонзот йўқ. Элдор эшик олдида бирпас серрайиб турди-да, иссиқнинг зўридан терлаган юз-кўзларини артди. Эшикни ғичирлатмасликка тиришиб, секингина уйга кирди.

Хайрият, ҳаммаси ухлашган экан. Жойига бориб ётмоқчи эди-ю, лекин кўрқувни очлик енгиб, дастурхон олдида келди. Ҳар доим хонтахта устида нон, чойнак-пиёла, хитой чиннисига ўхшаган чиройли идишда мураббо ёки шакар турар, овқат вақтида йўқ бўлса, бувиси унинг насибаси деб, оз бўлса-да ликопчада овқат кўярди. Ҳозир ҳам дастурхонни очаркан, ликобча тўнқарилган товоқдаги ошни кўриб, иштаҳаси карнай бўлиб кетди. Келинойиси чиқиб қолишидан кўрқиб, ювиксиз қўллари билан апил-тапил ош ея бошлади. Шошганидан, хонтахта четида турган кичкина Икромнинг

сут идишини туртиб юборди. Сут идиш хонтахтадан пастга тушмасдан айланиб-айланиб бориб нон турган баркашга "жаранг" этиб урилди. Элдор кўзларини катта-катта очиб қотиб қолди.

— Бўлди, тамом, бошланди, — деди ўзига-ўзи пичирлаб.

Унинг ўзига-ўзи гапириши кимгадир дардларини тўкиб солаётган одамга ўхшарди.

— Ҳа, қирчинингдан қирқилгур, қаерлардадир санқиб юриб, уйга келиб ҳамманинг уйкусини бузасан. Тақирлатмай заққумингга ютсанг ўласанми?!

Келинойиси кичкина ўғилчасини овутаркан, тинмай қарғанарди. Келинойисининг овозини эшитиб, қўшни хонадан бувиси чиқди. Элдор худди шундан кўрққанди. Бувиси кела солиб унинг юзига тарсаки тортиб юборди. Қулоғидан чўзиб:

— Қаерда эдинг? — паст овозда зўриқиб пичирлади.

Тарсаки зарбидан Элдорнинг кўзларига ёш келди. Бўғзига нимадир тикилиб, гапиролмади.

— Бола бўлгунча бақа бўлсанг бўлмасмиди? Мени кунимдан бурун ўлдирасан-ку!

Унинг овозида қандайдир ҳазинлик бор эди.

— Уст-бошига қаранг энди буни, қўлларига қаранг, қўллариниям ювмаган-а!

Элдор келинойисига кўз остидан қаради. У икки кўлини белига тираганча турар, тинмай жаврарди.

— Кап-катта бола-ю, уйга бир тийинлик фойдаси тегмайди. Мол боқаман деб, худо билсин, қаерларда юради?! Ҳалитдан шундай бу, катта бўлгач қандай бўлар экан? Қўлидан бир иш келмайдиган безори босмачи бўлади-да, отасига ўхшаб...

Элдор бу гапларни кўп марта эшитган бўлса ҳам эътибор бермайди. Чунки, у билади, отаси босмачи бўлмаган. Унинг лақаби шундай. У отасини кўрмаган бўлсаям билади.

Бувиси унинг билагидан тутди, судрагудек қилиб эшик ёнига борди.

Эшикни очди.

— Бор, юзларингни, оёқ-қўлларингни ювиб, жойингга бориб ёт!

Элдор кўз остидан бувисига қаради. Бувисининг кўзларида ёш

ғилтиллерди. Элдорнинг караганини кўриб, сездирмаслик учун юзини тескари бурди. Элдор сизди. Билиб билмасликка олди.

Элдор яхшилаб ювинди-да, оёқ учида юриб, жойига бориб ётди. Энди ҳамма тинчиб қолган. Кичик холаси ҳам бошини ёстиқ тагига тикиб, пишиллаб ухларди. Афтидан, боя шовқинни эшитмаслик учун шундай қилганди.

Олдинлари келинойиси унга жуда меҳрибон эди. Кейин туғди. Ўзининг болалари бор. Ундай деса, бувиси-чи? Йўқ, билади, бувиси уни яхши кўради. Фақат келинойисига аччиқ қилади. Уни кичкиналигидан бувиси тарбия қилган. Эмизиб катта қилган. Айтишларича бувисига "меҳр" сути келганмиш. Ҳатто, кечалари ҳам уни ойисига бермасдан ўзи билан олиб ётаркан. Барибир, у бувисини яхши кўради. Аслида ҳаммаси буваси билан тоғаси ишлагани кетиб, ойиси турмушга чиққанидан кейин бошланди.

Энди у на ойисиникига сиғади, на бувисиникига. Эҳ, катта бўлиб қолсам Гулнозни олиб, бу ерлардан кетардим. Бечора Гулноз! Унинг аҳволи ҳам уникадан кам эмас. Тўғри, у ойиси билан бирга. У ойисининг турмуш ўртоғини "отам" деб билади. Лекин унақамас. Аслида Гулноз Элдор билан ҳам ўгай. Фақат ойилари бир. Шундай бўлса-да, у Гулнозни яхши кўради. Элдор Гулнознинг дадасигаям "дада" демаган, ҳозиргигаям "дада" демайди. Яқинда у яна укалик бўлди. Лекин уям ўгай. Унинг дадасиям, ойисиям бор. У билан Гулнознинг эса ойиси бор, дадалари йўқ. Иккиси ҳам дадасини кўрмаган. Иккисининг ҳам дадалари туғилмасдан бурун ойисини ташлаб кетишган. Бечора Гулноз, худди ойисига ўхшайди. Ойисидек чаққон, ойисидек меҳрибон. Ўзи кичкина бўлса ҳам кучи етадиган ишни чиройли қилиб бажаради. Қизик, сира тушунмайди. Ойисидек яхши аёлни унинг дадаси, Гулнознинг дадаси нега ташлаб кетишган экан-а? У Гулнознинг дадасини кўрган. Эс-эс эслайди. Ўзининг дадасини эса мутлақо кўрмаган. Эшитишича, у худди дадасига ўхшармиш. Унга ўхшаганидан ойисига ўхшагани яхшийди.

Элдор хаёл аралаш у ёнидан бу ёнига ўгирилди. Ўгириларкан, дераза тагидаги жавонга кўзи тушди. Жавонда ўзининг китоблари чиройли қилиб тахлаб қўйилганди. Уни тунов куни ойиси билан келган Гулноз тахлаганди. Чиройли қилиб тахлабди, дея хаёлидан

ўтказди Элдор. Китобларнинг сиртига 3-синф деб ёзилганди. Ҳа, мактабгаям оз қолди. Яқинда у 4-синфга боради. Энди 4-синф китобларини сотиб олиши керак. Бувиси сотиб олиб берармикан? У олиб бермаса ойиси олиб берар... Ойиси ҳам олиб бермаса-чи? Унда нима қилади? Бу ҳам бир можарога сабаб бўлмасайди? "Эҳ, катта бўлиб қолсам эди" — деди ўзича. Кейин ёмон хаёлларни миясидан қувиш учун кўзини юмди. У ҳар доим яхши нарсаларни хаёлига келтириш учун шундай қиларди. Бир пайт пешонасини майин бир қўл силаётганини ҳис қилиб кўзини очди. Қараса, тепасида ойиси ўтирибди. У жилмайди-да, унинг оёқ томонига ишора қилди. Унинг оёқ томонида бир киши қовоқларини солиб ўтирарди. У киши Элдорни қараганини кўриб, мулойимлик билан сўз қотди.

— Ҳа, ўғлим нима қилиб ётибсан? Тур, кетдик. Сени олиб кетгани келдим.

Элдор сапчиб ўрнидан турди.

— Сиз кимсиз?

Ойиси Элдорни елкасидан тутиб, секин ўзига қаратди.

— Бу киши сенинг даданг бўлади, ўғлим. Сени олиб кетгани келибди.

— Дадам?!

Элдор нима дейишини билмай жим бўлди. Шу пайт Гулнознинг "Элдор! Элдор!" деган товушини эшитиб ҳайрон бўлди. Нега энди Элдор деяпти, ахир доим ака дерди-ку!

— Хўш, ўғлим, мен билан кетасанми? — хаёлини бўлди ҳалиги киши.

— Йўқ, — деди Элдор. — Кетмайман!

— Кетмайсанми?

Кўзларини совуқ йилтиратди ҳалиги киши. Элдор жавоб бериш ўрнига жойига ётиб олди.

— Кетмасанг... Кетмасанг... Мана сенга, кетмасанг...

Ҳалиги киши унинг орқасига оғир, пошноли этик кийган оёғи билан тепди. Тепкининг зарбидан унинг юмиб олган кўзлари ярқ этиб очилди. Қараса дадангман, деган кишининг ўрнида келинойиси турарди. Ойиси ҳам ғойиб бўлибди.

— Сенга индамаса, кун ботгунчаям ухлайсан. Тур, яшшамагур,

молларга кет! Оч қолгандир бечоралар...

Элдор ўрнидан сакраб турди-да, ташқарига югурди. Остонада ўтирган бувисига қоқилиб кетишига сал қолди. Бувиси изтироб тўла, мунгли кўзлари билан қараб:

— Болам, ҳеч бўлмаса кўлингга озгина нон олиб кетгин. Оч бўлсанг ерсан, — деди.

Элдор уйга қайтиб кирмоқчи эди-ю, лекин мажол итмади. Бўғзига нимадир тикилди. Уни нимадир бу ерлардан узоқларга судраётгандек бўлди. Асфальт йўлни кесиб ўтиб, ёлғизоёқ йўлга тушиши билан югуриб кетди. Унинг кўзлари ҳеч нарса кўрмас, қаёққа кетаётганини ўзи ҳам билмас, агар тўхтаса нимадир содир бўладигандек фақат югурарди...

ШАҲАРЛИК ҚИЗ

Ҳикоя

Пешин. Ҳали баҳорнинг бир неча кунлик ҳақи бўлишига қарамай, ҳаводан ёз нафаси келади. Қайрағоч тагидаги сўрида онам кўрпа қавияпти. Уй биқинида олапар итимиз тил осилтириб мудрапти. Ўзи қоп-қораю, негадир унга отам олапар деб ном берган, биз ҳам шунга ўрганганмиз. Бир сафар дугонам Дилфуз “Итингнинг номи олапар эмас, қорахонми, қоравойми бўлиши керак”, деганди ўзича билоғонлик қилиб. Мен ҳам унинг гапига кириб “қорахон, қорахон”, деб жаврайверганимдан отамдан дакки эшитганман. Аслини олганда ўзи ҳар доим шунақа, янгиликни Дилфуз топади-ю, ўрганиш эса мендан. Мана яқинда холасиникига меҳмонга бориб, “бештош” деган ғалати ўйинни топиб келди. Шундан бери бедана тухумидеккина бешта сийқа тош кўлимиздан тушмайди. Ўрганиб қолганман-да. Дилфуз ҳам ҳовлимизга эрталаб келса кечқурун кетади. Ҳозир ҳам сўрини ёнида кўлидаги тошларни ҳар замонда шақирлатиб мени кутаяпти. Ўзимга қолса аллақачон Дилфуз билан ўйнаётган бўлардим, аммо ноилож.

Ипнинг учини тупуклаб тўғрилаб, игнага ўтказарканман кўшнимиз Зулхумор хола кириб келди. Бу гапдон холани ёқтирмасам ҳам, ҳозир жуда яхши кўриб кетдим.

— Ҳорманг-ов, овсин, — деди у биз тарафга семизлигидан ҳарсиллаб қадам ташлаб келаркан.

— Бор бўлинг-ов, келинг кўшни, — дея онам ўрнидан туришга ҳозирланди.

— Сиқилиб кетдим, шунга бир олдингизга чиқай дегандим.

— Яхши қилибсиз, ўзимам зерикаётгандим, — онам жойидан кўзғалиб у билан кўришди. Зулхумор холани келганидан фойдаланиб секин ўрнимдан турдим-да, Дилфузга “кетдик” имосини қилдим. Онамнинг кўзини шамғалат қилиб ҳовли этагидаги боғнинг тўрига чопиб кетдик. Бизнинг ўйнайдиган жойимиз боғимизни тўридаги катта тут дарахтининг таги эди. Мевасининг ҳар донаси бошмолдоқдай келадиган тут шохларининг ярми бизнинг ҳовлимизда қолган бўлса, ярми Ҳадича холаларни ҳовлисига ўтиб кетганди. Дарахт тагига борганимиздан кейин Дилфуз уф уриб, ерга таппа ўтирди. Унинг ёнига чўккаладим-да, юзи пўрсиб турган ерни кўлим билан супурдим. Кўтарилган қуюқ чангни ҳайдаш учун кўлимни бирикки обориб обкелиб, тошларни ёйдим. Дилфуз худди ҳеч қачон кўрмаган нарсасини кўраётгандай кўзларини катта-катта очиб:

— Айтганча, Ҳадича холаникига келган шаҳарлик қизни кўрдингми? Ойим роса мақтади, сочлари узунмиш-а! — деди менга саволомуз тикилиб.

Кўз олдимга пушти ранг кўйлак кийиб юрадиган оппоқ қиз келди.

— Ҳа, — дедим мақтанганнамо, — мен уни ҳар куни кўраман.

— Ростданми!?

— Ҳа рост.

— Ростдан ҳам сочлари узунми?

— Сочлари узу-ун, кўйлаги мана бу ерига келади, — ўрнимдан туриб тиззамдан пастроғини кўрсатдим, — иш қилганида кўйлагининг устидан этакбанд боғлаб юради.

— У билан гаплашдингми, — ҳайратини яширолмайд сўради Дилфуз.

— Гаплашмадиму...

— Нима қилдинг, бирга ўйнадингларми, — ичи қизиди унинг.

— Бирга ўйнамадигу, — чайналдим, — лекин уни ҳар куни кўраман.

— Қандай кўрасан?

— Кўришни хоҳлайсанми, юр уни кўрсатаман.

Ўрнимдан туриб тутга чиқа бошладим.

— Қаёққа, — хайрон бўлди Дилфуз. Унга қарамасдан қўлим билан “чиқ” ишорасини қилдим. Дилфуз бир пас анграйиб турди-да, шохларга осилиб изимдан тирмашди. Йирик шохлар кесишган жойга ўрнашиб ўтириб олдим. Бу ердан Ҳадича холани ҳовлиси кафтдек кўриниб турарди. Ҳадича хола ўзини елпиғич билан елпиб ўтирар, шаҳарлик қиз ҳовли супурадди.

— Шуми шаҳарлик қиз, — сўради ёнимга келиб ўрнашган Дилфуз.

— Ҳа, — дедим секин шивирлаб, худди шаҳарлик қиз эшитиб қоладигандай.

Аммо шаҳарлик қиз ўзини юмуши билан банд эди. У бошига янги келинчақлардай рўмол ўраб олган, рўмол тагидан қора, қуюқ сочлари чиқиб турарди. У ҳовлини супуриб бўлиб, бир чеккада турган пақирни олди. Ҳовли этагидан оқиб ўтадиган ариқдан сув олиб, супурилган жойга майдалаб сепа бошлади. Унинг қўллари тез-тез ҳаракатланар, сув парчалари қуёш нурида жилоланиб бир текис ерга ёйиларди. Шаҳарлик қиз ҳовлини ярмига борганида қаердандир мушук боласи келиб, унинг оёғига суйкалди. Шаҳарлик қиз пақирни ерга қўйди-да, мушук боласини қўлига олиб, унинг бошини меҳр билан силади. Кейин уни сўри устига қўйиб, ишини давом эттирди. У зумда ҳовлига сув сепиб бўлиб, қўлини этакбандига артганча, дорга ёйилган кийимлар томон юрди. Уларни йиғиштириб олиб, ҳафсала билан тахлай бошлади. Афтидан кийимларни ҳам унинг ўзи ювганди. Мен унинг чакқон ҳаракатларини кузатиб турарканман, Дилфуз энгимдан тортди.

— Юр, тушайлик, зерикиб кетдим, яхшиси ўйнайлик.

Зумда ўзимизнинг майдонимизга қайтиб, ўйинимизни бошладик. Билмадим орадан қанча вақт ўтди. Бир пайт онамнинг “қизим-у”, деган овози эшитилгандай бўлди.

— Онамми, — Дилфузга савол назари билан қарадим. У бир зум атрофга қулоқ солиб турди-да, елкасини қисди. Парво қилмай ўйинга машғул бўлиб кетдик. Бир оздан кейин яна шу овоз эшитилди.

— Онам, — ўрнимдан сакраб туриб сўри тарафга югуриб кетдим.

— Қаерда юрибсан, яна тут тагидамисан, — жаҳли чикди онамнинг. Зулхумор холани ёнида уришаётгани учун ер тагидан онамга хўмрайдим.

Тумтайиб турганимни кўриб, онамнинг баттар зардаси қайнади.

— Хўмраймасдан ичишга сув олиб кел.

Индамасдан ошхона тарафга қараб юрдим. Шангилда сув обчиқар эканман, ҳовлини эшиги очилиб Ҳадича холанинг қораси кўринди.

— Ҳали буёқдамидингиз, сизни қидириб чиқаётгандим, — деди Зулхумор холага қараб.

— Келинг шуёқдаман, хашар қиляяпман, — табассум қилди Зулхумор хола.

— Келинг, сиз ҳам хашарга, мундоқ чиқай демайсиз, — ўпкалаган бўлди онам.

— Мана чикаяпман-ку, куллуқ бўлсин кўрпа чиройли чикаяпти, — деди Ҳадича хола сўрига келиб ўтираркан. Кейин қўлтиғидан янги тикилган атлас кўйлакни олиб ёйди. Атлас кўйлак офтобда ялтиллаб кетди.

— Вой бунча чиройли тикибди, — ҳайратини яширолмади Зулхумор хола, — тўғриси бунчалик яхши тикади деб ўйламагандим. Кўли дард кўрмасин.

— Ҳа, жуда чиройли чиқибди, менга ҳам тикиб берармикан, — деди онам кўйлакни у ёқ-бу ёғини айлантириб кўраркан.

— Вой, тикиб беради, кўшни, Раънохон бунақа ишлардан сираям қочмайди.

Гап шаҳарлик киз тўғрисида кетаётганини дарров англадим.

— Мана Зулхуморга тикиб берди, — давом этди Ҳадича хола, — кўшни маҳалладан иккита аёл келувди. Уларгаям тикиб берди. Менгаям тикиб берди, чиқсангиз кўрсатаман. Уям жуда чиройли чиқди. Зулхуморни кўйлагини эрталаб битказувди, энди ширинлик пишириб бермоқчи. Шунга сизникига элакка чикувдим. Ўзимизникини ҳеч тополмаяпман, билмайман нима қилганман.

— Нима қилмоқчи, тортми, — сўради Зулхумор хола.

— Билмадим, туркча пиширик деди шекилли, номи қанақайдия, — у пешонасини тириштириб менга юзланди, — нима деб аталарди,

сен билмайсанми?

Кўйлақдан кўз узмай унга жавобан елка қисдим.

— Бу қаерданам билади, куни ўйин ўйнаш билан ўтади, — мени ўрнимга жавоб берди онам, кейин менга ўгирилиб, — кўрдингми сен тенги қизни нима ишлар қилаётганини, бор элакни олиб чиқ, — деди жеркиб. Ошхонадан элакни олиб чиқиб, Ҳадича холага узатдим. Онамни улар билан андормон бўлаётганидан фойдаланиб, яна тут тагига чопдим.

Эртаси куни Ҳадича хола элакка кўшиб, целофан халтада пишириқ олиб чиқди. Онамдан улишимни олиб яна тут тагига югурдим. Ширинликни Дилфуз билан тақсимлаб едик. Устига ёнғок қадалган, пишириқ оғзимда худди музқаймоқдек эриди.

Кечқурун Зулхумор холаникига меҳмонлар келди. Ҳамма бола-бақра Зулхумор холалар уйи олдида. Ҳамма ўз тенгилари билан қандайдир ўйин билан машғул. Ўғил болалар уруш-уруш ўйнаган, айримлар яшинмачоқ, биз ҳам қизлар билан айлана бўлиб ўтириб бештош ўйнашга киришгандик. Бир маҳал ёнимда ўтирган Мадрим муаллимнинг қизи Иқбол биқинимга туртди.

— Қара, телевизорда кўрсатган, биологиядан биринчиликни олган қиз, — деди дарвозага суяниб ўйнаётганларни кузатаётган шаҳарлик қизни кўрсатиб.

— Йўғе, — дедим ишонқирамай, — ростданам телевизорда чиққанми?

— Ҳа, дадам айтдилар. Яна айтдиларки, бу қиз ўзбек тилидан ташқари учта чет тилини биларкан.

Бир шаҳарлик қизга бир унга қараб қўярканман, бу гапларни эшитиб шаҳарлик қизга ҳавасим кетди. Шаҳарлик қиз бизни у ҳақда гаплашаётганимизни сизди шекилли, бир бизга, бир ён-верига қараб ўнғайсизланди. Аммо лаҳза ўтмай, ўзини тутиб олиб, биз тарафга қараб тураверди. Унинг боқишларида илинжга ўхшаган изтироб бор эди. Унинг биз билан ўйнагиси келаяпти, деб ўйладим. “Бу ёққа кел” имосини қилиб, унга қўл силкидим. Мени қўл силкиганимни кўриб, қизлар ҳам уни чақира бошлашди. Шаҳарлик қиз нима қиларини билмай довдираб турди-да, иккиланиб биз томонга кела бошлади.

— Кел, биз билан ўйнайсанми, — деди Дилфуз унга қараб.

Шаҳарлик қиз “ҳа” маъносида бошини қимирлатди.

— Ўтир, ўйнашни биласанми?

— Йўқ, — деди шаҳарлик қиз кўзларини пирпиратиб, Дилфуз кўрсатган жойга ўтираркан.

— Мана қара, — деди Дилфуз кўлидаги тошларни кўрсатиб, — шунақа бешта тош бўлади, шунинг учун ўйинни отиям бештош. Ҳозир мени олти очком бор, яна мени галим, мен ўйнайман, қараб ўтирсанг ўрганасан. Галинг келганда бирликдан бошлаб ўйнайсан.

Дилфуз шундай деб ўйинни давом эттирди. Навбат шаҳарлик қизга келди. У кўлига тошларни олиб, ўйланиб қолди. Дилфуз бошқатдан тошни кўлига олиб бир бошдан кўрсатиб берди. Шаҳарлик қиз тошни олди-да, яна туриб қолди. Дилфуз уни ҳолатини кўриб, — келинглар, яхшиси “картчқа-картчқа” ўйнаймиз, — деди. Кейин шаҳарлик қизга қаради, — сен биласанми? Шаҳарлик қиз бошини сарак-сарак қилиб “йўқ” ишорасини қилди.

— Оқ теракни-чи?

— Йўқ.

— Ўртага тушарни-чи?

— Йўқ.

— Ғоз ва бўриларни?

— Йўқ.

— Нимани биласан ўзи, — Дилфузни аччиғи чиқди.

Шаҳарлик қиз кўлидаги тошга қараб жим қолди. Уни туришини кўриб раҳмим келиб кетди. Яхшиси бештошни ўйнайверайлик, шу яхши, ўрганиб кетади, дедим Дилфузга қараб. Яна қизлар билан айлана бўлиб ўтириб олдик.

– Қара, — дедим шаҳарлик қизга. — Олдин бирларни ўйнайсан, кейин иккилик, кейин учлик, кейин тўртлик, кейин финал, кейин супер финал, унда тошларни осмонга отиб кўлингни орқаси билан тутиб оласан, қанча тутиб олсанг, шунча ачко олган бўласан, тушундингми?

У менга худди партадошим Шарифга ўхшаб қараб турар, Шарифга математикадан қанча ўргатмай, тушундим дегандай бошини қимирлатиб кўяр, гал мисол ечишга келганда қандай эди, деб сўрарди. Шаҳарлик қиз ҳам худди Шарифга ўхшаб бошини қимирлатди.

Шундан кейин ўйинни бошладик. Гал айланиб унга келди. У қўлига тошни олди-да, туриб қолди. Уни тўхтаб қолганини кўриб, бошласанг-чи, дедим қистаб. У мени шоширганимдан кейин худди ўйинни бошламоқчидай тошларни ажратди, қўшди, яна ажратди. Кейин тошларни ҳаммасини бир қилиб қисимлади, қўлини томирлари бўртиб кетди. Тошларнинг бир-бирига ишқаланишидан шиқирлаган овоз чиқди. У шу ҳолича бир пас турди-да, “қандай эди”, дегандай яна менга қаради. Мен қолиб, менинг ўрнимга қизлар чувиллашиб кетишди. Шуниям билмайсанми... мана бунақа бўлади... қара бунақа қиласан... осмонга бундай отасан... ҳалиям ўрганмадингми... ўзи ўйин ўйнаб кўрганмисан... Шаҳарлик қиз ҳар тарафдан чувиллашаётган қизларга бир бир аланглади-да, бирданига юзини беркитиб йиғлаб юборди. Кейин ўрнидан турди-да, ҳовлига чопиб кириб кетди. Шаҳарлик қизни изидан қараб қоларканмиз, уни нима учун йиғлаганини билолмай, бир-биримизга қараб елка қисиб қўя қолдик.

БАХТИЁР АБДУҒАФУР

Бахтиёр Расулов — 1980 йил 26 августда Наманган вилояти Уйчи туманининг Ёрқўрғон қишлоғида туғилган. 2001 йили Наманган Муҳандислик педагогика институтининг бакалавр, 2003 йили эса магистратура босқичини яқунлаган. 2003-2006 йилларда ЎзР ФА Микробиология институти аспирантурасида таҳсил олган. Ҳозирда ЎзР ФА Генетика ва ўсимликлар экспериментал биологияси институти илмий ходими.

ҒУРУР

Ҳикоя

Ёши олтмишлардан ошган, гардиши ва ойнаси қалин кўзойнагию сарғайиб кетса ҳам бошидан тушмайдиган Марғилон дўпписи билан қишлоққа таниқли бўлган Тоҳир домла энди янги ном билан одамларнинг оғзига тушди: унинг тўққиз яшар невараси тўп ўйнатиб, антиқа хунарларни кўрсатаётганмиш! Энг қизиғи денг, неварасига Тоҳир домланинг ўзи ўргатаётганмиш! Умрида оёғи тўпга тегмаган одамнинг бу иши кўпларнинг ҳайратини оширди. Қишлоқ гузаридagi қассобхонадан гўшт олаётганда Тоҳир домла: “Энди, укам, бу боллар “зборний” деганини онасини Учқўрғондан кўрсатиб кўйди! Бир мундоғроқ тўп тепадиган, илиги бақувватроғи борми ўзи! Илгари биззи давримизда маҳалламиздаги боллар тепадаги маҳаллага ютқазиб кўйса, кечаси билан ухлолмай, тўлғониб чиқарди! Ўзича бир-икки пинт ўрганиб, ютмагунча кўймасди. Бу йилги ўйинларни кўрдиму мана бу ерим куйиб кетди”, — у шундай деб чап кўкрагига уриб кўйибди. “Энди-и, шу десанг, ҳақиқий ўзбекнинг боласини питболист қиламан деб, кенжа неварам билан астойдил шуғулланияпман! Бу бола ўзига иккита чиқадиган қолипда ғишт куйиб, ўзидан катта аравада тупроқ ташиб ўсяпти. Болапақирга “шу ишни қиласан!”, десам ҳаммасини қилади. Ҳа, шунақасидан чиқади-да, қассоб иним!”, деб қилган ишини изоҳлабди.

Кейинроқ қишлоқ мактабининг директори, етмишинчи йиллар урфидаги кенг ёқали кўйлагига галстук тақиб, куёшда анча униқиб,

сарғайиб қолган ўрис шляпа кийиб юрадиган Абдурахмонов домла ҳам собиқ ходимини чоршанбазорда учратиб қолиб, гапга тутибди. “Ҳа, домла, тинчликми?” “Тинчлик, домла, тинчлик, — Тоҳир домла бозорга олиб тушган қўйининг арконидан маҳкамроқ тортиб гап бошлабди. — Шу ғурур деган нарса тинчимни бузганига шунақа бўп қолди. Ҳаммасига кўниб кетаверадиган одам ўзбекми? Боксдан чемпион бўлдикими? Бўлдики! Курашдан чемпион чиқдимми? Чиқди!.. Чиқмагани шу футбол қолди, домла! Мана, домла, ўзингиз математиксиз, бир ҳисоблаб кўринг-чи. Ўзбекистонда қанча одам бор? Ҳа, ўлманг, йигирма етти миллиондан ошиб қолдик. Энди ўзингиз бир ўйлаб кўринг, шулардан нечтаси ўғил бола? Шунча қоракўзлардан наҳот ўн биттаси мана-мен деб чиқмайди! Чикади, домла, чикади! Фақат, мана бу ерида бўлса бўлди! — Тоҳир домла яна чап кўкрагига аста уриб қўйибди. — Агар шу ери жиз этса борми, жонини тикиб ўйнайди!” Унинг гапларидан кўнгли кўтарилган Абдурахмонов домла: “Мактабда ишлаб юрганида ҳам шунақа идеялари бор эди, бояқишнинг!”, деб ўйлаб қўйибди.

Кейинги миш-мишлар олдингисидан ҳам ошиб тушди. Энди Тоҳир домла кампири ва ўғилларининг хай-хайлашига қарамай, уйдаги иккита сигирини ҳам шартта соттириб юборибди. Кампирининг: “Қариганда бу нима қилиқ?”, дея берган танбеҳига “Невараларинг ўрнига энди сен ўт юласанми? Энди бу боллар жиддий ишлар билан шуғулланади. Етар мол-қўй боққани!”, деб гапни кесиб берибди. Ўғиллар ҳам бирдан тўнини терс кийиб олган отага лом-мим деёлмай қолишибди.

Мактабдаги физрук — Собир домла эса Тоҳир домланинг қилаётган ишларини кўриб энсасини қотирибди, ҳатто ичида андак ҳасад ҳам уйғонибди. “Физкултурани ўқимаган бола футболни қайдан тушунсин!”, деб домлани бир эзиб қўйишни дилига тугиб қўйибди. Хуллас, Собир домла ўша донғи дoston бола ўқийдиган учинчи синфни тўртинчи синфга қарши қўйиб, футбол ўйнатмоқчи бўпти.

Чоршанба куни чошгоҳдан кейин қишлоқ аҳли майдонга йиғилибди. Майдоннинг бир томони теракзор, иккинчи томони эса кўлмак. Собир домланинг ўзи ҳакам. Тоҳир домла ўйиндан олдин худди тажрибали мураббийдек кўрсатма бера бошлабди. Унга кулок

солиб турган одамларнинг кулгиси келармиш.

— Энди, ота ўғлим, бисмилло, деб, ўнг оёғиз билан майдонга чиқасиз, — Тоҳир домла тушунтирармиш. — Эй худо, шу ўтирганларнинг олдида юзимни ёруғ қилгин, дейсиз, бўлмасам иложи йўқ. Қўрқмасдан, нимани ўрганган бўлсайиз, уялмасдан ўйнайверасиз, тузукми?

Май куёшидан янада қорайиб кетган, озгиндан келган, сочлари тақир қилиб олинган Абдулла “хўп!”, дегандек бош ирғабди.

Собир домла ҳуштагини чалиб, икки жамоани майдонга тизибди. Ранг-баранг кийимдаги болалар сафланишибди. Шундоқ қилиб, ўйин бошланибди. Ўйин пайтида Тоҳир домла деганини ҳеч ким танимай қолибди. “Ё, пирай! Шу ўзимизнинг домлами?!” деганлар ҳам бўлибди. Эҳтиросу кизиққонликка берилишда Сколарию Моуриньоларни ортда қолдиргудек эмиш. Гўёки ўртага жаҳон кубоги қўйилгандек! “Ҳа, отам! Баракалла!”, дея майдон четида у ёқдан-бу ёққа бориб келармиш.

Аввалига мухлислар Тоҳир домланинг антиқа хатти-ҳаракатларини кузатишган бўлса, кейинроқ майдондаги ажабтовур ўйин ҳаммани лол қолдирди. Тоҳир домланинг невараси тўп билан шунақа хунарларни кўрсата бошлабдики, асти қўяверасиз! Абдулла калта-калта қадамлар ташлаб, рақибларини бирин-кетин алдаб ўта бошлабди. У атрофини қуршаган беш-олти рақибларга ҳам парво қилмасмиш. Хуллас, ўйин Тоҳир домланинг невараси “бенефиси”га айланиб кетибди. Ўша ўйинни кўрган Абдурахмонов домла кейинчалик гап-гаштакларда, тўй-у ҳашамларда: “Одам боласи ҳам шунчалик хунар кўрсатадими, худди циркдаги артистнинг ўзи!”, дейишдан чарчамади.

Одамлар ҳайрат ва таажжубда эдилар. Ҳаммадан ҳам Тоҳир домла терисига сиғмай қувонар, ёш боладек ирғишларди. Қўйиб берса, майдонга югуриб кириб, ўйинга қўшилиб кетгудек эди. Қўйинг-чи, ўша куни қишлоқ ахли кўп ғаройиботларни кашф қилибди: футбол мураббийи Тоҳир домла, янги юлдузча Абдуллажон... Ўша оқшом одамлар ёш футболчи ҳақида турли тахминларни гаплашиб, уй-уйларига қайтишибди. Айримлар агар бу бола шу кетишда бўлса узокқа боришни ҳам башорат қилишибди.

Кейинги бозорда Абдурахмонов домла “янги мураббий”ни учратиб, ишнинг сирини сўрабди. Тоҳир домла бояги машхур дўпписини кўлига олиб, бошини қашлаб гап бошлабди.

— Энди, домла, ўзиздан қолар гап йўқ. Ўзиз ҳам жаҳон чемпионати бошланса, телевизорнинг тагига ётволасиз. Сериал-периал деган нарсанинг номи ўчади. Бир эслаб кўринг, футболни қандай ўйнашади, — Тоҳир домла Абдурахмоновнинг жавобга оғиз жуфтлаганини кўрса ҳам, ўзи давом этибди. — Биринчи қандоқ қилади? Ҳа, ўлманг! Тўп ошириб, оширолмаса, алдаб-алдаб ўйнайдими? Шундоқ! Хўш, шундоқ экан, биринчи навбатда нима керак? Тўпни сезиш. Неварамизни кўрдизми ўзи? Тўпга чаёндек ёпишади. Уни алдаб кетишларига чидолмайди. Тўпдан ажралгандан кўра ўлиб қўя қолишни маъқул кўради. Уни мана шу ғурур, орият питболист қияпти. Менинг хай-хайлашим туяга мадад-да.

Гулноз МАМАРАСУЛОВА

Гулноз Мамарасулова — 1990 йил 13 августда Жиззах вилоятининг Зарбдор туманида туғилган. Унинг 2006 йилда “Бўстоним” номли илк шеърий тўплами нашрдан чиққан. 2007 йилда “Янги аср авлоди” нашриётида “Армонга айланган бахт” номли ҳикоялар тўплами чоп этилган. “Келажак овози — 2007” кўрик-танлови республика финал босқичининг мутлоқ золиби.

“Китобсеварлар — 2006” кўрик-танловининг туман, вилоят босқичларидан мувафақиятли ўтиб, финал босқичида иштирок этган. “Нафосат” ёш қаламкашлар анжуманининг биринчи ва иккинчи босқичларида золиб топилиб, Хоразм вилоятида бўлиб ўтган Республика анжуманида фаол қатнашганлиги учун Фахрий ёрлиқ билан тақдирланган. 2009 йил “Бекажон” газетаси эълон қилган “Жаннатим онам” ишиолар танловида золиблар қаторидан ўрин олган.

“Ёшлик” журналининг 2009 йил 5-сонида эълон қилинган “Ҳайратга тўла дунё” туркум ҳикоялари адабий жамоатчилик томонидан илиқ кутиб олинди.

ИШОНЧ ГУЛЛАРИ

Бади

Мен сизга ишондим...

Шундай ишондимки, қалбим бу туйғуга лиммо-лим тўлганидан ўзимни кўярга жой тополмаяпман. Дунё бир зумгина гулларга бурканди. Нурли, фараҳбахш туйғулар бутун оламни қамраб олди. Бутун дунёними?! Ёки фақат менинг қалбим шундай ҳисга тўлганми? Билмадим... Билганим эса бахт мени йўқлаб келганини сездим. У ўзи билан яна бир мўъжизани бошлаб келди.

Ишонч гуллари...

Улар шундай ўсаяптики, гўёки мустаҳкам қалъа бўлмоқни истаяпти. Бу қалъани ҳеч ким бузиб ташлолмайди. У шунчалар мустаҳкамки, фиску фасод тошлари ҳам дарз етказа олмайди. Унга тухмат балоси хаттоки яқинлаша олмайди ҳам. Ана шунда,

диллардаги рашк ўти қовжирай бошлайди... Ишонч отлиғ гуллар ишк боғимни яшнатапти.

Ишонч гуллари...

Бу гуллардан бошқача бўйлар таралади. Бу гуллардан муҳаббатнинг хиди келади. Чунки у ҳамма гуллардан бошқача... Бу гул севги сувидан симириб, кўкаради. Юрак қонидан ранг олади. Беғубор муҳаббат ҳавосидан нафас олади. У шунинг учун ўзгача. Бу гуллар сўлиб қолмайди. Агарда хиёнат тиканаклари чанг солмаса...

Яна сизга ишонгим келди.

Нахот... Нахотки, бундан ўзга чорам йўқ энди. Юрагим шунчалар тез таслим бўлдингми? Қасоскор юрагим қизғанчиқ бағримни тарк этаяпти. Кўзларим олисга тикилиб толди. Ҳижрон... Рухимга ул туйғу телвабор инди.

Мен нима ҳам дердим.

Гулим! Севди... Лекин бир бора севилмади. Балки шунинг учундир рангингда ранг қолмабди. Қани ўша мен таърифлаган гуллар? Қани ишонч гуллари? Ўзига ўхшамай қолибди. Нахотки сўлаяпти...

Ахир мен ҳам чидаяпман-ку. Армон остонамга кадам қўйса-да, курашаяпман. Токи, умрим поёнигача афсусланмайин. Олишавераман... гуллар сулмайди... Чунки сиз борсиз. Жуда олислаб кетган бўлсангиз-да, мен учун шундоққина ёнимдасиз. Мен билан биргасиз. Иссиқ нафасингиз, тафтли қўлларингиз сизни мендан узоқда эканлигингизни сездирмайди.

Энди сиз узоқлаша олмайсиз.

Соф туйғуларим пойқадамингизга гулдевор бўлади. Асло уларни узишга беҳуда ҳаракат қилманг. Шундай қилганингизда ҳам улар барибир яна ўсиб чиқаверади. Бироқ уларга яқинлашишингиз билан сизни ҳам ўз бағрига тортиб чирмаб ташдайди. Алам тиканлари билан эмас, соғинч гуллари билан чирмайди. Чунки қалб гулларим ҳам сизни соғинган. Сизнинг бўйи-бастингиз кўриниши билан қулф очиб гуллайди. Сизни ўзига яна мафтун қилишга чоғланади. Сизни гулларга шундай кўмиб ташлайдики, кейин умрбод унинг асирига айланасиз. Шунда... шунда сиз ва мен бир бутунликка айланамиз. Бизни ҳеч ким ажрата олмайди. Йўлларимизни айро қилолмайди.

Чунки... чунки Ишонч гуллари яна кўкараяпти. Унга кўшилиб, ёнидан бахт гуллари униб чиқаяпти.

МУАЛЛИМА ХОЛАМ

Ҳикоя

Ўша изғирин, совуқ қиш кечаси ҳали-ҳамон эсимда.

Ташқаридаги шамолнинг ғувиллаши қулоқни қоматга келтиргудек эди гўё. Йўқ, мен ўша куни тизза бўйи қор ёққанини айтмаяпман.

Яхшиси, ҳаммасини бошидан бошлай қолай...

Онамларнинг оиласи серфарзанд бўлган. Ўн битта бола: етти кизу тўрт ўғил. Шунча фарзандни дунёга келтириб, вояга етказишнинг ўзи бўладими? Яна уларни ўқитиш, уйли-жойли қилишни айтмасангиз ҳам бўлаверади. Отам ва энамнинг бардошларига қойил қолсанг, арзийди. Отам ҳам майли — вақти далада, иш билан ўтади. Эрталаб кетиб, кун қорайганда қайтади. Ҳаммасидан ҳам меҳрибон энамга қийин бўлган экан. Уй ишлари, мол-ҳолга қараш, болаларни эплаш ва яна қанча майда-чуйда ишлар... Эҳ-хе, бу кундалик ташвишларни санаб саноғига етиш қийин. Одамни эзиб юборади. Булар ҳам майли, болаларнинг чуғур-чуғури, ҳали унга, ҳали бунга таллашиб жанжаллашишлари, орадан ҳеч қанча вақт ўтмай яна ўйинларини давом эттириб кетишлари одамни бир зумда ақлдан оздириши ҳеч гап эмас. Энамнинг сабр-тоқати улкан тоғдан ҳам баланд бўлган экан-да. Йўқ, йўқ, тоғ емиришилиши мумкин, лекин энамнинг бардошлари емирилмаган.

Шу каби ташвишлар билан болаларнинг бирин-сирин катта бўлиб қолганини сезмас экан киши. Аввал уч қизни (онам учинчи қиз) уч тарафга узатди, кейин тўрт ўғилни уйлантиришган. Яна қолган тўрт қизларини ҳам бамисоли оқ қушлардек ўз бағриларидадан учуриб, барчасига бахт тилаб қолишаверди.

Фарзандларнинг ҳаммаси уйли-жойли бўлиб кўпайишгач, ўзларидан ўзлари ортмай қолишар экан. Бир томондан олиб қаралса яхши-ю, лекин ота-она, опа-сингил, ака-укаларнинг кўзи-кўзига тушиб турмаса, меҳр-оқибат ҳам секин-аста орадан кўтариларкан.

Ўша киш оқшоми катта оила яна йиғилиши учун баҳона топилганди. Энамнинг туғилган кунлари муносабати билан барча фарзандлари қишлоқдаги болалик уйларига йиғилишадиган бўлди.

Қаҳратон киш. Қишлоқнинг ўнқир-чўнқир, қинғир-кийшиқ жинкўчаларини қалин қор қоплаган. Кўчалар билч-билч лой: на қор, на тупроқ... Бу йўллардан юриш ниҳоятда азоб.

Лойсувоқ уйларнинг томларини қор босиб қолганидан, худди оғир юкли аёл каби бир томонга оғиб турганга ўхшайди.

Тушга бориб аввалига секин, кейин эса гупиллаб яна қор ёға бошлади.

Биз ҳам туғилган кун муносабати билан эрталабдан йўлга чиқишга тайёргарлик кўра бошладик. Онам билан дадам турмуш қуришганларидан сўнг туман марказидан уй олишган экан. Биз шу уйда катта бўлганмиз.

Қишлоқ унчалик узоқ эмас. Дадамнинг ”Жигули”сида чорак соатда етамиз. Дастурхон ўралгач, машинага солинди. “Жигули” жойидан секин кўзғалди.

Йўлда ҳамма ёқни — бир-биридан гўзал манзараларни томоша қилиб кетиш мазза-да. Машинада узоқроқ юришни шунинг учун ёқтирсам керак. Машинанинг олдинги ойнасига учиб келиб қўнаётган қор парчалари ва уларни баджаҳллик билан ойнадан суриб ташлаётган сирпанчиқ узун таёқларга маҳлиё бўлиб, қишлоққа кирганимизни ҳам сезмай қолибман.

— Мана, қизим! Етиб келдик, — дея дадам гап қотганларидан сўнггина сезибман. — Қачон етамиз, деб қўймаётгандинг.

Машинамиз дарвоза ўрнига ёғочёшиқ қурилган, ҳовлиси кенг уй ёнида тўхтади. Кетма-кет чалинган сигналдан сўнг уй ичидан мезбонлар бирин-кетин чиқа бошлашди. Биз эса дастурхонни кўтарганча ичкарига ошиқдик.

Йўл бўйи анча совуқ қотибмиз. Иссиқ уй, иссиқ чой, иссиқ юзлардан сўнг юзимизга қон югурди.

Катта хонага ҳамма сиққулик қилиб дастурхон тўшалганди. Хонага кириб жойлашиб олингач, яна ҳол-аҳвол сўрашилди:

— Неваралар яхшими, чопқиллаб юришибдими? — дея отам ва энам гап бошлаши билан қолганлар гапни илиб кетишди.

— Ўзларингиз қалайсизлар? Ишлар чарчатмаяптими?

Шу орада менинг зерикаётганимни сезган Баҳодир тоғам юзимдан чимчилаб тортди:

— Вой Тамара-ей, бир кеп қопсан-да. Нечинчи синф бўлдинг? Сени синфдошларинг хафа қилмаяптими? Биров хафа қилса дарров менга айт, қулоғини чўзиб кўяман.

Тоғам мени доим Тамара деб чақиради. Ўзининг айтишича, исмимни билса-да, ҳазиллашиб сўраганида нимагадир Тамара деган эканман. Шундан бери тоғам учун Тамараман.

Хонадагилар ҳар тарафдан гаплашиб ўтиришарди. Катта оила яна жамулжам бўлиши учун муаллима Нури (Нуржаҳон) холам етиб келишлари керак эди. Буни онам ҳам сезди шекилли, укасига қараб:

— Нури кўринмайдими? — деди ҳавотирланиб.

— Ҳа, опа, ҳавотирланманг, кечгача келиб қолар, — дея тоғам ўрнига жавоб қайтарди кичик холам.

— Дарсларини тамомлаб кейин йўлга чиққандир-да. Бугунча мактабга бормасаям бўларди, — деди яна бир холам гапга қўшилиб.

— Майли-да, ишига масъулият билан қараса ёмонми? Ўқувчиларим бекор қолишмасин, деган. Ўқитувчилик муқаддас касб. Қанчалаб болалар кўз тикиб кутиб ўтиришади. Ўқитувчи бўлганидан кейин туғилган кун деб дарсдан қолавермайди-ку, — деди отам пиёладаги чойни хўплаганча. Ҳамма жимиб қолди.

Ташқарида кун қорайиб, кеч туша бошлаган маҳал эшик секин ғийқиллаб очилиб, Нури холам кириб келди.

— Вой-ей, ташқари бунча совуқ бўлмаса, музлаб қолишимга сал қолди-я, — деди муаллима холам кириши билан совуқдан кўқарган кўлларини оғзида пуфлаганча.

— Ана, бўрини йўқласанг қулоғи кўринади, — дея холам билан кўришди тоғам. Кейин кула-кула қўшиб кўйди:

— Устоз, дарсга кечикдингиз!

Хона бўйлаб энгилгина кулгу садолари янгради.

Янги келган меҳмонга нон ушатилиб, ҳол-аҳвол сўрашилгач, овқатлар сузилди. Таомдан сўнг эркаклар алоҳида хонага кўчишиб, аёлларни холи қолдиришди.

— Нури қизим, мунча кечга қолдинг? — деди энам кўлига оппоқ

пахта оларкан.

— Тушгача дарсларим бор эди. Ташлаб келолмадим. Янги йил ҳам яқинлашяпти. Синфимни байрамга тайёрлашим керак. Шунинг учун ишларим кўпайиб кетди.

— Ишқилиб соғ-саломат бўлинглар! Энг муҳими соғлиқ. Қолгани бўлаверади, — деди энам кўлидаги момик пахтанинг чигитини битта-битта ажратганча.

Шундан сўнг холаларимнинг гап халталари очилди. Онамнинг опалари Дилбар ва Ойхумор холам бир-бирига опа-сингил куда бўлишганди. Дилбар холам ўғлига сингисининг қизини келин қилган. Иккала опа-сингил қудалар ҳам анча дардлашишди.

Холаларимнинг гап хазинаси борган сайин қайнаб чиқарди. Гоҳ ёшлик даврларини эслайди, гоҳ...

Менинг кўзимга уйқу келмасди. Кўрпачага ўралволиб, ўзимни ухлаганга солиб ётардим. Биздан бошқа ҳамма аллақачон пинакка кетган. Холаларим эса бу ўтиришларида эрталабгача ухлашмайди.

Лекин тўғри ишдан чиқиб келган Нури холам уйқуни урарди.

Бир пайт донг қотиб ухлаётган Нури холам алаҳсираб нималарнидир гапира бошлади.

Буни дарров илғаган Гавҳар холам болаларча шўхлик билан:

— Тўхтанглар, бир пас жим туринглар! Нури уйқисираяптими?

Оғизлар бир зумга дам олди. Ҳаммининг қулоғи Нури холамда. Муаллима холам эса ҳеч нарсадан хабари йўқ, “дарс” ўтишда давом этади:

— Болалар, қорбобони чақирамизми? Яхши... Қани унда биргаликда баралла чақирамиз... Қор-бо-бооо...Қор-бо-бооо...

Хонани холаларимнинг шодон кулгилари ларзага келтирди.

Нодирабегим ИБРОҲИМОВА

Нодирабегим Иброҳимова — 1989 йил 18 июлда Фарғона вилояти Олтиариқ туманида туғилган. Тошкент шаҳридаги 64-ўрта мактабни тугатиб, ҳозирда Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети халқаро журналистика факультетининг 3-босқичида таҳсил олмоқда. Ҳикоя, эссе, моқалалар ёзади, инглиз тилидан жаҳон адабиёти дурдоналарини таржима қилади. Ҳозирда “Бекажон” газетасида фаолият юритаяпти.

АЗОН

Ҳикоя

Аэропорт гавжум эди. Ҳамма каёкқадир шошар, негадир барча шодон, титроқ кўллари билан ҳассасини тутганча, хира торган кўзларини одамларга тикиб ўтирган бу чол билан ҳеч кимнинг иши йўқ эди. Баъзи кўнгли бўшлар эса унинг ёнидан ўтаётиб чака ташлаб кетишарди, лекин чол тангаларга қараб ҳам кўймасди. У бу ерга кўп келади. Айниқса, охириги пайтларда тонгдан кечга доғур шу ерда. Қуёш нурларини баланд бинолар остига ола бошлагач, истамайгина уйи томон йўл олади. Келини Лизага билдирмай хонасига қамалади. Тунлари эса хотиралар қийнайди. Негадир отаси ёдига тушаверади. “Илоё, ўзингдан қайтсин”, деб ўтқир нигоҳларини тиккан эди у. Ҳартугул, отасига унча қийин бўлмаганди. Исмат “керакли жойларга” отасининг “қилмишлари” ҳақида етказди: ўтмиш сарқитлари — болалигида онаси узун кечаларда мутолаа қилиб берадиган дилгир ғазаллар, диний ўғитлар, ҳадисларни хуфёна сақлашини сотиб берди. Туғри, ўша пайт “сотдим” демасди, нима бўпти, отамми, бошқами, муҳими, давлатни битта душмандан тозаладим, деб ўйларди. Партиям учун хизмат қилдим, деб мажлисларда кўкрагини керарди, ҳаммага “намуна” бўларди. Отасини кўп сиқувга олишди. Ўртага онасини тиқиштиришгач, Маҳкам ота индамай имзо чекди. Ҳа, барибир отасига ўзи каби қийин бўлмаганди, ахир ёнида ҳамдардлари бор эди. Онаси суянч бўлди, опаси, укалари тиргак эди, ёлғиз кўйишмади то камоқда вафот этгунча... Исматни-чи? Ёнида кими бор? Хотинга

ёлчимади. Тўрт марта уйланди. Тўғри, улар ўзбек эдию... лекин қандайдир Энахонга ўхшамасдилар. Энахон бошқача эди, Исмат буни кеч англади, жуда кеч...

Исмат бўғилиб деразани очди. Куёшнинг чиқишини кута бошлади. Шу пайт қаердандир азон овози эшитилди. Исмат аввалига англамади. Кейин туйқус эсига тушди. Отаси азон айтарди. Охирги марта қачон эшитганди? Эллик йилдан ошди-ёв. Балки ундан ҳам кўпдир... лекин унутмапти, унутолмайдиам. Ҳа, отаси масжидда азон айтарди. Овозида юракни энтиктирувчи бир нима бор эди. Кейин масжидлар йўқотилди. Исмат ҳам қанчасини аниқлаб, буздиртириб ташлади. Қизик, бу овоз қаердан келаяптикин? Ё қулоғига чалиняптимикин, билолмади...

Исмат бирдан набирасини кўргиси келиб кетди. Йигирма йил бурун ота-онаси уни ҳарбий интернатга юборишганди. Аввал кўп келарди. Улғайгач, келмай кўйди. Яқинда уйланди, деб эшитди. Лекин Лиза буни тўйдан қайтгач айтди. Исмат барибир хурсанд бўлди. Авлодининг давомчиси шу ахир...

Исмат учта хотинидан ҳам фарзанд кўрмади. Охири, сал энгилтакроқ бўлса-да, тўртинчисига уйланди. Ундан ўғил кўрди. Ва кўп ўтмай хотини ўғлини ташлаб, Исматнинг бор-будини шилиб ўйнаши билан қочиб кетди. Исмат ўғли билан шумшайиб қолаверди. Уни катта қиламан, деб кирмаган тешиги, қилмаган иши қолмади ҳисоб. Оқибат нима бўлди? Ўғли ҳам онасига тортди. Дадаси топган пулга ичадиган ғирт такасалтанг бўлди. Ҳарҳолда, Лизага уйлангач, сал одамга ўхшаб яшай бошлади. Исмат ўғлини кам кўради. Ўғли ҳам уни йўқлаб хонасига кирмай кўйган.

Исмат билади... бу барча гуноҳлари учун берилаётган жазолар. Бу дунёдагиси шу бўлса, охират ҳақида ўйласа юраги орқага тортади. У кўрқади, жуда кўрқади... Оғир хаёллар билан тонг оттирган Исмат ўсиб кетган соқолини силади-да, қандайдир ҳафсала билан киртишлай бошлади. Кейин униқиб кетган кийимини алиштирди, кўли билан дазмол қилган бўлди. Ва яна аэропорт томон йўл олди. Нега бу ерга келаверади, ўзи ҳам тушунмайди. Балки турли давлатлардан турли хил одамларнинг ташрифи, уларнинг ўз юртлари нафасини олиб келаётгани учундир. Ахир улар орасида Ўзбекистон ҳам бор... Исмат

доимий ўриндигига чўкди. Қўлига китобини олиб, қийшиқ кўзойнагини тақди: сўнгги пайтларда Машрабни ўқийди. Асли ўзининг тилида бор-йўқ китоби ҳам шу. Икки йил бурун худди мана шу ерда бир ўзбек отахон берган эди. Аввалига чанг босиб ётди. Аммо кейинчалик бу мисраларсиз туrolмай қолди. Онасининг оҳанги ёдига тушаверади. Сохир овозда шу ғазалларни ўқир эди-я...

— Отахон, ўзбекмисиз? — бир чолга, бир унинг қўлидаги китобга қараб турган нотаниш йигит унинг хаёлларини тўзғитиб юборди.

— Ҳа... — Исматнинг юраги тез-тез уриб кетди. — Ўзбекман...

— Самолётдан тушибоқ, дунёнинг у чеккасида ўз юртинг одамини учратиш... — йигит севиниб кетди. Кейин қўлини узатди. — Исми Азамат, ота, сизга Ўзбекистондан алангали саломлар!

Исма т ўрнидан турди.

— Ўзбекистон... мустақил бўлди, дейишади, ростми, ўғлим? — Исма тнинг кўзлари ғилтиллади.

— Албатта. Анчадан бери бормаган кўринасиз?

— Ҳа... кўп бўлди.

Йигит жуда одамохун, хушчақчақ экан. Ўзбекистон ҳақида анча сўзлаб берди. Кейин эса кетди. Бу ерга иш билан бир ҳафтага келган экан. Исма т яна оғир хаёллар ичида қолди.

Бир ҳафта ўтгач, Исма т йигит қайтар, деб саҳардан бери одамларни кузатарди. Мақсади, унга бир омонат гап етказиш... Энахон ва ўғли Абдукаримга...

— Ие, ота сизмисиз? — ён томондан келган овоздан Исма т қувониб кетди. Бу Азамат эди.

— Ўғлим, сени кутаётгандим. Юртимга, бир одамга омонат гапим бор...

Азамат ўйланди.

— Ота, ўзингиз бора қолганингиз дурустдир, балки. Она юртга кетиш вақти етди, энди эркинмиз. Мен билан кетинг, ота.

Исма т ерга қаради.

— Кетолмайман, ўғлим...

Азамат чолнинг елкасидан тутди.

— Ўзим олиб кетаман, отахон. Савоб ҳам керак. Харажатини ўйламанг...

Исмат ярқ этиб унга қаради. Гўё ҳозир юртини кўрадигандек юраги ҳапқириб кетди.

— Ахир... ўғлим, сенга тагин оғирлигим тушиб...

— Оманатингизни ўзингиз етказасиз, ота. Кейин қайтаман, десайиз ўзим кузатиб юбораман.

...Исмат самолётда ўтирар экан, негадир туш кўраяпман, деб ўйларди. Наҳотки... бир неча соатлардан сўнг...

— Ота, агар бобом ҳаёт бўлганларида уларга яхши ҳамсуҳбат олиб келаётганимдан қувонардилар...

— Ҳа, кексачилик, ўғлим.

— Бобомни кўриш насиб қилмаган-да, ота. Улар отам икки яшарлигида оламдан ўтганлар. Худога шукур, бувим ҳаётлар. Бобом вафот этгач, турмуш қилмай, отамни ўстирдилар. Кўп қийналганмиз, дейдилар. Ҳозир дадам ҳам, онам ҳам уларни еру кўкка ишонишмайди. Яқинда Ҳажга юборишмоқчи...

— Ниятларига етишсин, — Исмат Энахонни эслади. Қизик, у турмушга чиққанмикин? Шунча берган азобларига миқ этмай чидарди. Лекин бир кун ғазабдан титраб пичирлаган: “Илоё, мана шу қўлларингиз...”. Йўқ, қарғамаганди, ҳатто гапини тугатмаганди ҳам. Ўшанда Исмат Қуръони Каримни улоқтирганди!

— Фарзандларингиз борми, ота? — ийманиб сўради Азамат.

— Ҳа, бор... Икки ўғлим бор. Бири у ерда, бири бу...

— Дийдор ширин-да, — Азамат шундай дея бироз ўтиб уйкуга кетди.

Исмат яна азобли хотиралар гирдобида қолди. Отаси қамалгач, ҳамма қариндош-уруғи ундан юз ўгирди. Фақат Энахон негадир уни ташлаб кетмади. У қандайдир умид билан яшарди. Эрим бир кун иймонга кирар, дерди. Баъзан юрак ютиб “Оллоҳга шак келтирманг”, деб Исматга сўз қотарди. Кетидан калтак ерди. “Агар тепадагилар эшитса борми, сен динпарастга қўшиб мениям йўқ қилишади. Кимсан Исмат Холтоевнинг хотини шундай деса? Йиғиштир сафсатагни!”. Исматнинг “сири” барибир очилди. Бир икки ғаламислар Исмат уйида Қуръонни сақлашини ошкор қилишди. Исматнинг ўзи ҳам билмасди бу ҳақда. Энахонга она мерос бу китобни кўрпа қатидан излаб топди-да, хотинининг қўлига осилиб ёлворишига қарамай, кўчага — дарахт

ёнидаги анҳорга улоқтирди. Бўтана лойқа сув уни бир ямлаб ютди. Энаҳон шунда тушунди: бари умидлари бекор экан... Исмат барибир кутулиб қолмаслигини англади. Энди уни тинч кўйишмайди. Ишонишмайди... шунча йиллик хизматлари бир пул! У қочди. Ҳа, бор пулини чўнтакка жойлаб ҳеч кимга ҳеч нима демай тунда уйдан чиқиб кетди. Дарвозадан чиқар экан, ичкаридан ўғлининг уйғониб хархаша қилганини эшитди. Энаҳон уни овутди. Исматнинг негадир ичкарига киргиси, ўғлини бағрига босгиси келди. Лекин оёқлари кўча томон бошлади.

— Кеб қолдик, ота, — Азаматнинг ўктам овози Исматни кўзини очишга мажбур қилди. — Ўзбекистондамиз!

Исмат негадир кўрка бошлади, қўллари титради. Онаси Исмат 4-5 ёшлигида мусичага озор берма, қўлларинг қалтироқ бўлиб қолади, деб уқтирарди. Исмат бу гапларга амал қиларди. Ўртоқлари рогаткада мусичага тош отганини кўрса, улар билан ёқалашарди ҳам. Ҳа, кушларга озор бермасди Исмат. Лекин... неча-неча оилаларнинг шўрини қуритди, қанча мусичадек беозор болаларни тирик етим қилди.

Самолёт кўнди. Исмат Азаматнинг ёрдами билан зиналардан пастга тушаркан, унутилиб кетган хаводан тўйиб симирди. Атрофга қоронғулик чўккан эди. Афсус, қуёшни кўрмади-да.

— Уйимиз олис эмас, ота, яна бироз қийнайман сизни. Борғач дамингизни оласиз. Ҳойнаҳой ҳамма кутиб ўтиргандир. Айниқса, қизчам...

— Оилалиман, дегин...

— Ҳа, бир ўғил, бир қизим бор, худога шукур.

“Худога шукур”! бу жумлани қанча бўлди эшитмаганига. Онаси ҳар гапининг бирида такрорларди. Ҳатто бир кун Исмат дарахтдан йиқилиб кўли синганда ҳам “худога шукур-эй, бошқа еринг синмапти”, деб бағрига босганди. Исматнинг кўзлари намланди. Машинадан тушишгач, Азамат чолни суяб олди. Исмат тинмай қалтирар, юраги гуп-гуп урарди.

— Мана, келдик, ота...

Исмат қаршисидаги баланд дарвозали нақшинкор уйга қаради. Кўнғироқ чалинган, ичкаридан хушрўй бир жувон кўринди.

— Ассалому алайкум, дадаси, яхши келдингизми? — сўнг эса меҳмонга юзланиб у билан куюқ саломлашди.

— Ваалайкум ассалом, яхши ўтирибсизларми? — Азамат ичкарига киргач, хотинига имо қилди — “Яхшилаб дастурхон туза!”.

Келин уларни меҳмонхона томон бошлади. У ерда Азаматнинг ота-онаси ўғлини кутиб ўтирарди. Уларнинг худди анча йиллар кўришмагандек кучоклашиб дийдорлашишларидан Исматнинг юраги орзиқиб кетди. Азаматнинг дадаси меҳмонни тўрга бошлади. Шу пайт эшик очилиб, бир кўлида чойнак кўтарган келин ва унинг ёнида бир кекса онахон кириб келишди.

— Бувижон! — Азамат улар томон ошиқди.

Исмаат бу кампирни қаердадир кўргандай бўлди. Бирок эслолмади... Хонани кузатар экан, бирдан кўзи деворда осиглик турган эски бир суратга — Энахоннинг ва ўзининг суратига тушди. Исмаат карахт бўлиб қолди. Қўллари титрар, чукур-чукур нафас олар, атрофдагиларнинг гапларини умуман англамасди. Шу пайт таниш овоз эшитилди.

— Келинг, меҳмон...

Исмаат овоз келган тарафга аланглади. Қараши билан эса Энахонни таниди. Аввалига Энахон ҳам бироз тикилиб турди. Сўнг бирдан хушини йўқотиб ерга йиқилаёзди. Азамат уни суяб қолди. Ҳамма улар томон ошиқди. Энахонни олиб чиқиб кетишди, ғала-ғовурдан фойдаланган Исмаат эса сирғалиб дарвозадан чиқиб кетди.

Маҳалла кимсасиз... Исмаат сал нарида оқаётган кичик анҳорчага кўзи тушди. Ўша гуноҳига гувоҳ анҳор-ку! Исмаат сув ёқалаб кетаверди. Қаерга ва не мақсадда, билмасди. Энахонга аталган омонат гапи эса тилида тинмай айланарди:

— Мени кечир, Энахон... кечир нобакор отангни, ўғлим...

Исмаат бир уй қаршисида тўхтади. Шу пайт у ердан азон овози эшитилди. Ҳа... бу ер масжид, хуфтон намозига чорлов эди.

— Ота, сизми, ота?! — Исмаат азондан сеҳрланди. — Ҳалиям шу ердамидингиз, отажон? Ниҳоят топдим сизни. Тўхтаманг, ота, азон айтишингизни қўмсаб келдим...

Исмаат ерга чўкди. Бир сиқим тупроқни олмоқчи бўлиб ерга кафтини урди. Бирок титроқ бармоқларини қанча жамлашга

уринмасин, тупрок тўкилиб кетаверар, бари уринишлари зое кетарди...

ОҚ ДЕВОР

Ҳикоя

Дардан шошиб чикдим. Ана холос, ёмғир беаёв қуйяпти-ку. Аксига олиб бугун бир кўргазма ташкилотчилари билан суҳбат уюштирмоқчи эдим.

Шундай ёмғирда бориш шартмикан-а? Ё бугун бормай қўяверсаммикин? Йўқ, эртанги дарсга бирор нима тайёрлашим керак! Фикрларимга қарши чиққандай ёмғир ҳам савалаб куярди. Соябонимни очдим-у бекатга югурдим. Бироз кутдим... Кутиш асносида бекатнинг ортида ёмғирда ивиб турган йигитга кўзим тушди. Соябони ҳам йўқ экан, бекат ичкарасига кирса бўлмасмикин? Анчадан бери турибди-ёв, қалин қоп-қора сочлари сувга бўккан. Нигоҳи эса бир нуқтадан узилмайди — баланд оппоқ девор... Девор тарфда бир нима борми, деб роса тикилдим — девор бегард. Нотаниш йигит зерикдими ёки чарчадими, охири бекат ўриндиғига — шундоқ ёнимга чўкди. Шу пайт автобусим ҳам келди. Чиқишим керак. Ўрнимдан турдим. Нотаниш йигит хўрсинди... Тўхтадим. Автобус кетди. Мен жойимга қайтиб ўтирдим. Шу дамда менга кўргазмадан ҳам кўпроқ "нотаниш" қизиқ эди. Балки у ҳам бир дардкашга муҳтождир...

— Бирор муаммога дуч келган кўринасиз?

У “Менга гапираяпсизми”, дегандай қаради. Бироз ўтиб жилмайди:

— Нима, сиз муаммога дуч келмайсизми?

— Бўлиб туради. Лекин... уни енгиш керак. Сиз эса ўзингизни...

— Хароб қиялманми?

— Ўзингиз ҳам биларкансиз-ку буни. Нега бундай бўлди, деб ўйланавермай муаммони ҳал этиш йўлларини излаш керакдир балки...

— Йўқ, нега бундай бўлди, деб ўйлайман мен. Чунки шундай бўлиши керак эди. Уни ҳал этиш йўли ҳам йўқ. У энди ёнимга

қайтмайди...

— Ҳа... севги муоммоси денг?

— Севги... Эҳтимол, севги бу туйғу олдида ожиздир.

— Муҳаббатингиз шунчалик кучли экан, нега уни йўқотдингиз?

— Ким билади? Бу фақат Аллоҳга маълум. Ўзи шундай — гўзал хилқат бевафо бўлади.

— Демак, севганингизга вафо етишмабди-да?

— Ҳа... у мени жилмайибгина ташлаб кетди. Усиз яшолмаслигимни биларди... Жавоҳирдан кечиб кетди-я!

Нотанишнинг ҳам кўзларидан томчилар ёға бошлади, худди бугунги ёмғирдай... Йигит киши йиғлаганини кўрмаганман. Нима деяримни, нима қиларимни билмай қолдим. "Бир қизга ҳам шунчаликми?" деб ўйладим.

— Айтганча, нега мана бу деворга тикилиб тургандингиз?

— Чунки девор ортида унинг уйи бор.

— Чиқишини пойладингизми?

— Йўқ... У чиқмайди. Ёмғирни яхши кўради, шунинг учун ёнига келдим. Аммо девор ортига ўтиш...

— Ҳа, кимдир кўрса дуруст бўлмайди. Бировнинг уйига берухсат кириш...

— Менга рухсат шартмас. Энди керакмас... Аввал иккимиз кимларнингдир рухсати-ю буйруқлари остида яшадик. Охири нима бўлди?! Ҳатто бирор марта қўлидан ҳам туюлмадим...

— У ҳозир... турмушга чиққанми?

— Турмушга чиқсаям розийдим. Ахир бир кун қолганди тўйига. Аммо у истамас! Менга хиёнат қилолмади...

— Ундай бўлса... Нима муаммо?

Нотаниш ўрнидан турди.

— Мен ундан хабар олиб келай...

— Майли... Унга салом айтинг.

Нотаниш йигит кетди. Девор ёқалаб кетди... Эшиги қаердайкин, билмадим. Мен ҳам кетдим. Кўргазмага эмас, уйимга. "Бирор нима" ҳам ёздим: "Девор ортида...". Менга ҳануз жумбоқ эди, не бор эди девор ортида? Нотанишни йигитни эса қайта учратмадим. Балки ёмғир яна ёққанида кўрарман уни. Жавобсиз саволларимга жавоб

берар у.

Ёмғир эса бошқа ёғмади... Орадан бир ой ўтди. Ҳаво иссиқ, ўша бекатдаман. Девор оқланаяпти. Ҳашарчилардан сўрадим:

— Девор ортида ким яшайди?

— Ҳеч ким яшамайди. Бу ер безабонлар макони. Қабристон...

— Қабристон...

Мен бекатга қайтдим. Ўриндиққа оғир чўқдим. Ёнимда бир онахон деворга томонга қараб ўқтин-ўқтин хўрсинади: “Эҳ, болам-а... нималар қилиб кўйдинг? Тўйингни кўролмаган онанг ўлса бўлмасмиди? Оҳ, Жавоҳирим!”

Ўзбектош ҚИЛИЧБЕК

Асқар Қиличев — 1986 йил 5 февралда Сирдарё вилояти Боёвут туманида туғилган. 2003 йил тумандаги 13-мактабни тамомлаган. Ҳозирда Тошкент Давлат Аграр университетининг 4-босқич талабаси. 2006 йил “Қувонч” номли ҳикоялар тўплами нашр этилган. Республика газета ва журналларида туркум ҳикоялари чоп қилинган.

КЕЧИККАН СЕВГИ

Ҳикоя

Ёрқиной синфга йиғлаб кирди. Гала-ғовур қилаётган ўттиз чоғли саккизинчи синф ўқувчилари бирдан жимиб қолди. Ёрқиной ўтира солиб парта устига ёйилган китоб-дафтарига юзини босганча йиғидан қизарган кўзларини ҳаммадан беркитди.

Бироз ўтиб хонага ўқитувчимиз кириб келди. Унинг ҳам важохати ўзгарган, эшикни шаҳд билан ёпишидан недир кўнгилсизлик содир булгани сезилиб турарди.

Ёрқиной билан ўқитувчимиз ҳалигина директор ўринбосарининг хонасига кириб кетишган, узунқулоқ гапларга қараганда, Наврўз байрамига тайёргарлик кўриш учун чақиртирилган эдилар. Албатта, Ёрқинойни чақиритилари тайин эди — қадди расо, чехраси гўзал, майин-мулойим, ёқимли овоз соҳибаси Ёрқинойсиз бизнинг лицейда бирон-бир тадбир ўтмасди.

— Туринг, Ёрқиной!

Ўқитувчимиз ҳаммага сизлаб мурожаат қилар, жаҳли чиқиб турган бўлса-да, бу гал ҳам Ёрқинойга аввалги муносабатини ўзгартирмай гапирди. Ёрқиной нам югурган узун-узун қайрилма киприкларини, бодом қовоқларини гулдор рўмолчаси билан артиб ўрнидан турди. Унинг чаросдек чакноқ кўзлари ерга қадалганди.

— Мени ер билан битта қилдингиз-ку! Бошқа синфнинг қизлари индамай кийиб кетяпти-ку?! Бир кунга киясиз... бир умр деётганимиз йўқ-ку?! Унақа байрам кўйлакни бозордан ҳам тополмайсиз... Сиз бўлса, ноз қиласиз?! Бировники деб бурнингизни жийирасиз... Ана

дугонангиз Мехрихон...

Тарбиячимиз шошиб гапирганидан “аччиқ қалампир” сўзлари бўғзига тиқилиб қоларди. Мехрихон деганлари лицейимизда кўзга кўринган, шайдолари кўп қизлардан эди.

— Ана Мехрихон... нозланмай, ҳаммадан биринчи байрам кўйлакни кийиб чиқди-ку?! Ё сизни ундан ортиқ ерингиз бор-ми?! Бойнинг қизи бўлсангиз ҳам майлиди... Ҳамма кийиб ташлаган дейсиз?! Балки ўшалар сиздан тоза юрар...

Буниси керагидан ортиқча эди. Ўғил бола бўла туриб бу гаплар менинг ҳам нафсониятимга тегди. Гапнинг бир учи ётоқхонада туришимизга бориб боғланар, тарбиячимизнинг гап оҳангида шундай шаъма сезилиб турарди.

Ёрқиной синфда ўз обрўсига эга, эсли-хушли ботартиб қиз эди. У тарбиячи билан таллашиб-тортишиб ҳамманинг диққатини бўлишни ўзига раво кўрмай, ихчам оқ сумкачасини билагига илди-да, китобдафтарини кучоқлаб шартта ташқарига чиқди-кетди. Тарбиячимиз бир сўз демай қолди.

“Ўлгудай ўжар қиз... Эгилгиси келмайди.” Ҳаммага алоҳида-алоҳида топшириқ берилгач, тарбиячимиз журнал тўлдираётиб шундай деб гўлдиради. Унинг гапи биринчи партада ўтирганим учун менга эшитилди.

Эсимизни танигандан буён деярли ҳар йилги аҳвол такрорланганди. Наврўз келиши билан қизларимизни рақс тушиш, турли намойишлар кўрсатиш учун лицей тадбирларига, туман маданият саройига чақиришар ва ўша ернинг фондидаги миллий либосларни кийиб тайёргарлик қилишарди. Кўйлаги борлар ўзиникини, кўйлаги йўқлар фондидаги эски-тускиларни эгнига илишиб байрамни гулдек ўтказиб беришга мажбур эдилар.

Ўтган йили ҳам собиқ тарбиячимиз билан Ёрқиной ўртасида худди шу оҳангда тортишув бўлиб ўтган, ўжар қиз ўз айтганидан қайтмай: бировларнинг атлас-адрасини киймаслик учун туман марказидаги байрамга қатнашмай қўя қолганди.

Лицейдаги йигитларнинг барчаси Ёрқиной исмини эшитганда бирдан сергак тортишар, лекин ҳеч бири юрак ютиб қизга яқинлашолмасди. Буни ўзимдан уч бош юқори акаларнинг сирли

сухбатларидан сезганман.

Синфдаги ўнта ўғил боладан фақат менгина ётоқхонада турардим. Шунданми, Ёркиной иккаламиз жуда иноқ эдик. Ҳатто, бир хонада тун ярмигача яширинча қолиб телевизион курсатувга биргалашиб хат ёзганмиз. Унинг ёзуви гўзал, бетакрор эди. У баъзи-баъзида жиғимга тегар, ҳар икки гапининг бирида жон олар табассум ҳадя этиб турарди.

Кейин билсам, ўша баъзи-баъзидаги илмоқли гаплари унда уйғонган тоза туйғуларининг тилига кўчгани экан. Мана орадан етти йилча вақт ўтиб, буларни ўзимча тушундим.

“Қандай завқли, сурурбахш дамлар эди-я?!”

Ўн биринчини битиргач, кўпчилигимиз турли ўқув юртлари томон йул олдик. Зеро, лицейимизнинг обрўси шу билан баҳоланар эди-да! Биз беш йигит хужжат кўтариб пойтахт сари чопдик. Бешовимизнинг ичидан фақатгина менга омад кулиб, бўлажак шифокор номини олиш учун медицина академиясига ўқишга кирдим.

Мана, бешинчи боскичга ўтиб ушбу воқеаларни титилиб кетган хотира саҳифаларидан олиб, оппоқ қоғозларга бирма-бир тиклаб ўтирибман. Кеча бизни ўз вилоятимизга амалиёт ўташга жўнатишди. Мен тери касалликлари йуналиши билан вилоятимизнинг бош поликлиникасига бордим. Бекорчиликдан берироқ иш бўлган, касаллик тарихлари таҳини варақлаб ўтирганимда, бирдан таниш фамилия-исмни учратдим.

“Меҳрихон!”

Ичимда аллақандай тотли илиқлик уйғонди. Биз билан параллел синфда ўқиган шайдоси кўп бу қиз ўз ҳисобим бўйича биринчи, танишлар ичидаги биринчи беморим бўлди. Мен ҳаётим мобайнида илк бор бир ишга чин дилдан киришдим. Териси қўрқинчли оқ доғлар билан қопланган Меҳрихонни ўн учинчи шифохонадан топдим. Унинг лицейдан кейинги ҳаётини ипидан игнасигача сўраб-суриштирдим. Зеро, бу ёш дўхтирларча қизиқиш, дарддорларга ғамхўрлик қилиш, қолаверса, бурчим деб билганимдан эди. Ундан ташқари, ўртамизда синфдошлик ришталари бор эди.

Меҳрихоннинг айтганларини икир-чикиригача тўлиқ ўрганиб, алоҳида дафтарга ёзиб бордим. (Дарвоқе, бизга шундай ўргатишган.)

Шўрлик қизнинг қискагина ҳаётидан шуни билдимки, тўй кунидан кейин шу — бўлмағур-ярамас хасталик юзага чиққан. Докторлик кўзи билан қараганда, ҳамма гап янги кийилган сеп либосларида эди.

— Чимилдикқа кирганимдан кейин баданим қичишадиган бўлди-қолди... Келин бўлиб тушган оилам сал ночорроқ... Келин кўйлак сал эскироқ эди-да... Ундан ташқари, вақтида бировларникини ҳам ирганмай кийиб кетаверганмиз.

Меҳрихоннинг бу иқрори ноўрин бўлиб, унинг хасталиги витамин етишмовчилигининг оддий кўриниши эди. Унинг тузалиши ҳақида мужмал фикрдан нарига ўтолмайман.

Келин кўйлак — барчага бирдек ёқимли эшитилувчи, энг покиза, оқ, оппоқ кўйлак тўғрисида ҳам ҳеч қандай қора фикр айтмоқчи эмасман.

Ижарадаги келин кўйлакни ҳеч қанақа қўлдан ўтмаган, ҳеч қандай кир-чир баданга тегмаган, мос ёки номос деб биров кийиб кўрмаган, деб ҳисоблаймиз, янги келиннинг оқдоғ касаллигини ҳам эсламаймиз-да, кўнгилга, нозик кўнгилга келамиз.

“Бировники”, “Қайтариб берамиз”, “Бир кунлик” каби сўзлар кўнгилга келса, уни кийишга қайси мағрур қизнинг кўнгли тортаркан?!

Меҳрихоннинг айбига иқдор бўлиши — ўзига бўлган ишончнинг камайганидан эмасми? Агар бу дардга Ёрқиной чалинганда: “Мен бировларнинг кийимини ҳеч киймагандим-ку”, деб ўзига-ўзи савол берар ва Меҳрихонга ўхшаб “аввал бировларнинг кийимини кийганимдан ёки келин кўйлақдан касал юккан”, деб ўйламай касалликнинг асл моҳиятига эътибор берарди.

Ёрқиной қадди каби ғурури тик қизларнинг энг гўзали, ҳа у ана шундай мағрур, эгилмас кўнгли, кўриниши ҳам ўта гўзал қиз эди. Ёрқиной мана шу ўжарлиги, эгилмас-қайрилмаслиги учун лицейдаги манаман деган йигитларнинг юрагини олиб қўйганди. Мана, шунинг учун ҳам Ёрқиной учала тарбиячимиз билан терс бўлди. Ва ниҳоят, мана шунинг учун ҳам Ёрқинойни севиб қолдим. Худди, шунинг учун унинг уйига совчиларимни юборишга аҳд қилдим.

Фақат ва фақат шундай кишиларгина — ўзлигини топа олган, ўзлигини топган қизларгина севишга арзигулик!!! Севилиш бахтига

фақат улар муносиб! Мана кўрасиз, қатъий ишонч билан айтаманки, Ёркиной тўйимизда ҳам ўзига хос ва мос кийиниб — келин, тенгсиз келин бўлади.

Охирги суҳбатимизда Меҳрихоннинг Ёркиной ҳақида айтган гаплари бошимга гурзи каби қарсиллаб урилиб, кўл-оёғимни қалтиратиб, ишққа лиммо-лим юрагимни зирқиратди.

“Ёркиной лицейни тугатган йилиёқ эрга теккан... Ҳозир учта боласи бор. Бир ўғил, икки қиз.”

Хазонрезги хиёбоннинг узун йўлкаси бўйлаб ортини ўгириб кетаётган, ўғилчаси елкаси оша ҳайрат тўла мунчоқ кўзлари билан менга қараган, бир қизи кўлидан, иккинчиси узун этагидан ушлаб олган жувон кўз ўнгимда жонланди.

“Наҳот?.. Наҳотки, кўнглингнинг туб-тубида биргина қизга нисбатан уйғонган ўлмас севгингни англаб етиш учун беш йил керак бўлса?! — деди ичимдаги овоз. Кейин таскин бериш учун кўшиб кўйди. — Сенга энг яқин қиз ўша экан-а?! Буни кечиккан севги, салгина кечиккан севги дейдилар!” Қанчалик ҳафсала ва меҳр билан битилган бўлса ҳамки, “У” ҳақдаги хотира дафтарчамни йиртиб ташладим.

КЎК СОМСА

Ҳикоя

Йигирма ёшида вафот этган синфдошим Д. ни хотирлаб

Бутунлай бахтсиз киши бўлмаганидек, барча бахтиёрларнинг ҳам бахти тугал эмас.

Бахтсизларнинг икки тоифаси бор. Биринчи тоифа бахтсизлар — чинакам бахтсизлар бўлиб, улар тор ва хира кўнгил дарчасидан дунёни қора бўёқларда кўришади. Бундай бахтиқароларнинг бахтсизлиги — улар ўзларини бахтсиз деб ўйлашадир! Ундайлар ўзига ўхшаганларни кўрганда қувонади, шундайлар сафи кенгайишини истайди.

Яна шундайлар борки, ҳаёт улардан ненидир олиб кўйган, шўрпешоналарига қандайдир камчилик тамғасини босган бўлса-да,

улар ўз дардини тишлари орасида сақлаб ғийбатчиликдан йироқда, қувноқ номини олиб яшаш билан бирга, яқинларига қувонч бахш этиб ўтадилар. Бундай кишилар эса, бахтли бўлиб бахтини билмаган калтабинлардан минг қарра бахтлироқдир!

— Сомсахўр! Ҳой, сомсахўр!

Анча олисдан кимнингдир шундай деб бақиргани файласуфона ҳаёлларимни бузди. Аввалига унинг кимлигини англаёлмадим. Зум ўтмай бу овоз дўстим Д. га тегишли эканини англадим. У яқин келиб кўлини узатди.

— Ҳа, сомсахўр, ўз лақабингдан тондингми, қарагинг келмайди.

— Шундай катта кўчанинг ўртасида шарманда қиласан, — дедим унинг кўлини сиқиб. — Кўлинг мунча совуқ?.. Нега кеч қолдинг?

— Шопирим касал бўп қопти, шунга... Ўзинг-чи?

— Эрталабки футболни кўраман, деб...

— Ҳа, тушунаман, — гапимни бўлди у. Унинг янгича ҳазил қилишини шундоққина сезиб турардим. — Уй кинотеатринг бўлганидан кейин, кўчага чиққинг келармиди?! — у менинг уйимда телевизор йўқлигини, кўшнимникида футбол кўришимни билар, ҳозир мийиғида кулиб шунга шаъма қиларди. — Кондиционерни ёқиб қўйиб, қайноққина кофени хўриллатиб-а?! — У ўтиб кетаётган йўловчиларга сира парво қилмас, хандон отиб кулар, хушчақчақлик билан ўнг кўлини елкамга ташлаб олганди. — Юмшоқ диванда ётволиб...

— Бўлди, ҳаддингдан ошма! — гапдан тўхтатаман уни. Кейин ҳазилига ҳазил билан жавоб бергим келади. — Қўй, камбағал бир йилда бир марта телевизор кўрмоқчи, шунгаям ҳалақит берма! Ўзинг иккита шопирим бор дейсан, биров ғинг деяптими?!

— “Камбағал бўлсанг, ўзингни бойдек тут”, деган экан бир бўйдоқ ишга кетаётганда... Ана, шунақа гаплар...

У бинога киришимизда менга йўл берди.

— Кеча сомса егани борувдим...

— Ўв-в, — ҳайқириб юборди у. — Қачон сомсалар ҳақида гап бошларкансан, деб кутиб турувдим, ўлай агар. Бошла, жигарим, сомса егани борсанг, макаронли сомса сотаётган эканми? А? — гапирмоққа лаб жуфтлагандим у шошиб қўшиб қўйди. — Биламан, бир ўзинг

боргансан. Айтиб қўяй, ўтган кунгидай “қуйруқли сомса едим, оҳ-оҳ” деб сўлагимни оқизма!

— Хўп.

Сомса емасдан куним ўтмаслигини, ишни ташлаб сомсапаз бўлиб кетмоқчилигимни, қаерда бўлмасин сомсалар, сомсапазлик ҳақида жўшиб гапираверганимни, бир сўз билан айтганда, “сомса жинниси” эканимни биргина шу дўстим билар, шунинг учун ўзимга ёққан лақаб билан — сомсахўр деб чақирарди. Дунёда иккита ҳазилкаш бўлса, биттаси шу дўстим эди. Гап-гаштак ейдиган ошналарим кўп бўлса ҳам, Д. га гапиргандай ҳеч кимга қўнглимни очиб гапирмасдим.

— Кеча кўксомса егани атайин бозорга тушдим. Берган сомсасининг ичидан беданинг барги чиқса бўладими? Хўрандаларни мол деб ўйлайсиз шекилли деб...

— Тўхта-тўхта! Кўксомса деб нима кўқарган бўлса, солаверган экан-да! — Д. кўзлари жикка ёшга тўлиб қақиллаб кулар, қорнини силаб дамба-дам менинг қорнимга ҳам уриб қўярди. — Бедадан сомса еб дамлаб қолмадингми, ишқилиб?!

Кечқурун сал-пал безовта бўлганимни эслаб ич-ичимдан ғижиниб Д. нинг гапларидан хижолат бўлдим. Хонамизга киргач, у термосдан кулоқли пиёласига қуйиб қандайдир суюқликни ичиб олди. Дамламанинг ўткир ҳиди димоққа урилди. Анчадан буён унинг аллақандай доривор дамлама ичиб юришини билсам ҳам, юмшоқроқ қилиб сўрадим.

— Қанақа ичимлик?

— Ҳа, буми? — у пиёлани тўнкариб қўйди-да, қўл силтади. — Ҳеч нима... Оддий витамин. Витаминлар тўплами-да! Мажлисга чиқамизми?!

Унинг устомонлик билан ёлғон ишлатиши ва бунинг устига гапни силлиққина буриб юборишидан дардини яшириш истаги кучли эканлигини сездим ва уни ортиқ кистаб ўтирмадим. Сочимни тараган бўлдим-да, унинг ортидан эргашдим. Д. нинг ёнига ўтираётиб унинг гипсланган чап қўлини кўриб ток ургандек титраб кетдим.

— Нима қилди? — беихтиёр унинг қўлини ушлаб олдим.

— Ҳа, буми... ҳеч нима. Кеча зинапоядан йиқилиб тушдим.

— Қандай қилиб?! Ҳовлида турасан-ку?!

— Кеча тушдан кейин клиникамизга борувдим. Дўхтирга кўриниб чиқибман-да, қоғозхалтамни қабулхонада унутиб қолдирибман. Унинг ичида паспорт-маспорт, уйнинг хужжатлари бор эди. Кўчага чиққанимда эсимга тушиб орқамга қайтдим. Шошганимдан адашиб учинчи қаватга чиқиб кетибман. Иккинчи қаватга чопиб тушаётганимда... — менга унинг мана шундай батафсил гапириши ёқарди. Унинг юзига табассум ёйилди, бу табассум бирмунча мунгли эди. — Тушаётганимда, гимнастикачиларга ўхшаб учиб кетдим-да, қарсиллаб деворга урилдим. Кўзимни очсам, қўлим икки жойидан синибди.

— Сумкангни топдингми?!

— Йўқ-да! Ҳаммаёкни қараб чиқдик. Қанот чиқариб учиб кетганми, ҳеч қаёқда йўқ. Ҳаммадан сўраб чиқдик, ҳеч ким билмайди!

— Э, худо! Биронтасига тайинлаб келдингми, мабодо топилиб қолса, менга хабар қилинг, деб! Клиникада нима қилиб юрувдинг?

— Ҳа, у ердами... Кўявер, айтишга арзимайди. Ўпкамни кўриб қўйишди. Дўхтир, ётасан, дейди. Э, жиннимисиз, мен ётмайман дедим. Э, лекин уларнинг битта нарсасига беш кетдим, ҳозирги медицина кўкрак қафасиниям ёриб ташларкан! Мен шу пайтгача қовурғаларни кесиб операция қилишолмайди, деб юрардим. Сизни шунақа операция қиламиз, дейди...

— Йўғ-э...

— Ҳа... Кейин дўхтир...

Хонага бошлиқ кириб йиғинни бошлагач, бизнинг суҳбатимиз бўлиниб қолди. Бошлиқ ҳарқанча жон куйдириб сўзламасин, унинг ҳеч бир гапи қулоғимга кирмас, бутун фикру хаёлим ёнимда ўтирган, шунчалик оғир, ҳар қандай бардошли одам учун ҳам оғриқли бўлган дардини ичига ютиб эрталабдан кулишга ўзида куч топган, ўзгаларни-да кулдириб, ҳаммага яхши кайфият улашаётган одамда эди.

“Бошида шунча ташвиш-у унинг эрталабки ҳазил-хузулини қара, — дердим ўзимга-ўзим. — Бор-будини йўқотибди-ю сўрамасанг, ғиринг демайди! Эртага жарроҳ столига ётадиган бўлиб турибди, бу ҳам эсида йўқ! Лоақал сумкасини олган ўғри мушукни сўкиб ноинсоф ҳам демади-я?!”

Ҳар ким ўз уйида хаёлий қўллари ва тасаввури кўзлари билан

Бахт худосини яратади. Бу ерда ўз уйи дейилгани бежиз эмас, чинакам шахс оиласидан четда бахтни тасаввур қилолмайди. Дўстим Д. нинг бахт худоси шундай эдики, у ҳаммага бир хил кўз билан қарар, барчага бирдек қувонч бахш этарди.

Ўша йиғилишда менга меҳнат таътили беришди.

Орадан икки ҳафталар чамаси вақт ўтиб Д. менга телефон қилди.

— Кўргани келмайсанми? — узоқ салом-алиқдан сўнг унинг айтгани шу бўлди. — Сомсахўрлик қилардик!

— Бораман эрта-индин... Э, менга қара, Бахт худоси кимийди?!

— Нечта ҳарф? — унинг овози узуқ-юлуқ эшитила бошлади. — Ўзбекчадами ё лотин тилидами? Агар ўзбекчада бўлса, ёзиб қўй: Бахт худоси — М, Е, Н, мен.

Кейин алоқа узилиб қолди. Мен эса дўстимнинг охириги гапларини такрорлаганча қолдим. “Бахт худоси — мен!”

Д. нинг касалхонада ётганлигини эртароқ билмаганим учун ўзимни сўкиб-қарғаб апил-тапил бозор қилдим-да, уни кўргани йўлга тушдим.

Хўл мева солинган қоғозхалтани кўксимга босиб олганимданми ё ҳаяжон зўриданми клиниканинг иккинчи қаватига чиққанимда юрак гурс-гурс урар, пешонамдан реза-реза тер қуйиларди. Ҳамшира қиз Д.нинг хонасини кўрсатди-да, енгимдан тортиб тўхтатди.

— Ўн минутдан ошиқ гаплашманг, беморни уринтириб қўйишингиз мумкин.

Унга “хўп бўлади,” — дедим-у ичимдан бошқа хаёл ўтди.— “Икки қадрдон ўртоқ бир ярим ой деганда бир марта кўришади-ю айтган гапингизни қаранг! Шуюм инсофданми?!”

Бир кишилиқ палатага кириб дўстимни таниёлмай қолдим. Ундан ҳеч нима қолмагани: эт суякка ёпишган, каравот лабида ўтирган скелетга катта каллани ўрнатиб қўйишгандай эди. Микробми, қуртми унинг ўпкасини еб битирган, ўпка етишмовчилиги — гипоксиядан оёқ-қўллари шишиб, ҳаммаёғи кўкариб кетган, овози зўрға хириллаб чиқарди. Лекин кўзлари асло ўзгармаган, ҳамон ўша-ўша кулиб турарди. У ҳарчанд уринмасин, мендан тузукроқ ҳол-аҳвол сўраёлмади.

— Ўша куни сени ҳалиги аптекар қиз билан кўрувдим, —

қоғозхалтани тортма устига қўйиб, унинг қўнглини кўтармоқчи бўлдим. — У сен билан гаплашиб турувди. Пастда...

У кулмоқчи бўлди. Лекин қаттиқ йўтал тутиб хириллаб қолди. Каравот остидаги туфдонни олдим-да, у туфлагунча тутиб турдим. У зўриқиб бўлса-да, ўзини сал-пал ўнглаб олди-да, кулмоққа уринди, лекин унинг кўзларида мунг акс этди.

— У-у-у-у... м... м-м-ен б... б-билан э... э-эм-мас, — ҳарфларни чўзиб гапирди у. — М... м-мен у билан т-турувдим!

— Тўйларингда ўзим давракашлик қиламан! — Одатдагидан баландроқ товушда кулдим мен. — Бир умр ҳамманинг эсида қолсин!

— Унда... сомсани-чи?!

У яна кулмоқчи бўлди. Лекин бу гал ҳам қаттиқ йўтал гапини тугатишга халақит берди. Мен эса бир вақтлар унга “тўйингда сомсапазлик қилиб ҳамманинг танглайини тушираман” деганимни эсладим. Дўстим Д. ҳозир ўша гапимни эслатмоқчи бўлаётгани.

— Ҳа, яхши эслатдинг, гўштли тандир сомса опкелгандим. Қайноққина... Тўйларингдаям худди шунақасини пишираман.

— Яна... — хиҳ-хиҳлаб гапирди у, — сомсага беда солиб юрмагин...

Мен унинг қўнгли учун жилмайиб елимхалтачага солинган сомсалардан бирининг ичини ёриб Д. га кўрсатдим. У қўлимнинг куяётганлигини билиб қўли билан “жойига қўй” дегандай имо қилди.

— Сомса опкелишингни билардим... — деди у. — Сервитамин сомсалар дейсан-да!

— Э, бу сомсаларнинг фойдасини билмайсан-да, булар димлаб пиширилган. — У кўзларини катта-катта очиб мароқ билан тошиб-жўшиб гапираётган “сомсахўрга” қараб ўтирарди. — Бу ерга келишда қатлама сомса олгандим. Биттасини ғарчча тишласам, ичидан узун қанор қопнинг ипи чиқиб турибди-да!

Мен гапимни тугатгунича у дам қизариб, дам кўкариб, оғзини каппа-каппа очиб, ўнг қўл кафтини ботиқ кўксига босиб-босиб гапиришга тайёрланди. Кейин дадил гапириб ҳиқиллаб қолди.

— Берган икки юз сўмингга қаноп чикмай, бахмал чиксинми?

— Эҳ, — менга унинг тагли ҳазил гапи етиб бормагани. Бу аҳволингда кулишга йўл бўлсин, дегандай бироз гинахонлик, озроқ

ачиниш ҳисси билан гапирдим. — Ўша пайтда дори ичиб юришингни билардим. Нега “витамин Икс” ичяпман деб алдардинг-а?! Дардингни айтсанг, бўлмасми-ди?!

Кейин унинг соғайиб кетишини, бу ҳақда дунёнинг кучли рухшунослари китобидан парчалар ўқиб унга далда бердим. У бошини бир жойда тутиб туришга қийналар, иягига мушт тираган жойлари қонсизланиб оқариб қолар ва бир муддат шу ҳолича турарди.

— Қандай бахтлисизлар?! — у касалхона боғига қараб олганди. Унинг “Бахтлисизлар” сўзини қандай оҳангда айтганлигини эсласам, ҳали-ҳануз товонимгача музлаб кетаман. — Қандай бахтлисизлар?! Ҳозир ўша ёқдан келяписизлар! Мен эса...

У йиғлаворди шекилли овози чикмай қолди.

— Э, нима қиласан кўчада? — мен шошганимданми ё унинг кўнглини оғритиб қўйишдан кўрканим учунми пала-партиш жавоб бердим. — У ер шовқин-сурон, иссиқ, дим, ҳавоси бузилган.

Уни бетўхтов йўтал тутганидан ҳамшира кириб, кетишимга имо қилди.

Ташқарига чиқиб ҳамширанинг гапларини тингларканман, унга нимадир дегим келар, лекин бўғзимга тикилган аччиқ йиғи сўзлагани бермасди.

Пешона экан-да, дейишади-ку, кўпни кўрган қариялар, худди шундай пешона, шўрпешона экан, дейман: мен шифохонага борган куним дўстим Д. нинг ҳаётдаги энг сўнгги кун экан. Эртасига унинг ўлими ҳақида эшитдим. Жони узилаётганда ҳам дўстимнинг оқараётган юзида табассум, мунгли табассум қотиб қолган бўлса керак... Дўстимнинг ўлганига сира-сира ишонгим келмайди. У бебахт яшаб, бахтсизларча эрта вафот этган бўлса ҳам, бахт ҳақида буюк ҳақиқатни айтиб кетганди. Унинг ҳаёти бунга исбот эди: “Қаерда ва қандай яшашингдан қатъи назар, ҳаёт — фақат ва фақат кулиш, қувониш учун берилганлигини асло унутма!” Бахтнинг бу олтин коидаси кўнгилдан-кўнгилга ўтиб мангу яшайди.

Бахт худоси дўстим Д. тимсолида кўз ўнгимда жонланади. У юрагидан нимадир олиб устимиздан ҳовучлаб сочиб юргандай.

Нилуфар ТУРҒУНОВА

Нилуфар Турғунова — 1990 йил 20 августда Андижон шаҳрида тугилган. 2008 йили Андижон Молия-иқтисодийёт коллежини тамомлаган. Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмасининг Андижон вилоят бўлими томонидан ўтказилиб келинаётган адабий тадбирларда фаол иштирок этиб келмоқда. 2008 йили “Мустақиллик — келажакимиз гарови” номли вилоят ёш ижодкорлар анжуманида Ёзувчилар уюшмаси вилоят бўлимининг Фахрий ёрлиги билан тақдирланган.

АРҒИМЧОҚ

Ҳикоя

Деразадан мўлтираб турган кўзлар ёмғир остида қолган эски арғимчоққа узоқ-узоқ термуларди.

Арғимчоқ эрталабдан бери тинмай ёғаётган ёмғирда ивиб кетган. Эски қайрағочга осилган бу арғимчоқ акаси учун Сабринанинг қувноқ хандаларидан яккаю ягона ёдгорлик. Бу баҳорги ёмғирлар Беҳрузга ёшлик хотираларини эслатарди. Ўша кунги воқеага икки йил бўлган бўлса-да, кечагидек кўз ўнгида, ёдига муҳрланган...

Саккиз ёшли Сабрина онасининг олдида тинмай шўхлик қилар, кенжа фарзанд бўлганлиги сабабли оиланинг эркатойи эди.

— Салом, сариқ кўғирчоқ, қуёнчалар ўтларини едими? — сўради Беҳруз.

— Сизнинг келишингизни кутишяпти, ахир сиз катта қуёнсиз-ку, — деди синглиси. Беҳруз унинг юмшоққина бетларидан силаб: — Қуёнчанинг кичиги, бу ёққа кел-чи, бирга ўт еймиз, — деб ҳазиллашди.

— Арғимчоқда учиринг, — Сабрина доимгидек хархаша қилди. Беҳруз жажжи синглисининг раъйига қаролмади. Ишдан чарчаб келганлиги учун Сабрина унга ҳар қанча ялинса ҳам арғимчоқ учирмади.

Сабринани “Тонгда турсанг, албата учираман, эрталаб қайрағоч ости ҳам жуда чиройли бўлади”, деб овунтирди. Тонгда уйғонганида баҳорнинг майин шабадаси ёмғирнинг шитир-шитирини хонага олиб

кирди. Сабрина ўрнидан сапчиб туриб, ойнадан арғимчоқка қараб афсусланди:

— Бугун ҳам арғимчоқ учирмайсизми? — дея ювиниб келиб юзини артаётган акасига юзланди.

— Учираман, албатта учираман, фақат куёш чиқсин, майлими, — деди-да, шоша-пиша чойини ичиб, ишга шошилаётганлигини онасига айтиб чиқиб кетди ва бирдан эшикдан қайтиб кириб, Сабринага қаради-да:

— Бугун арғимчоқ учамиз, бирор жойга кетиб қолмагин, — деб хайрлашиб чиқиб кетди.

Сабрина нонушта қилиб бўлгач, ёмғир ёғаётган бўлишига қарамай, кўчага ўйнагани чиқиб кетди. Бир оздан сўнг Сабринанинг онаси олдига бир аёл югуриб кирди.

— Қизингиз, қизингиз... — деганча аёлни кўчага бошлади. Онанинг юраги кўрққанидан гурсиллаб урарди. Жигарбандига нима бўлганини ёнидаги аёлдан сўрай олмас, фақатгина унинг орқасидан югуриб кетарди. Ўўлнинг бошига етганда оломонга кўзи тушди ва улар қуршовида қолган сариқ сочлари лойга беланиб ётган фарзандига кўзи тушди. Оёқ-кўли қонга бўялган фарзандини кўриб, юраги уришдан тўхтагандек бўлди. Югуриб бориб, қизини бағрига босди. Қизчасининг юраги урмаётганини асло ҳис қила олмасди...

Беҳрузга ҳам бу хабар етиб борди. Беҳруз келгунча фақат битта сўзни: “Мен келгунимча, ҳеч қачон кетиб қолмагин, келганимда бирга арғимчоқ учамиз”, деган гапнигина такрорларди.

Сабринани кўргач эса беихтиёр шу сўзларни такрорлади:

— Турақолгин, арғимчоқ учамиз. Арғимчоқ, арғимчоқ учамиз, турақол, эшитяпсанми, сени баланд-баланд учираман...

Беҳруз Сабринанинг ҳаётдан кўз юмганини тан олгиси келмас эди...

Бу воқеага икки йил бўлган бўлса ҳам, ўша арғимчоқ ҳалигача эски қайрағочга осиглик...

ҚИСМАТ

Ҳикоя

Куёш ер бағрини киздирар, кенг кўчанинг бошидан эса ўн тўрт ёшли киз кўзларида милт-милт ёш билан югуриб келарди, ҳовлиси ёнига келганида шашкатор ёшини артиб, эшикни аста очди-да:

— Ойижон, мен келдим, — деганча уйга кириб кетди. Назира опа бу ҳолга ҳайрон. Мактабдан эрта қайтгани сабабини сўраш учун дераза олдига борганида Заринанинг нолали овозини эшитди.

— Отам ким, онам ким, қачонгача ташландиқ дейишади мени? — деганча йиғларди. Назира опа бу кўзёшлар қанчалик алам, ғам билан томаётганини ҳис этиб юраги эзилиб кетди.

Зарина бу ҳовлига келганида жажжигина, нозик бир нихолга ўхшаш кизча эди. Уни Назира опа автобус бекатида онасини излаб ҳар томонга чопиб юрганида топиб олганди. Бир ой, бир йил ўтди, аммо ҳеч қандай дарак бўлмагач, уни ўз қизидек боқиб олди. Фарзандларидан ҳам зиёда эркалаб, тарбиялаб вояга етказди. Аммо Заринанинг бугунги аламли сўзлари юрагига жуда оғир ботди. Зарина Назира опани жуда яхши кўрарди-ю, кўча-кўйда бирортасидан “етимча, ташландиқ киз” деган гапни эшитиб қолса кўтаролмасди.

Назира опа бу каби қийин вазиятлардан чиқиб, қизга ўз меҳрини бериб улғайтирди. Зарина аста-секин меҳр тафтидан аламларни унута бошлади. Ўша, кўчадан йиғлаб келган кунлар ҳам ўтиб кетди.

Ўн саккиз ёшга тўлганида, гўзал, ҳамманинг ҳаваси келадиган фаришта мисол кизга айланди. У ҳаётдан мамнун эди.

Шундай кунларнинг бирида Заринага бир мактуб келди. Мактубни очганида унинг ичидан сурат чикди, суратни қўлига олган Зарина эсанкираб қолди. Ўзига ўхшаган, аммо катгароқ ёшдаги аёл. Сурат ортига мактуб ёзилганди:

“Салом, Заринам, мен сени бу ёшингда кўришни жуда орзу қилгандим, кўрдим ҳам. Болажоним, бу менинг — тукқан онангнинг сурати. Аммо исмимни айта олмайман. Биламан, сен жуда бахтлисан, мен бадбахт сени ташлаб кетганимдан кейин шундай аёл сени топиб олганига шукр. У сенга мендан яхши она бўла олди. Агарда сени бағримдан юлиб ташлаб кетмаганимда, бу қадар бахтли бўла олмасмидинг? Чунки менинг ношудлигим сенга панд берарди. Шуни билишингни истардимки, мен сени яхши кўраман, буни унутмагин. Кечир мени, ёлғизим!”.

СОҒИНЧ

Ҳикоя

Осмонга термулиб турган кўзлар милтиллаган энг ёруғ юлдузни изларди. Табиат тун бағрида, ой митти юлдузларга алла айтган она сингари ўз меҳрини маъсума нурлари орқали аён қилади...

Хусноранинг юраги энтикиб ўз онасини кўз олдига келтирди, меҳрли нигоҳи, иссиқ тафтини эслаб соғинч ёшлари кўзидан сизиб чикди.

Пойтахтга келганига уч ой бўлган бўлса, онасини эсламаган бир куни ҳам йўқ эди. Лекин бугун у онасини ҳар кунгидан кўра кўпроқ соғинди. Тунги юлдузларни кўриб уларга жуда ҳаваси келди. “Онам ёнимда бўлганида, дардимни айтсам, юрагимни ғашлаётган муаммонинг ечимини ҳам топармидим”, — деб ўйларди. Отаси айтган гапларни такрор-такрор хаёлидан ўтказарди. Отасининг гапидан ранжиган бўлса-да, рад жавобини беришга қудрати етмаганди ўшанда.

Эртаси куни олийгоҳга борар экан, ўша кадрдон мажнунтол тагида кўзларида меҳр билан жилмайиб турган Сардорни кўриб Ҳуснора доимгидек қувонмади, ғамгин нигоҳда жилмайиб кўйди, холос.

Сардор Ҳуснорага уни ёқтиришини такрор-такрор айтар, Ҳуснорадан ҳам бу гапига қувончли жавоб олишни кутарди.

Хусноранинг ғамгин нигоҳини кўрган Сардор, унинг кўнглини олишга ҳаракат қилди, аммо қизнинг юрагига қил ҳам сиғмас, отасининг сўзларини ёдидан чиқара олмас, ўртадаги муҳаббат поймол бўлишидан қалби изтироб алангасида ёнар эди. Қалбида илдиз отган туйғу, Сардорнинг қувноқ чехраси, меҳрли нигоҳлари уни мутлақо асир қилиб олган, юрагида гўзал ишқ ғунчаси етилган эди...

Ой, кунлар ўтган сайин отаси айтган кун келиши уни кўрқувга соларди.

Нихоят, ўша, ўзининг бўлғуси қайлиғи билан учрашадиган кун келди. У учрашувга чиқишни хоҳламасди. Аммо отасининг: “Қизим фақат шу йигитга турмушга чиқасан, розилик бериб бўлганмиз,

уларнинг оиласи қишлоқда ўз ҳурматиға эға оилалардан ҳисобланади”, — деган сўзлари ўта қатъий эди. Ҳусноранинг қалбида нима бор, бунга қизиқмасди ҳам.

Қизнинг қалби шу кундан исён кўтара бошлади, аммо отасининг охириги сўзи: “Онанг вафотидан сўнг, ҳам отанг, ҳам онанг бўлиб вояға етказдим. Сўзимни рад этиб, гапимни икки қилсанг, мени қаттиқ ранжитган бўласан”, — дегани унга қаттиқ таъсир қилган эди. У осмондаги энг ёруғ юлдузда онасининг меҳр нуринаи кўргандек, кечалари унга тикилиб бироз таскин топарди.

Сардор Ҳуснорани тушунолмас, қиз эса юрагидаги дардини ошкор қилолмас эди. Бу ҳолдан қийналган Ҳуснора Сардорға хат-хабар ҳам қолдирмай олийгоҳни ташлаб, қишлоғиға қайтди. Отаси қизи қайтиши билан тўй кунини тезлатиб, тўйни ўтказди.

Аммо Ҳусноранинг ҳамон ёлғиз юрагидаги дард фақатгина ўзига аён эди. Қачонки, бирон жойда мажнунтол дарахтини кўрса, ўша меҳрли нигоҳни, нурли чехрани эслайверарди. Тунда бўлса, ўша ёруғ юлдузға дилидаги дардларини унсиз сўзларди.

Орадан бир йил ўтгач, ёш оилада ўғил фарзанд туғилди. Бу митти вужудға Сардор деб исм қўйдилар. Жажжи Сардорнинг юзларида жилваланган нур Ҳуснораға оналик бахтини ҳамда тақдирға шукроналик ҳиссини инъом этарди...

Лобар АЗИЗХЎЖАЕВА

Лобар Азизхўжаева — 1991 йил 29 январда Тошкент вилоятининг Қибрай туманида туғилган. Айни кунларда “7x7” газетасида фаолият юртяпти. Шеърый машқлари, ҳикоя ва бадиалари вақтли матбуотда чоп этилган.

МЕНИ СЕВИБ ҚОЛСАЙДИНГ...

Бадиа

Эшик очилиб бир-биридан эзгин хаёлларимни учириб юборади. Онажоним астагина тепамга келиб сочларимни силайдилар

— Ўтирибсанми болам? Мен кетяпман, сенам бирровга чиқсанг бўларди, сал бўлсаям кўнглинг ёзиларди...

Мен қизарган кўзларимни онамдан яшираман.

— Йўқ, она, боргим йўқ...

— Майли, бўмаса мен тезгина қайтаман. Айтгандай, ўғлим, тўйга анави сен ёқтирадиган ҳофиз келармиш, чиқсанг кўрардинг, кўшиқларини тинглардинг...

— Сиз бораверинг, онажон, ҳофизнинг овози бу ерга бемалол эшитилиб туради...

— Ҳа майли...

— Чирокниўчириб кетинг!

Хужрам кўнглим билан бир хил тусга киради...

Тўй бўлаётган хонадондан келаётган ёр-ёр садолари, карнай-сунрай овози етти маҳаллага таралади. Йўқ-йўқ, булар ёр-ёр эмас, шодлик эмас, булар...булар айрилиқ, ҳижрон садолари! Булар ўксиб-ўксиб йиғлаётган муҳаббатнинг нидолари!

Бу машъум садолар менинг зулматга чўмган хужрамга ҳам кириб келади... Қулоғим остида жаранглаб, гўё устимдан кулаётгандек бўлади...

Бошимни болишнинг остига тикаман, кўзларимни чирт юаман, йўқ...Барибир эшитилаверади...

Эшитилаверади, эшитилаверади!!!

Бўғзимдан оламни бузгудек бир фарёд отилиб чиқади...

Бу фарёд...Бу фарёд карнай-сунрай садолари остида йўқ бўлиб кетади...

Юрагим ёняпти...

Мен нега бунча куйяпман? Ким учун бунча фарёд чекапман?

Сен учунми?

Мен сени севармидим? Бунчалик ёниб-куйишимга қараганда севар эканман-да! Буни қара-я, буни ўзим ҳам билмас эканман...

Ахир кечагина ўзим сенга кулиб туриб бахт тиламадимми?

Йўқ-йўқ... Мен сени севмайман... Биз дўст эдик холос.

Эсингдами? Худони берган куни қўлингда китоб билан ёнимга чиқиб келардинг. Қўлингдаги китоб албатта муҳаббат хақида бўларди.

Сен кўзларинг чакнаб китобни мақтай-мақтай қўлимга тутқазиб кетардинг. Торгина хужрам сен бериб кетган катта-кичик китоблар билан тўлиб-тошганди. Мен китобни тезроқ тугатишга ҳаракат қилардим, чунки ўқиб бўлганимдан сўнг сен билан асар хақида узоқ-узоқ тортишиб, баҳслашиб ўтирардик. Сен ўзимиз ўқиб чиққан китоблардаги ҳаётни орзу қилардинг... Ёдимда, бир куни “Чолиқуши” хақида узоқ суҳбатлашдик

— Барига Комрон айбдор! — дегандинг узун-узун киприкларинг пирпираб, — ахмоқ бўлмаса, Фаридани аллақандай сариқ гулларга алмашармиди?

— Ҳаётда ҳамма адашади. — Шундай дейману сенинг қўнғироқ сочларингдан, Оллоҳ инъом этган, ҳеч қандай бўёқларсиз гўзал хуснингдан кўз узолмай тикилиб қоламан.

— Э-э, ана энди шу ахмоқлигини деб шунча йил азоб чекди. Фариди “ҳамма сариқ одамлар бевафо бўлади”, деган. Менимча у хақ! — шундай дейсан-у, кикир-кикир куласан. Бу гапни менга теккизиб айтаётганингни биламан. Шу чоқда сен кўзимга худди ўша Фаридадек кўриниб кетасан. — Биласанми, Ойгул, сен худди Фаридага ўхшайсан.

— Ростданми?

— Ҳа, рост... Агар мен Комроннинг ўрнида бўлганимда эди, Фаридани ҳеч қандай гулга алишмаган бўлардим...

Сен қизариб, кўзларингни олиб қочасан.

Хаёлларимни тўй хонадонидан келаётган мунгли кўшиқ бўлиб юборади. Ҳа, бу ўша, мен суйган ҳофиз... Дард билан суғорилган кўшиқ сўзлари менинг хонамга ҳам оқиб киради:

*Сен боғдаги елдай шўх,
Бир дам ором олсайдинг...
Дерлар орзуга айб йўқ,
Мани севиб қолсайдинг...*

Юзимда нам сезаман, йиғлаяпманми? Нима учун?! Ҳофизнинг кўшиғигами? Мен ҳам шуни орзу қилганмидим? Наҳот шундай орзу этишга журъат қилган бўлсам?

*Ёй нишонга етмасдан,
Фурсат мағлуб этмасдан
Умрим ўтиб кетмасдан
Мани севиб қолсайдинг...
Дунё синовли, шартли,
Хам қувончли хам дардли
Орзуйим бўлмай гардли
Мани севиб қолсайдинг...*

Кеча охирги марта ёнимга келдинг...

Бу сафар қўлингда китобмас, четига кашталар тикиб безатилган рўмолча бор эди.

— Азиз, мени унутмайсан-а? — дединг чиройли кўзларингни менга тикиб.

— Йўқ, Ойгул, сени унутмайман. Ахир ўзимизни маҳаллага келин бўляпсан-у.

— Шундайку-я, энди барибир олдингга чиқиб туrolмайманда... Лекин биласанми, сен менинг энг яхши дўстимсан. Сен билан курган суҳбатларимиз, баҳслашганларимиз ҳеч қачон ёдимдан чиқмайди.

— Менинг ҳам...

— Эртага тўйимга чиқасана?

— Албатта...

— Алдамайсанми? Чиқмасанг хафа бўламан. Дадам тўйга сен ёқтирган ҳофизни олиб келар эканлар. Дугоналарим бирам куйиб кетяпти...

— Сен албатта бахтли бўлишинг керак Ойгул...Ўзинг

истаганингдек, ўша китоблардагидек гўзал бахт қуришга интил...

— Раҳмат, Азиз, сен чинакам дўстсан. Хайр, энди уйга чиқа қолай...

Сен қўлимга ўзинг тиккан рўмолчани тутқазиб кетдинг. Алвон рўмолча четига оппоқ ипак билан “ $O+A=D$ ” деб ёзиб қўйибсан...

Мана, рўмолчанг қўлимда, ундан сени ифоринг келяпти, Ойгул...

Бугун сенинг тўйинг... Тасаввур қиялман қанчалик гўзал бўлиб кетганингни. Оқ либос сенга жудаям ярашгандир-а...

Эшитяпсанми, Ойгул, қўшиқни эшитяпсанми?

Куй йиғлаяпти... куй ўз дардига дош беролмай йиғлаяпти. Ҳофиз ўртаниб-ўртаниб мени дардимни куйлаяпти Ойгул...

Келди меҳринг фурсати,

Бўлай васлинг улфати,

Содиқлигим ҳурмати,

Мани севиб қолсайдинг...

Қадр қимматим билиб,

Бироз назарга илиб,

Кўнглимга шафқат қилиб,

Мани севиб қолсайдинг.

Қишлоқдошларимнинг қийқириб чапак чалгани, ”Жуфт бўлсин!” деб бақиришгани эшитилади.

Эй, одамлар, бу қўшиқни қийқириб, чапак чалиб эмас, йиғлаб эшитиш керак, йиғлаб! Бу қўшиқни дарди борлар, юраги ёнаётганлар эшитиши керак...

Тўйни у ёғи шўх-шўх садоларга уланиб кетади.

Биламан, ҳозир давра тўрида, оппоқ либосда ял-ял ёнибўтирибсан-у, кўзинг билан мени излаяпсан. Кечир мени, тўйингга чиқолмадим, Ойгул. Менинг бебош қалбим сени севиб қолишга журъат қилибди... Ҳофиз айтганидек, орзуга айб йўқ...

Хужрам ҳавоси оғирлашиб, бўғзимдан бўғаётгандек бўляпти...

Эшик ғичирлаб очилиб онамнинг хушҳол қиёфалари кўринади.

— Зерикмай ўтирибсанми, болам? Анави ҳофиз тўйни роса қиздирыпти. Ўзиям бутун қишлоқ кўчиб кепти-ёв уни кўргани. Пўлатбоям жуда орзу-ҳавасли-да, тўйига шундоқ ҳофизни олиб келибди!

— Она, сиқилиб кетдим, ҳовлига чиқаман...

— Ҳозир, болам, — онам шошиб тепамга келадилар. — Ойгул шундай чиройли келин бўлибди, кўз тегмасин, кўрган одамни суқи киради-я... Пўлатбойнинг ўғли билан бир-бирларига узукка кўз қўйгандек ярашишибди ўзиям!

Оҳ онажонима, дардимни билмайдилар-да... Билмаганлариям яхши. Бир ўзимни куйганим ҳам етар...

Аравачамни ғилдиратиб, ҳовлига чиқаман. Кўксимни тўлдириб-тўлдириб нафас оламан.

— Оллоҳга шукур...

БАХТ

Бади

Севган йигити томонидан навбатдаги ишқий мактуби ҳам жавобсиз қолган дугонам чуқур оҳ тортиб столга бошини қўяди:

— Уф-ф... Нақадар бахтсизман-а...

Демак бахт муҳаббатда экан-да? — ўйлаб қоламан мен. Наҳотки бахт деганлари фақатгина севишдан иборат бўлса? Астагина ёнимда ўтирган “ғамбода”ни туртаман:

— Нилу, бахт нима ўзи?

— А?!

— Бахт...

— Сен севган одам сени ҳам севса, шу бахт-да...

Наҳот? Бахт тушунчаси шунчалар жўнми?

Уйда қўғирчоғининг сочларини гоҳ у ёққа, гоҳ бу ёққа тараб ўтирган беш яшар жиянчамни гапга солдим.

— Лола, бахт нима ўзи?

Жиянчам аввал менга ҳайрон бўлиб қаради, кейин бурро-бурро тилда гапира бошлади.

— Кеча адамла ичмий келдила, кейин манга ко-отта ўйинчоқ опкелдила! Ҳаммамиз уришмий, хуйсанд бўйиб ўтийдик. Агар бугун манга ваъда қилган шоколадларини опкесала, ман бахтли бўлайди-им...

О-о, ана сизга бахт... Демак гўдак учун бахт тушунчаси шундай.

Эътирозга ҳожат йўк.

Оғилхонада минғирлаб кўшиқ айтганча сигир соғаётган янгамнинг қошига бордим. Бечора янгам... Олти йил аввал келин бўлиб тушганларида қанчалар сулув, қанчалар гўзал эдилар-а... Оппок, нозиккина кўлларида кўш-кўш тилло узуклар ёғду сочарди. Лабларида табассум, кўзларида муҳаббат бор эди. Бугун-чи? Эҳ-хе, сал нобопроқ чиқиб қолган акамнинг хурмача қилиқларига чидайвериб не аҳволга тушиб қолибдилар-а... Юзларига ажин ҳам оралагандай бўлибди...

— Ҳа, Саодатой, нега тикилиб қолдингиз?

— Янга, бахт дегани нима ўзи?

— И-е, тинчликми? — янгам маҳзунгина жилмайдилар. Уларнинг жилмайиши кулгудан кўра йиғига кўпроқ ўхшаб кетди.

— Ўзим...

— Жа-а одамидан сўрадингиз-ку... — янгам чуқур хўрсинганча сут тўла челакни олиб ҳовлига чиқдилар. — Яхшими, ёмонми бошимда эрим, қўйнимда фарзандим бор. Аёл учун бахт оиласининг тинчлиги, фарзандларининг камолида, Саодатой... Акангиз бир кунгина ичмай келса, тинчгина бир дастурхон атрофида ўтирсак, бир оғиз ширин сўз...

Янгам сўзини охирига етказа олмади, дарвоза куч билан тепилганидан даранглаб кетди.

— Ноди-и! Онангни... қаттасан!!!

Янгам ранглари бўзарганча сут челакни шоша-пиша кўтариб дарвозахонага югурдилар. О-о, пастки қовоқлари салгина кўкариб қолганини энди пайқадим... Бечора янгам...

Демак бахт сўзининг маъносига яна ета олмадик...

Кеч тушгач, хумори чиққунча янгамни бўралаб сўккан акам, охири чарчади чоғи, ҳовлидаги сўрига чўзилиб қолди. Чиқмаган жондан умид, балки бахт нелигини мана шу нодонгина акам билар?

— Ака, чой ичинг.

— Опке!

Акам пиёлани ютиб юборгудай чойни симиради.

— Тинч юрибсанми? Ану қассобни ўғли ортингдан юрибди деб эшитдим?!

— Йўғ-е, ака...

— Ўзингга қара, саниям, униям сўйиб ташийман...

— Ака-а...

— Нима?!

— Бахт нима ўзи?

— Томинг жойидами? — акам беўхшов хиринглади. Оғзидан гупиллаб ароқ хиди келди. — Шуниям билмайсанми? Чўнтагингда яримтага етарлик пулинг бўлса, уйга келганигда шаллақи хотининг “қаттейдиз, қатта юрибсиз, у йўк-бу йўк” деб бошингни қотирмаса... Бахт дегани шу-да! Менда бахт нима қилсин?! Бахт бойларда бўлади, тушундингми? Аҳволимга қара! Тенгдошларим алламбало машиналарда юрибди, қасрларда яшашяпти! Чунки отаси босиб қўйган! Мени-чи? Нима бор? На пулим, на обрўйим... Э, онасини...

Акамнинг бахт ҳақида кайф аралаш сўкиган фалсафасидан кўнглим айнаиди. Билолмадим, унинг оғзидан келаётган бадбўй хиддан кўнглим айнаидими, ёки сўзларидан?

Ҳозиргина янгам билан акамнинг орасига тушиб ажратиб қўйган, жанжал тинчигач кўнгли бир оз тинчиб хонасига кириб кетган онамнинг қошига бордим.

— Ҳа, болам, тузукмисан? Қани бу ёққа ўтир-чи?

Мен онамнинг меҳр анқиб турган тиззаларига бош қўйдим.

Онам-а... Бир ёруғ кун кўрмай ўтаяптилар бу дунёдан. Онани яратмасин экан. Болаларини катта қилиб, уй-жойли қилгунча ярим жонини адо қилади. Болаларининг оиласини тинчлигини ўйлаб қолган жонининг ҳам бошига етади. Бу-ку майли-я, набираларининг тўйига атаб сандиқ тўлатиб юришларига нима дейсиз.

Юздаги ҳар бир ажин ҳар бир дардан нишона дейишади. Онамнинг юзига термулганча ундаги сон-саноксиз ажинларни санамоқчи бўламан. Йўқ, санаб адоғига етолмайман. Нахот шунча дардлари бўлса?!

— Она, бахт дегани нима?

Онам “қўй, болам!” дегандек қўл силкийдилар. Қистайвергач, аранг тил ёрадилар:

— Ҳа, болам-а... Сенларнинг камолингни, ўзларингдан тиниб-тинчиб кетганларингни кўрсам бахтлиман-да... Опанг ўғил тўйи

килиб беринг, қайнонам олақараш қиляпти дейди. Унгаям кийин, икки овсиннинг олдида тили қисик бўлиб қолишини истамайди. Атаганим бор, учма-уч етиб қолади...

Кеча катта аканг келиб ўғлимнинг контракт пулини тўлай олмаяпман, уч кун ичида топиб бериш керак, деб дардини ёрди. Тишимни қавагида асраб юрганларимни бериб юбордим. Майли, ўғли ўқимишли, ўқишни ташлаб юборса бўлмайди.

Кенжа аканг-ку, адо қилди мени... Ичмаган куни йўқ, унинг дастидан кўчада бош кўтариб юролмай қолдим. Янганг бечора бор дардини ичига ютади. Акангнинг бу юришидан сенинг ҳам бахтинг очила қолмади, қизим... Ёшинг йигирма бешга чиқди. Сениям тиниб-тинчиганингни кўрсам-у, бу дунёдан армонсиз кетардим...

Бўғзимга соққадай тош тикилиб қолди. Сирғалибгина хонамга чиқиб кетдим...

Тонгда ишга кетаётиб кўчамиздаги Шермат жиннини кўриб қолдим. Шермат жинни ёши қирқларга бориб қолган киши. Айтишларича, уйига қўшилиб ёшгина хотини, икки боласи ёниб кетгач телбага айланиб қолган экан. Шермат жиннининг ҳеч кимга зарари тегмайди. Узун толҳивични от қилиб миниб олади-да, кўчаларни чангитиб югуриб юраверади. Болаларнинг эрмаги у...

Мана, югуриб ёнимга келиб, қизғиш тилини чиқариб мени майна қилди.

— Қалайсан, Содат-подат?

Кирланиб, соқоллари тиканакдек ўсиб кетган юзларига ачиниб қарадим. Шу рапидадек қорайиб кетган юзида кишини хайратга солар даражада тоза кўзлари порлаб турарди. Худди гўдақларникидек беғубор кўзлар...

— Шермат ака, бахт дегани нима?

— Шермат бир зум “от”идан тушди-да, осмонда арғимчоқ солиб учаётган турналарга ишора қилди.

— Хув-в, ана бахт! Учи-иб кетди... Бала-андга! У узо-оқда! Унга ҳеч ким етолмайди! Етолмайди!!!

— Шермат жинни яна “от”ига минди-да, турналарнинг ортидан бақирганча елиб кетди...

Бахт ҳақида мен эшитган энг тузук жавоб шу бўлди.

Чинакам бахтга ҳеч ким етолмайди...
У узо-оқда...

АДАБИЙ ТАДҚИҚОТЛАР

Муҳайё ЙЎЛДОШЕВА

Муҳайё Йўлдошева — 1978 йилда Сирдарё вилояти Гулистон туманидаги Деҳқонобод қўргонида тугилган. Ўзбекистон Миллий университети филология факультетининг бакалавр (1999 йил) ва магистратура (2001) босқичларини тамомлаган. 2001 йилда ЎЗР ФА қошидаги Тил ва адабиёт институтининг аспирантура бўлимига қабул қилинган. 2004 йили “Ҳозирги ўзбек модерн шеърятининг асосий хусусиятлари” мавзусида номзодлик диссертациясини ҳимоя қилган.

Ҳозирда Ўзбекистон Миллий университетининг филология факультетида ўқитувчи бўлиб ишлайди.

ЧИН ШЕЪР ТАРОВАТИ

Ойбек шеърятини чоғдош ижодкорлардан ўзгача таровати билан ажралиб туради. Бунинг сабаби унинг асл шеърларида туйғу самимияти яққол намоён бўлишида. У энг дастлабки шеърларидаёқ замон кишисининг туйғуларини олдиндан мавжуд бўлган поэтик қолипларга солмай, туюлганидай ифодалашга уринди. Шунинг учун ҳам Ойбекнинг шеърлари бир нафас билан ўқилмайди. Шоирнинг руҳини туймаган киши унинг шеърларини ўқиёлмайди ёки ўқиса ҳам завкланолмайди. Шеърнинг мусиқий оҳангдорлигига, кўшиқдай куйланишига кўникиб қолган ўзбек шеърхони Ойбек шеърларини анчагина қийинчилик билан идрок этади. Кўклам булутидай енгил сўзлардан ташкил топган шеърлар замиридаги тошдай зил эстетик залвор кишини ҳайратга солади.

Бизга Ойбек шеър ёзмайдигандай, балки кўнглини баён қилиб, кайфиятини манзаралаштирадигандай туюлади. Шунинг учун ҳам унинг асл шеърлари ижтимоий даъволардан йироқдир. Таъсирчан қалбли санъаткор бўлгани учун ҳам Ойбек олам ва одамнинг турли

ҳолатларидан туғилган хайратларини шеърга солади. Ғоят ўзига хос шахс экани сабаб унинг поэтик чизгилари ҳам ҳеч кимникига ўхшамайди. Ойбек назмининг равон мусиқий, сайқалланган силлиқ бўлишига интилмади. У ўз туйғуларини бор ёввойилиги, саркашлиги билан ифодалашга уринади. Бу ҳол унинг шеърларига ўзгача бир тароват бахш этади:

Кун ботди... Оғочликда қизил шол

Еллар билан бир ўйнади, сўнди.

Борлиқни қоплаб олди

Сўнгра қўлкали хаёл.

Туйғу самимий ва ифода табиий бўлгани боис оддийгина табиат манзарасида инсон руҳий ҳолати ҳам акс этади. Ботаётган куннинг қип-қизил шафағини оғочлик елкасига ёпилган ёпинчиқ-шолга ўхшатиш тасвирга бироз эрка инсонийлик бахш этади. Оғоч япроқларининг елда енгилгина титраши қизил шолнинг ҳилпирашига ўхшайди. Бу ҳолат узоқ давом этмайди. Чунки ғуруб қисқа кечади. Маълумки, кун ботаётганда соя узаяди. Бутун борлиқни эгаллаб олган қоронғилик зулмат эмас, балки оғочларнинг узая-узая тунга айланган сояси. Қоронғиликда дарахтлар хаёлий тус касб этишади. Реал бу дунёнинг нарсасига ўхшамай қолади. Мана шу жихати туфайли ҳам тун одамнинг фантазиясига зўр озуқа беради. Кўпчилик ижодкорларнинг асосан шу вақтда ишлашида ҳам ички бир ҳикмат бор. Ойбек табиатан ёлғизликка интиладиган, одамовироқ киши ўтган бўлиши керак. Чунки шундай одамгина табиат билан астойдил тиллаша олади. Шундай одамгина атрофидаги минглаб кишилар орасида кўнглини дахлсиз сақлай билади. Уни фақат ўзи сингари чинсўз, ҳимоясиз, ёлғиз табиатга очади. Шунинг учун ҳам табиатнинг ҳар бир кўриниши уни мувозанатдан чиқаради, ҳаяжонлантиради, кутилмаган ташбеҳлар келтириб чиқаради: **“Қаршимдан сув оқарди Мавъос, етим қиз каби”**. Сокин оқаётган тиниқ сувнинг одам кўзига тик қарай олмайдиган, ўксиз, сиғинди қизга ўхшатилиши шеърят тажрибасида бўлмаган. Одатда, қизнинг сулувлиги, юзининг тиниқлиги сувга ўхшатилади. Лекин сувнинг қизга ўхшатилиши айни ўринда энг муносиб, энг чин ва ҳаракатдаги жонли поэтик манзарани юзага келтирган. Ойбек асл шеърларида ҳамиша ўзини, ўз

кўнглини излайди. У бундай ўринларда муаммони қофияга солмайди, шеърнинг техник жиҳатларига ортиқча эътибор қаратмайди. Шоир қофиядан мусиқа чиқармайди, балки туйғунинг мусиқасини тутиб, уни ўқувчига юқтиришга уринади:

Ҳамдардимди кичик соз

Кездим мен ёппа-ёлғиз:

Атрофда йўқди овоз,

Борлиқ ухларди гамсиз.

Шеърдаги “ҳамдардимди”, “йўқди” сўзларида “эди” тўлиқсиз феълнинг “ди” шаклида ўзидан олдинги сўзга кўшилиб келиши асарга синиқ, тушкун кайфият бахшида этиш билан бирга яқин кишисига кўнгил дардларини айтаётгандай одам ҳолатини ҳам ифода этган. Худди ўзидан катта одамга тилини чучуклантириб шикоят қилаётган боладай. Шоир паноҳ тортган, таскин топмоқчи бўлган таянч ҳам ночор - “кичик соз”. Яъни, ушқоқина, дардини айтгандан кўра, унинг дардига малҳам бўлиш ўринли туюлгувчи най. Аммо шу кўримсизгина создан чиқаётган ҳасратли ва мунгли нола одамни ёлғизликдан қутқариб, ёлғизликка дучор қилади. Най ёрдамида одам тирикчилик муаммоларини унутиши мумкин. Жонли сўзлашув тилига хос “ёппа-ёлғиз” сўзи шоирнинг ҳам жисмонан, ҳам руҳан ёлғиз эканлигига урғу беради. Шоирнинг ғалаёнга келган кўнгли, эзгин руҳи билан ҳеч кимнинг иши йўқлигини ифодаловчи “*Борлиқ ухларди гамсиз*” сатри ёлғизлик даражасини янада кучайтиради. Ойбек ўз дардкашини жамиятдан эмас, жонсиз предметлар орасидан, табиатдан излади. Қаршисидан оқаётган сувнинг маънос, етим қизга ўхшаши сабаби ҳам асли шоир кўнглида, руҳий ҳолатидадир. Одам оламни ўз кайфиятига боғлиқ тарзда идрок этади. “Ёмон ҳаво бўлмайди, ёмон кайфият бўлади”, деганларидай сув ҳам, оғочлик ҳам, соз ҳам ўз ҳолича ачинишга лойиқ эмас, уларнинг аянч моҳият касб этишига сабаб шоир кайфиятидаги эзгинликдир. Ойбек кайфиятнинг манзараси ҳар қандай ижтимоий муаммодан кўра муҳимроқ, салмоқлироқ, абадийроқ эканини жуда эрта англаб етди. Бунда унинг Кунботиш адабиётидан яхши хабардорлиги ва символистлар таъсирида бўлганлиги муҳим ўрин тутаяди. Ойбек шеър ўз ҳолича ҳеч қандай изоҳ, оқлов, тушунтиришга муҳтож эмаслигини, у бор ва яхши

бўлгани учунгина яшашга ҳамда идрок этилишига ҳақли эканлигини теран англаб етган шоир эди. Шеърнинг мақсади ҳам, вазифаси ҳам ўзидан иборатлиги унга аён ҳақиқат эди. Шунинг учун ҳам Ойбек Чўлпон ижодининг бадиий қимматини ҳаммадан кўра теранроқ англади ва уни ҳимоя қилишга ўзида куч топа билди.

Кўркем адабиётнинг туйғулар, сезимлар, кайфиятлар ўйини эканини эрта англаб етган Ойбек кўрсатишдан кўра им қоқиш, айтишдан кўра ишора қилиш бадиият учун муҳим эканини яхши биларди. Бақирмаган одам ўйлаш имконига эга бўлади. Шунинг учун шоир ижодида умрнинг ўткинчи, ҳаётнинг омонат, инсоннинг ожиз экани акс этган тушкун шеърлар учрайди. Ҳолбуки, “қасд этган қальасини олмай кўймайдиган” коммунистлар замонида одам одам тушкун кайфиятда бўлиши, йиғлаши, умидсизланиши мумкин эмасди. Кўнглидан айрилган одамда руҳиятга дахлдор ҳеч нарса бўлмайди. Бинобарин, ундай кимса умидсизликка тушмайди. Ўзи, ҳаёти ҳақида ўйлайдиган чинакам одам учун тушкунлик мутлақо бегона эмас. Шу жиҳатдан Ойбекнинг куёшга мурожаат тарзида битилган “Сен ғурубнинг олтин қўлларидасен” деб бошланадиган шеъри характерлидир. Шеърда дунёга тамомила ўзга назар билан қарайдиган ҳамда ўзи кўрганларига ўзича маънолар юклай оладиган шоир иқтидори намоён бўлган:

Сен ғурубнинг олтин қўлларидасен,

Табассуминг, қуёш, сўнар оҳиста.

Дала ва қирлардан тиниқлик учар.

Сувлар ойнасига шом қора суркар,

Хаёлнинг мен сокин чўлларидомен.

Шеърда ихтиёри ғурубда бўлган куёш ҳолати жуда жонли ва таъсирли манзаралаштирилган. Ғуруб – туннинг кириш пайти. Демак, куёш тунга таслим бўлаётир. Лекин унинг қўллари зулматга чўммаган, балки “олтин”. Қизиғи шундаки, “олтин”лик ғурубнинг эмас, балки оҳиста сўниб бораётган куёшнинг хоссаси. Дастлабки икки мисрада тасвир мавҳумроқдай. Учинчи сатрда эса у тамомила конкретлик касб этади – “Дала ва қирлардан тиниқлик учар”. Зотан, кеч қорайиши билан атроф хиралашади. Буни шоир тўртинчи қаторда янада кучайтириброк ифода этади: “Сувлар ойнасига шом қора

суркар”. Ойна ёркинлик ва ялтироқлик белгиси. “Сувлар ойнаси” эса, улкан ёруғлик ва ялтироқликдир. Аммо шом унга қора суркайди. Худди тугилган куёшга қараш учун тайёрланадиган қорайтирилган ойна каби. Шоир табиат айнан шундай, ҳолат мен тасвирлагандай, вазият шеърдагидай деб даъво қилмайди. Балки, банд охирида тасвирнинг аниқлигига шубҳаси бордай: “Хаёлнинг мен сокин чўлларидомен”, - деб қўяди. Хаёлнинг чўли бепоён. Унда адашиб кетиш, саробга йўлиқиш ҳеч гапмас. Шоир ҳеч кимга ҳеч нарсани исботламоқчи эмас. Кўнгил дардини тўқмақда холос.

Шеърнинг иккинчи бандида шоирнинг дарди янада шахсийлашади ва мавҳумлашади. Ҳолбуки, шахсийлашган дард конкретлашиши керак эди. Лекин шахсий дарднинг илдизи очилмай, ноаниқлигича қолаверади: “...Синади ичимда умиднинг тоси, Қалбимни йиртади унинг садоси”. Ҳушёр ўқувчи умиднинг тосини нимадан синдийкин деб ўйлай бошлайди. Шоир оламда, одамнинг ўзида рўй бераётган ва изоҳлаб бўлмайдиган нозик ҳодисаю ҳолатларни шу тариқа чизади. Шу ҳолатни туйдириш, шу ҳақда ўйлантишнинг ўзи поэзиядир. Шеърнинг: “Юрамен, оқшомга сингади изим” тарзидаги сўнгги қатори ташийдиган мазмун ўз-ўзидан салмоқ касб этади. Уни ҳар бир ўқувчи ўз эстетик йўналганлиги даражасидан келиб чиқиб, умидидан айрилган одам ҳолати, эзгуликни қўлдан берган шахс кайфияти ва бқ тарзида изоҳлаши мумкин. Чинакам шеърда берилган ҳадлар бир хил бўлгани ҳолда ечим кўп бўлади.

Ойбек ижодида юқорида тўхталинганлар каби ва “*Тош экан бошим, ҳеч ёрилмади – ёғилди минг тош*” сингари турлича талқин этиладиган, демакки, ўқувчиларини ўқишгагина эмас, балки ижод қилишга, яъни асар замиридаги ҳақиқатларни чақиб олишга ундайдиган шеърлар анчагинадир. Шоирнинг сиртдан қараганда жўнгина кўринадиган: “Йўлни қир, далага сол, Гул, лолани тақиб ол, Баҳор чоғи ўйнаб қол, Дилга бўшлиқ тўлмасин” сатрларидаги халқ кўшиқларига ўхшовчи ўйноқи оҳанг, равон ифода, буйруқ шаклидаги “сол, ол, қол” тарзида қофияланган шеърларида ҳам кўнгил ҳолати акс этган. Дилдаги бўшлиқни қувонч эгаллаши керак, чунки дунёдаги ҳеч бир нарсанинг ўрни бўш қолмайди, ўрнига, албатта, бошқа нарса олади. Шу боис ҳасрат келмасидан бурун дилни шукроналик, қувонч

билан тўлдириш керак. “Ҳаёт шеърин сезайлик”,- дейди шоир ва шеърдан ҳаёт қидириш эмас, балки ҳаётдан шеър излаш, унинг жозибаси, тароватини туйиш, шундан завқланиб яшаш каби сезимларни ифода этади.

БУЮК МОҲИЯТНИНГ МУНОСИБ ИФОДАСИ

Роман жанри тасвир кўламининг кенглиги, халқ ҳаётининг муайян даври ва унда яшаган кишилар табиатини ҳар томонлама тадқиқ қила олиш имкониятига эгаллиги, мураккаб характерлар, инсоний тақдирларни ифода этишга қодирлиги жиҳатидан ҳар қандай давр ва миллат адабиётининг қиёфасини белгилайди. Бугунги ўзбек романчилигидаги шаклий-услубий ва ифодавий изланишларга назар солинса, жанр таракқиётида теран ички силжишлар содир бўлаётганлиги кўринади. Бу ҳол ҳаётий ҳодисалар ҳақидаги фикр салмоғининг ортиши, инсоний туйғулар ифодасига эътиборнинг кучайишида намоён бўлмоқда.

Қатор романлар яратиб қалами чархланган Муҳаммад Алининг икки китобдан иборат “Улуғ салтанат” асарида тарихимизнинг энг улуғ сиймоси – соҳибқирон Амир Темур ҳамда бир қатор темурийзодалар тақдирининг турли қирралари ифода қилинган. Асарда Амир Темур мураккаб инсоний характерга эга бетакрор феномен сифатида талқин этилган. Бу шахс истиқлолнинг илк йилларидан бошлаб то шу бугунга қадар илмий-тарихий, маърифий-маънавий ва бадиий-эстетик жабҳаларда улуғлаб келинади. Аммо булар Амир Темур шахсини тўла англаш ва ардоқлаш учун кифоя қилмаётгандай эди. Чунки уларда соҳибқироннинг жаҳонгирлик, саркардалиқ, донишмандлик сингари сифатларига урғу бериларди-ю, унинг ички олами, ўзига хос инсоний фазилатлари, оддий одам тарзидаги кўриниши эса сояда қолиб келарди.

Муҳаммад Алининг “Улуғ салтанат” асарида бу улуғ шахсият илк бор солиҳ фарзанд, жонкуяр ини, оқибатли оға, меҳрибон ота, сеvimли эркак сингари қирралари билан намоён бўлди. Ёзувчи китобхонни Амир Темурнинг ички оламига олиб киради ва унга соҳибқироннинг ҳамма қатори ҳис-туйғуга эга, ушалмаган орзулари,

туганмас оилавий муаммолари бор оддий инсон эканлигини кўрсата олди. Муҳаммад Али романларида соҳибқироннинг биз кўниккан идеал, ҳеч қачон адашмайдиган, совуққон қиёфаси ўрнини баъзан кудратли, баъзи вазиятларда эса иложсиз қоладиган оддий бир инсон тасвири эгаллади. Илгари ўқувчини соҳибқироннинг ҳарбий салоҳияти фахрлантирган бўлса, энди у тирик инсон тарзида гавдалана бошлади. Унинг нафақат ижтимоий-сиёсий, балки оилавий-маиший тузуклари ҳам диққат ва таҳсинга сазовор эканлиги аён бўла бошлади. Романда акс этган тарихий ҳақиқатлар муаллифнинг тасвирий топилмалари билан уйғунлашиб, гўзал бадиий эффект ҳосил қилган.

Муҳаммад Али тарихий ходисаларга бадиий ёндашибгина қолмай, ўша воқеаларга бугуннинг нуқсини юқтира олган, баъзи ўринларда эса уларда бевосита иштирок этиб, таъсир ҳам кўрсатган. Бундай тутум ўқувчи диққатини ўзига жалб этмай қолмайди. Академик Бўрибой Аҳмедов ўзининг кейинги асарларида Амир Темур шахсиятига урилган конхўрлик тамғаси ёлғон эканлигини очиб ташлаган бўлса, Муҳаммад Али унинг инсоний хислатларига жон бахш этди. “Улуғ салтанат”ни ўқиётган китобхон тарихий воқеалардан хабардор бўлибгина қолмайди, балки асар қаҳрамонлари билан биргаликда тарихни яшаб ўтади. У Амир Темур билан бирга салтанат ҳақида қайғуради, яқинларини йўқотганда адоқсиз изтироб чекади, Бибихоним билан суҳбатда енгил тортиб, кўнгли ёришади. Саркарда сиймосида ўзига қадрдон одамни кўргандай бўлади. Давлатни бошқариш имтиёз эмас, шахсий истак ва имкониятларини чеклашга мажбур қиладиган қисмат эканлигини англаб етади.

Адиб Амир Темурни умри оғир синовларда ўтаётган, ҳамиша ҳукмдорлик ва одамлик ўртасидаги кураш шароитида яшашга маҳкум банда сифатида кўрсатади. Шу боис баъзан ўқувчига улуғ салтанат эгасининг шунчалар кўп изтироб чекиши ғалати туюлиши ҳам мумкин. Шу тариқа, китобхон Амир Темурнинг нафақат жаҳонгир, аввало, инсон эканини туяди.

Муҳаммад Али Амир Темур ҳаётида рўй берган тарихий воқеаларни кўрсатишдан кўра, унинг тарихни ўзгартиришга қодир туйғулари, одамни тушуниш сари бошлайдиган сезимлари тасвирига

кўпроқ эътибор қаратади. Жаҳонгирнинг Бибихоним билан ичкин суҳбатлари ғоят дилга яқин ва самимий акс эттирилган. Улуғ хонимнинг соҳибқирон оёқларини укалаш лавҳаси эса бу аёлнинг биринчи маликаликдан аввал танмахрамини тушунувчи, унга хизмат қилолганидан масрур бўладиган суюкли хоним эканини кўрсатиши билан муҳрланиб қолади.

Амир Темурнинг улуғ салтанатни барпо этиш ҳамда пойдор қилиш йўлидаги интилишлари ўзбек адабиётида қатор тарихий ва ижтимоий омилларга боғлиқ тарзда кўп тасвирланган. Муҳаммад Али ўз асарида шу интилишни соҳибқирон сезимларига таянган ҳолда ҳиссий-руҳий жиҳатдан далиллайди. Бунга асарда узоқ ўтмишда яшаб ўтган улуғ одамни ҳаракатга келтирган етакчи кучнинг тўғри белгилаб олинганлиги сабаб бўлади. Амир Темур даври мамлакат ва халқ ҳаётининг тарихий бурилиш палласи эди. Адиб ана шу тажрибаларни ўрганиш, умумлаштириш, улардан керакли сабоқларни чиқариш бугун учун табиий зарурият эканлигини яхши англагани ҳолда асарида фақат давлатчилик муаммоларини кўрсатиш йўлидан бормай, ҳаётининг масалаларни эзгулик ва разолат орасидаги доимий кураш фонида акс эттиради. Бу кураш жараёнида тимсолларнинг ўзлиги, сезилари намоён бўлади. Шу боис ҳам “Улуғ салтанат” романида тарихий воқеалар кўлами эмас, балки муаллифнинг муайян ҳодиса ва қаҳрамонлар ҳақидаги фикри кўлами ҳал қилувчи аҳамиятга эга. Бундай концепция эса, асарга улкан эпик миқёс бахш этган. Адиб юртда парокандаликка барҳам берилиб, кучли салтанат бунёд этилган тарихий шароитни шахс драмаси орқали кўрсатган. Амир Темур ўзи эришган зафарлари фонида эмас, ички олами билан намоён этилган. Асарнинг “Улуғ салтанат” тарзида номланишида ҳам шу ҳолатга ишора бордай. Яъниким, салтанатни улуғ қилган омил уни ташкил этган ва тепасида турган шахснинг буюклигидир. Аслида майда одамга салтанат ҳам улуғворлик бахш этолмайди.

Романнинг сюжет чизиғи, воқеалар баёнининг айрим ўринларида тарихий хронологияга эмас, балки образ мантиғига риоя этилган. Шунинг учун ҳам асарда ёзувчи ҳаёлий суҳбат, туш мотиви сингари бадиий воситалардан унумли фойдаланган. Романни ўқиган киши муаллифнинг Қуръони карим, Ҳадиси шарифдан тортиб, “Темур

тузуклари” ва буюк соҳибқирон ҳаёти ҳамда фаолиятига доир турли илмий, фалсафий, диний, тарихий ва биографик манбаларни чуқур ўрганганлигига гувоҳ бўлади. Бу адибнинг ўз ишига қанчалар катта масъулият билан ёндашганлигини кўрсатади.

Муҳаммад Али асар қаҳрамонларига уларнинг табиати мантиғидан келиб чиқиб, турли ракурсларда ёндашади. Жумладан, Амир Темур табиатидаги инсоний хислатларни бадиий вазиятга мувофиқ тарзда мукамал кўрсатишга уринади. Юрт ва халқ тақдирини зиммасига олган кишининг ҳам ўз шахсий-интим ҳаёти, яширин дарди, бой руҳий-ҳиссий олами, қувончу изтироблари борлигини тасвирлайди. Айнан мана шу ҳолат роман қаҳрамонларига инсоний жозоба бағишлайди, ҳиссиёти улуғ кишиларгина юксак ижтимоий мартаба қозониши мумкинлигини кўрсатади. Романнинг аксар қаҳрамонлари тасвирида лирик асос устувор, айрим ҳодисалар баёнида эса фантастика ва мистикага мойиллик ҳам сезилади. Асар воқеалари тасвиридаги романтик кўтаринкилик, характерларни далиллашдаги субъектив ёндашув, ҳаёт ҳодисаларни поэтик йўсинда идрок этиш каби белгилар “Улуғ салтанат” шоирона жўшқинлик билан битилган асар эканлигини кўрсатади.

Асар марказида турган Амир Темур миллий романчилигимизнинг олдинги босқичларида яратилган қаҳрамонлардан ўз даври ахлоқини тажассум этувчи ёрқин миллий характер эканлиги билан фарқланади. У эл тинчлиги, мамлакат яхлитлиги, адолат ва ҳақиқат тантанаси борасидаги адоқсиз ташвишларини шахсий ҳаёти ила уйғунлаштира олган. Муҳаммад Али қаламида Амир Темур эл-юрт фидойиси бўлиш билан бирга атрофидаги минглаб бошқа одамлардаги каби туйғуларга эга бир инсон ҳамдир. Адиб соҳибқиронни улуғворлик ва етуклик пиллапояларидан юксалтирган омилларни унинг ўзига хос табиатида, билганларини амалга қўллай олиш иқтидориди, ниҳоятда кечиримли, сабр-бардошли эканида, улус дардини ўзининг шахсий ишига айлантира олганлигида ва мақсади йўлида оғишмай ҳаракат қила билганлигида, рақибларини дўстга айлантира олишга куч топа олганлигида, сўзи билан иши бирлигида, ҳар бир ишга атрофлича мулоҳаза ва астойдил диққат билан киришишида, ҳамиша замонасининг оқил ва ойдинлари фикрига таянганида кўради. Шу

сабабли ҳам “Улуғ салтанат” романи миллий адабиётимизда ўзига хос воқеа бўлди дейиш мумкин.

ЮРАКДАГИ ВАТАН МАДҲИ

Маълумки, кейинги вақтларда ўзбек поэзиясида сиёсий йўналишдаги, ижтимоий, ватанпарварлик руҳидаги шеърлар сезиларли тарзда камайиб кетди. Бунинг боиси шу эдики, ўқувчи шўро даврида бундай мавзудаги асарларнинг яланғочлигидан тўйиб, безор бўлган ва бундай битикларга қарамай қўйган эди. Ҳозирги ўқувчи шеърдаги турли шаклий ўйинлару кутилмаган янгича ифодаларга майл билдиради. Янгилликка бўлган бу иштиёқ адабиётга кутилмаган, фавқулудда асарлар бахш этган бўлсада, нимадир бир жиддий нарса етишмаётганлиги сезилиб турган бир вазиятда таниқли шоир Азим Суюннинг «Ватан фасллари» китоби адабиёт ихлосмандлари учун ҳақиқий совға бўлди. Номланиши биланок диққатни жалб этадиган тўплам то ўқиб тугаллангунига қадар ўқувчини «қўйиб» юбормайди, билъакс уни ортидан эргаштириб кетади:

Ўзбек давлати!

Ўзбекистон Давлати!

Ўзига Бек Давлат!

Бир қадар қақирикка ўхшаб кетадиган учгина қаторга жо бўлган етти сўз таъсирчан ўқувчи эътиборини жалб этади. Ҳаммага маълум оддийгина ва шу боис ҳам диққатни тортмайдиган ҳақиқат – Ўзбекистон давлатининг ҳар бир ўзбекка тегишли эканини туйдиргандай бўлади. Бу давлат ўзбек деган халқ борлиги учун мавжудлиги, худди оиланинг ору номуси учун унинг барча аъзолари жавобгар бўлгани сингари давлатнинг шаъни ҳам ҳар бир ўзбекка дахлдор экани англашилади. Бу тасвир Ватанни суйиш ва ёғийлардан кўрғаш мажбурият эмас, шарафли бурч эканини туйдиради. Шу йўсинда ўқувчининг ташқарисида бўлган Ватан унинг юрагига кўчади:

Оҳ-оҳ, айланайин бўйингдан ўзим,

Юзим ўзингдирсан, ўзингсан қўзим.

*Сенга қўшиқларим кўп эрур менинг,
Ўлсам, қучоғингда ўлурман сенинг!
Ватан! Онт ичмайман, қасам ичмайман,
Лекин икки дунёда сендан кечмайман.*

Ўзбек ўз юзига эга бўлишни ўзликка эгалик деб билади. Юзсизлик ўзбек учун оғир фожа. Чунки юзи йўқ одамда имону виждон бўлмайди.

Азим Суюн наздида Ватан расмий тушунча, жўғрофий ҳудудгина эмас. У юртдошларнинг қалбига кўчиши, туйғуси, сезимлари, юзу кўзида акс этиши керак. Чайналган сўз асл туйғунинг қимматини туширишини яхши билган шоир Ватан ҳақидаги чақириклардан сақланишга уринади.

У ота юртни энг яқин кишиси каби тирик кўради. Шунинг учун «бўйидан айланиб» суяди, ҳаётдан кетгач ҳам ватандан айро тушишни тасаввур этолмаганидан «кучоғида ўлишни» шараф билади. Шоир миллат ватансуярлигидаги ўзига хосликни нозик ифодалайди. Маълумки, ўзбек кўпинча ҳаётдан кўз юмгандан кейин сўнги кўнимни ҳам ўзи туғилиб ўсган гўшадан топишни истади. Бу сезим унинг туғилган ерига, демакки, Ватанига меҳри баландлигини кўрсатади. Чиндан ҳам, дунёдаги ҳеч бир миллат юртига ўзбекчалик боғланиб қолган эмас.

Озодлик ҳар бир тирик жон учун азиз неъматдир. У кишини юксалтиради, унга қодирлик ҳиссини беради. Шу боис отамакон кенгликларида юрган шоир ўзини юртнинг энг баланд, энг бақувват, чайир, бардошли оғочи санайди ва ҳар қандай ёвнинг зарбасини ўзига олишга тайёрлигини билдиради: **“Ота маконим бутун, миллатим бутун, рақиб, Осилсанг менга осил, энг баланд озоч — дорман”**. Яқин ўтмишда юртда туриб ватансизлик нималигини, ўз уйида сиғинди бўлиш қанчалик оғирлигини бошидан кечирган шоирга озод юрт айрича суюмли. Шунинг учун ҳам унинг: **“Юрт қадрин сўрагил мусофирлардан, Эркинлик қадрини қуллардан сўра”** тарзидаги ҳикматомуз қаноати ғоят самимийдир.

Азим Суюн Ватаннинг юксалишини истади. Бунинг учун ҳар бир ватандошнинг назари баландга қаратилиши зарур деб билади.

Юксакка интилишини ўз қисмати деб билган шоир: **«Тогдан тушиб келганман юксакни кўзлаб»**,- дея иқрор бўлади. Унга ота макондаги тенгсиз бойликларгина эмас, балки ҳар бир қум зарраси, ўсимлик, ҳашарот ҳам қадрлидир. Чунки булар ота юртда мавжуд экани ва Ватан ана шу нарсалардан ҳам ташкил топгани билан қимматлидир. Шоир ўзини ватаннинг бир узви санайди, шунинг учун юртнинг оғочига худди ўз оғасига ҳасрат қилгандай кўнглини ёради:

*Ай, ўзбак тераклар, сирдош тераклар,
Бағрингизга суюк сўзим битганман.
Сизни ҳеч ким йўқлаб келмай қўйса гар,
Билинг, дунёдан мен — Азим ўтганман.*

Болаликда кўпчилик ўзи, дўсти ё суюқлисининг исмини ёки отининг бош ҳарфларини дарахтларга ўйиб ёзади. Суюқли одамнинг номини оғочга ўйган бола қудуққа Искандарнинг шохи борлигини айтиб, енгиллашган сартарош каби масрур тортади. Негаки, унинг учун овоз чиқариб айтиб бўлмайдиган энг азиз кишининг оти, ундан сўнг қўйилган кўшуву баробарлар ўйилган оғоч энди яқин сирдошга айланган бўлади. Ўсмир Азимбойнинг беғубор туйғуларини бағрига босганча кўкка юксалиб кетган таниш теракни шоир бугун ҳам унутмайди, йўқлаб туради, зиёрат қилади. Чунки унга умрининг бир қисми, энг тоза туйғулари, ушалмай қолган орзулари муҳрланган. Шоир то тирик экан ўша теракларидан, яъни болалигидан, орзуларидан хабар олиб туради. Шоирнинг юқоридаги мурожаатида ватанга Расул Ҳамзатовча юкиниш руҳи сезилиб туради.

Азим Суюн юртсеварлик йўналишидаги бошқа шеърларида ҳам кўк билан бўйлашгувчи теракни алоҳида тимсол даражасига кўтаради. Унда шоир ёшликка хос қудрат, эркли инсонга муносиб ғурур белгиларини кўради. Шунинг учун: **«Тунлар қўниб турар шохингизга ой»**,- дейди бир шеърда. Теракнинг бир томони оқиш, иккинчи томони яшилтоб барглари тунги шамолда товланиб, кашф этган манзарани: **«Ёввойи бир чирой жамулжам бунда»**,- дея қайд этади шоир.

Айтиш керакки, Азим Суюн барча шеърларида ўз кўнглини акс

эттиради. Унинг кўнгли халқиникига туташ бўлгани учун ҳам ҳамиша битганлари ижтимоий қиёфа касб этади. Унинг юртни мадҳ этувчи кўнгиладан чиққан шеърлари нафосатга йўғрилган, самимият билан суғорилгандир. «Ватан фасллари» китобида шоирнинг ватаний ахлоқи яққол намоён бўлган, унда куруқ маддоҳлик, яланғоч мафкуравийлик йўқ. Шоир учун Ватан унда ҳаёт кечирган инсоннинг умр йўллари дир: **“Ассалому алайкум, отамдан қолган чорбоғ Ў, менинг оқ булогим, қани у қўшни қизлар, Сувга чиқишларини мен қандай пойлар эдим...”** Тасвир самимий бўлгани учун ҳам ўқувчи кўз ўнгида атрофи бесўнақай харсанглару нозик гиёҳлар билан қопланган тошбулоқ, нарироқдаги дўнглик панасида энтикканча кимнидир интизорлик билан кутаётган ўспирин, челак кўтарганча булоқ бошига келаётган жамалаксоч тоғ қизлари гавдаланади. Шеърнинг қудрати шундаки, ундан кечаги кунини эслаб излаётган, аммо тополмаётган шахснинг ўксик кўнгли ҳам сезилади.

Майдачилик ҳар қандай улкан туйғуни йўққа чиқаради. Халқи ўзаро бир бутун бўлмаган ватан юксала олмайди. Шоир Ватанни жуда кенг тушунади. У ватанини суйгани учун билади, билгани учун суяди. Азим Суюннинг Дўрмондан тортиб Устюртгача бўлган худудни ўрганиб чиққани ва ундаги одамлардан тортиб, қурт-қумурскагача улкан меҳр билан суйиши куйидаги сатрларда намоён бўлади:

*Ў, Дўрмон тонглари...
сарин-сарин эсар шаббода,
Рухни қитиқлайди
ҳаволар.
Бугун ям-яшил нафақат Дўрмон,
Ям-яшил Ўзбекюрт!
Нурота тоғлари,
қир-адирлари
кўгаллади.
Сурхон томонларда бодом гуллади
пушти, оқ, қизил, рангпар.
Қиш арғумоқлари чекинди
Қорақалпоқ, Хоразм*

қумликларида.

...Согиниб кетдим водийни...

Қизиғи шундаки, шоир ватаннинг турли пучмоғини санагани сарининг туйғулари парчаланиб кетмайди, балки яхлитлашиб, бирлик, салмоқ касб этиб бораверади. Чунки ватанини кўнглига жойлаган шоирнинг сезимлари самимий, фикрлари чин. Азим Суюн бир вақтнинг ўзида юртнинг барча бўлақларини тасвир фокусига олиб, ватанни ўзига, ўзини ватанга кўшиб бораётган шахснинг кечинмаларини самимий акс эттиради.

Тўпламдаги «Ўзбек давлати» достони алоҳида ажралиб туради. Достонда замон, макон тасвирида аниқлик бўлсада, воқеалар тасвирида аниқлик бўртиб кўринмайди. Достон қахрамонлари ҳодисалар фонида эмас, балки туйғулар оғушида кўрсатилганлиги билан ўқувчига яқин. Чунки бугунги ўқувчи фақат фаолият кишиси эмас, балки ўй одами ҳам. У ўзи ва дунё ҳақида тинимсиз фикр юритади. Достон кўнгилларни асир этувчи куз тасвири билан ўта лирик йўсинда бошланади:

...Ноябр ўрталари.

Камалак куз.

*Кўкдан ёғилади унсиз оҳанглар
ранг оҳанглари*

Шоирнинг муддаоси ўқувчига рангнинг оҳангларини тинглатиш, товушнинг рангларини кўрсатиш орқали уни ўзгача бир кўтаринки руҳий ҳолатга солиш эди. Чунки юксак нарсалар ҳақида юксакдан туриб, ёниқ сўзлар билан ёзилган битикни тинглар кишининг юраги ҳам мувозанатдан чиққан, шоирнинг қалбига уйғун бўлиши лозим.

Шаклланган адабий аънамага кўра, куз маҳзунлик, тушкунлик уйғотарди. Чинданда, юқоридаги сатрлар ўқувчини бирдан маънос тортириб, қўли ишга бормаيدиган кайфиятга туширгандай бўлади. Аммо куз офтобига товланиб, кумушдай товланиб кўкдан ёғилаётган мезон иплари тасвири бу тушкун ҳолатни ўзгартириб юборади. Кейинги мисралар достонга сирли руҳий кўтарилиш, собит некбинлик

бахш этади:

*Богларда ёниб ётар
зардолилар:
Сариқ,
оч-сариқ,
қора-қўнгир,
қизғиш-қорамтир,
қип-қирмизи оловлар.*

Оловланган ўрикнинг бу жаннатий тасвири қисмда бутунни акс эттириши билан ёдда қолади. Кузда оғоч шохларида ўрик бўлмайди. Демак, товланиб, ял-ял ёнаётган ўрик эмас, унинг япроқлари! Кузги япроқларнинг ўзгача қизиллиги уларга кўчган қуёшнинг ҳароратидан. Шунинг учун ҳам кузда бутун Ўзбекистон ловуллаб ёнади — оғочлар учидан бошлаб олтинланади.

Куз гўзаллиги ўз ҳолича ҳам тасвирланишга лойиқ. Лекин дostonдаги куз тасвири юксак авжлари бор қудратли ва кўркем муסיқанинг гўзал даромади, холос. Бу тасвирларни келтиришдан шоирнинг муроди бошқа эди:

*Ногаҳон
кўкламда эмас,
ҳа, кузда
боғ устида пайдо бўлди
бир гала лайлак*

Лайлак — тинч, осуда ҳаёт рамзи. Унинг нотинч, беҳаловат ва қутсиз жойни макон тутмаслиги бор гап. Шоирнинг севинчи кўксига сиғмаётгани шундан. Юртга қут-барака дориганидан, лайлакдай масъум қуш ўлкага қайтиб келганидан боши осмонда:

*Ў, лайлақлар,
Кетиб қолган эди юртдан,
Кетиб қолган эди ҳатто Бухорои Шарифдан!*

Томчида уммонни кўра оладиган санъаткор йўл-йўлакай қилган биргина чизгиси билан Бухоронинг рамзини ҳам кўрсатиб кета билади.

Дунё кезиб, кўпни кўрган, жонивору паррандаларнида обдон ўрганган шоир лайлақларнинг тинч ва қутли ўлкага ишқибозлигини уларнинг донишмандлигидан деб билади. Шу аснода у лайлақларни шахслантиради:

*Хўб донишмандда бу қуш:
Қайда осойиш,
тинлик
ўша ерда улар,
ахир,
хотиржам, тинч яшашни
хуш кўрар донишмандлар.*

Бу сатрлар ўқувчида ифтихор, қониқиш туйғусини уйғотади. Уни ўринсиз ёзғиришу адоқсиз шикоятлар ўпқонидан олиб чиқади. Достондаги тасвирлар бошдан-оёқ руҳга қувват бағишловчи оҳангларда битилиб, кўзни қувонтирадиган рангларда чизилган. Лекин унда зўракилик, чираниш, сохталик мутлақо йўқ. Шунинг учун ҳам уни ўқиш шеърхон руҳиятини бойитади.

“Ватан фасллари” синчиклаб ўқиган ўқувчини ўзига эргаштириб, отаюрт пучмоқлари бўйлаб сайрга чорлайди. Кўрмоқ билмоқдир, билмоқ – суймоқ! Азим Суённинг бу тўпламдаги ҳар бир шеъри ватаннинг бир қиррасини кўрсатади, кўрсатиб билдиради, билдириб суйдиради. Шу боис ҳам шоирнинг:

*Дунё кездим, айландим, тўрт тарафни бўйладим,
Лекин тугилган жойим, Ўзбекюртим парчаси —
Қай нуқтада бўлмайин, ўйларимдан қўймадим,
Излаб топганим ўзинг, ассалому алайкум,
Ассалому алайкум!*

деган мурожаатига қўшилган ҳолда ҳар бир шеърхон: “Ассалому алайкум, азиз Ватаним!”- дегандай бўлади. Демакки, Ватан юракларга кўчибди. Юраклардаги ватан ҳаммамизга муборак бўлсин!

Олим РАҲМАТ

Миролим Раҳматов — 1991 йилда Бухоро вилояти Ғиждувон туманининг Қалмоқлар қишлоғида туғилган. Ўрта таҳлимни тумандаги 14- ва 43-мактабларда олган. Ҳозирда Мирзо Улуғбек номидаги Ўзбекистон Миллий университетининг хорижий филология факултетида таҳсил олмоқда.

ШЕЪРИЯТДА МИЛЛИЙЛИК ЖИЛВАСИ

Бугунги кунда мустақиллик даври ўзбек адабиётига тўхтовсизлик билан кириб келаётган “модерн” адабиёти миллий шеърятимизга катта хавф туғдирмоқда! Қайси маънодаки, миллий ғурур, миллий жозоба, миллий озру, мулойимлик, тушунарлик, соддалик шеърӣ сатрлардан кўтарилиб, унинг ўрнига ҳар қандай ташқи омиллар сабаб бўлган, миллий ғоя тушунчаси билан суғорилмаган, тушунарсиз шеърлар жадаллик билан кириб келмоқда. Тўғри, “оқ шеър”ларнинг жуда ажойиб намуналари мавжуд. Бундай турдаги ўлмас асарлари билан Р.Парфи, У.Азим, Ш.Раҳмон каби етук, қайсидир маънода буюк ижодкорлар адабиётимизга қадам кўяётган бундай турдаги асарларга тамал тошини кўйганлар.

Масалан, У.Азимнинг биргина

Ҳали ёрилмаган

Янги пешонам.

Жим тургин —

Деворлар ураверсин дўқ.

Қанча пешонамни, ахир, ёрганман,

Аммо

Бирор девор қулагани йўқ.

сатрларида оламни англаса арзигулик маънолар мавжуд. Бундай шоҳбайтлар адабиётимиз ютуғи, албатта. Аммо адабиётимизда рўй бераётган бугунги ўзгаришларнинг ҳаммасини ҳам ижобий қабул қилиб бўлмайди.

Бугунги кунда миллийлигимизга, ахлоқимизга болта уряпти деб

қаралаётган комедия жанри сингари шеърият ҳам кўпол ва тушунарсиз бўлиб қоляпти, назаримда. Бу тўғрими ёки нотўғрими, билмадим-у, аммо ўзбек адабиёти тарихида иккигина сўздан иборат шеър яратди, деб дабдаба билан тилга олинаётган, айна шу модерн адабиёти вакили Фахриёр ижоди орқали ўз фикр ва мулоҳазаларимни баён этмоқчиман.

Фахриёр ижодида таҳсинга лойиқ асарлар жуда кўп, албатта. Лекин менинг эътирозимга сабаб бўлган асарлар ҳам айна шу ижодкор қаламига мансуб. Мен унинг бугунги давр адабиётимизда сенсация даражасида қабул қилинган айнан шу икки сўздан иборат шеърдан на миллийлик топа олдим, ва на бир маъно: *ой болта*

Шеърда орфографияга ҳам амал қилинмаган. Асар кичик ҳарфлар билан бошланган. Бу — шеър! Нима бўлиши мумкин? Аммо мен бунини шеър деб тан ололмайман. Балки мени омилиқда, маънавий колоқликда айблаётгандирсиз?

Бу нима — *ой болта*? Унда шеърга хос хусусиятлардан қайсиларини сездингиз? Сизни билмадим-у, аммо мен бундай хусусиятни асло сезганим йўқ. Хаёлимга келган илк нарса — ўша қадимда жаллодлар ишлатган совуқ қурол — ойболта бўлди. Энди шунини ҳам шеър деб тан олсак, қанақа бўларкин? Ахир маънавийатимизнинг зил кетишига ўзимиз йўл қўйиб беряпмиз-ку! Ўйлаб қаралса, мумтоз шеъриятда ой — ошиқнинг дарддоши, ҳасратдоши, ҳижрон ва висол онларининг ёлғиз гувоҳи сифатида талқин қилиниб, ҳаттоки ёрнинг тенгсиз жамоли ҳам ойга менгзалган. Наҳотки, замона зайли билан ижобий мазмунда талқин қилинган нарса — *ой*, шундай совуқ қурол, ҳар қадамда ўлим ҳисси уфуриб турадига болтага қиёсланса?! Ижодкор ойни болтага қиёслаяптими ёки болтани ойга ўхшатаяптими, ёки бўлмасам, умуман бошқа мақсадда бунақа ҳолат юзага келганми — ёлғиз ўзига аён. Шеъриятимиз бундай мавҳумликдан иборат бўлмаслиги керак эмасми?

Бу қарашларим балки нотўғридир, аммо ҳақиқий шоирнинг дарди, ҳасратини иккитагина сўзга жо этиб бўлмаса керак, наздимда. Аллоҳ инояти билан берилган ноёб қобилиятдан унумли фойдаланиб, шеъриятнинг гўзал намуналарини ҳам яратса бўлади. Мана бу

сатрларга қаранг:

Менга

Бир табассум

Ҳадя эт, эй ёр,

Нур томсин

Лабларинг

Соҳилларидан,

Ўзинг айт,

Сендай қиз

Яна қайда бор

Киприклари узун—

Кокилларидан?..

М.Юсуф қаламига мансуб бундай асарлар ўқувчи қалбига ўқдек кириб бориб, ҳар бир қалбни забт этади. Унда олам шодлигини мужассам этса бўлади. Бундай сатрларни ўқиган сари ўқигинг келади. Бу каби асарлар бир ўқишда ўқувчига ёд бўлиб кетади. Шеърхон шеърни шунчаки, зерикканда мутолаа қилмасин, ундан ҳар бир ўқувчи ўзининг эзгу армонини, дардини, ҳис-туйғуларини топа олсин. Бугунги кун шеърятни ана шундай куч-қудратга эга бўлиши керак, назаримда.

Ҳозирги шеърятимизга қўполлик ва андишасизлик ҳам раҳна солиб қолмоқда. Манна, масалан Фаҳриёрнинг:

гўрлар қисир туғишдан қолган

сатрини олайлик. Бундай ўйлаб қаралса, бу сатрлардан маъно топса бўлади. Шоир бу сатри билан бугунги кунда Гўрўғлилар туғилмаяпти, ҳозирги кунда афсонавий қаҳрамон сингари мард, жасур йигитлар йўқ, демоқчи бўлгандир. Тўғри, шоирнинг ғояси соғлом, фикри теран, сўзи ўткир, аммо шоир номини кўтариб юрган инсон шуурида барқ урган фикрни бундай қўполлик билан эмас, шоирона лутф билан изҳор этса назм бундан-да гуркираган, бундан-да тушунарли, жозибали бўларди.

Абдували Қутбиддиннинг “Изоҳсиз луғат” достонидан бир парчани олиб қарайлик:

Ватанинг бор эди сотдинг,

Онанинг бор эди, отдинг.

*Ўғлинг бор эди қиморга ютқаздинг,
Лаззатга, сафога, ширатга алмашдинг бор-у шудингни.
Чўчқага хизматга кирдинг,
Тўнғизнинг амрини бажардинг,
Эсизгина одам, қўнғизнинг оғзига пуфлаб уни саситяпсан, холос.
...Эсизгина одам қизил ва сариқ шоқол кузатиб турибди ҳар бир
ҳаракатингни.*

*Кўзларингдан, бурнингдан битлар чиқмоқдалар,
Амал-тақал қилиб оғзингдан семириб кетган қурбақа зўрга
тушаётир —*

Кекирдагингни ёриб юборар...

Энди бу сатрларга қаранг-а, буни талқин қилиш энди ўзингизга ҳавола. Одамзотнинг аҳволини заиф деб таъкидлаётган муаллиф миллийликка болта уриб, шеърятнинг аҳволини танг қилиб қўйганини билармикин? Бизнинг миллийлигимиз, сеҳрли тилимизнинг бор қудратини амалда кўрсата оладиган шеърят жанрини етук маънавий-ахлоқий ғоя орқали суғорилган асарлар билан бойишига ҳар биримиз масъулмиз.

Ҳазрат Навоий ижодига назар ташласак, биргина асарни ўзини бир неча тилда ёзганлар. Тўғри, замон ўзгариши мумкин, аммо онг йўқолмайди-ку. Нега биз ўзимиз ўзимизни аслиятимиздан, миллийлигимиздан ажратмоқчи бўляпмиз? Наҳотки, биз биргина она тилимиз қудратини қисқа сатрларда, содда, тушунарли, раvon қилиб намоён қилолмаймиз?!

Етук юморист Саид Аҳмад ўзининг “Келинлар кўзғолони” асарида Фармонбиби тилидан айтиб ўтгани: “хўрозқанд чет элники деса, ётиб олиб ялаш” зинҳор ўзбекчиликка тўғри келмайди. Биз ўзимизнинг миллий жанрларимизни яратишга қодирмиз. Бу учун ҳукуматимиз томонидан бизга етарлича имкониятлар яратилган. Бу буюк мақсадларни амалга ошириш учун ўзимизда озроқ ҳафсала, куч ва ташаббус топа олсак кифоя.

Тоғай Мурод ўзининг “Юлдузлар мангу ёнади” қиссасида Бўри полвон тилидан халққа бир ўғит беради: “Инсон мағлубиятлар аламини-да татиб туриши лозим, ана шунда ўзи ҳақида ўйлаб кўради, ана ўшанда сергаклик билан яшайди. Инсон учун мағлубият худди

зафар қатори баб-баровар зарур”.

Айни шу ўринда севимли шоиримизнинг ушбу сатрларини келтириб ўтишни жоиз деб билдим.

*Капалак ўзин урмас ҳароратсиз шуълага,
Чигиртка ҳам жўр бўлмас бегона ашулага.*

*Нурдек қадим қонинг бор,
Доврузинг бор, шонинг бор,*

*Бўй берма чалажаноб ёки чаламуллага,
Қалб қўргонин чечаги — пок ниятни асрагил,
Ўзни, ўзликни, миллат, миллиятни асрагил.*

Демокчиманки, шеърятимизда нафосатни, нафисликни асраб қолиш, миллийлигимизга зид бўлган асарларни рад этиб, юксак маънавиятли шеърлар билан билан адабиётимиз зарварақларини безаш ҳар бир кўнгилнинг вазифасидир. Боягидек узук-юлуқ, чучмал фикрлар эса бугунги ўзбек адабиёти учун ноқулай об-ҳаво яратади, холос.

МУНДАРИЖА

Б.Алимов. “Адабиёт яшаса — миллат яшар”

НАЗМ

Жўрабек Жаҳон
Садоқат Неъматова
Ботир Абдуллаев
Ренис Мишоян
Хурсандбек Тўлибоев
Сайфуллоҳ Тоғай
Бобур Элмуродов
Дилнавоз Қўлдошева
Илмиддин Умматалиев
Баҳодир Баҳром
Алишер Алиқулов
Рухсора Тўлабоева
Гулчеҳра Ашурова
Маъмура Ёқубова
Хуршида Юсуф қизи
Талант Бек
Дилдора Худойберганова
Шаҳноза Сулаймонова

НАСР

Иномжон Абдиев
Гўзалой Солиҳ қизи
Бахтиёр Абдуғафур
Гулноза Мамарасулова
Нодирабегим Иброҳимова
Ўзбектош Қиличбек
Нилуфар Турғунова
Лобар Азизхўжаева

АДАБИЙ ТАДҚИҚОТЛАР

Мухайё Йўлдошева

Олим Раҳмат